

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Yayın Yönetmeni

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Yayın Danışmanı

Ali ÖZER

Fotoğraflar

Orhan AYDEMİR

Haydar AKTAŞ

Meral TEKİNARSLAN

Tasarım

Uğur SAÇI

Yayın Adresi

TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı
Bakanlıklar/ANKARA

İletişim

Tel: 0312 420 68 84

Faks: 0312 420 68 86

www.tbmm.gov.tr

e-mail: byhib@tbmm.gov.tr

Baskı

TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Basımevi
Ankara - 2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Mehmet Akif ERSOY

Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir.

H. Öztürk

Ön Söz

Kurtuluş Savaşımızı yöneten ve Cumhuriyetimizi ilan eden, milletimiz adına yasama, denetim ve temsil işlevlerini yerine getiren Türkiye Büyük Millet Meclisi, kuruluşundan bugüne ülkemizin kaderine yön vermektedir. Demokrasimizin, çağdaşlaşmanın ve kalkınmanın en büyük güç kaynağı durumundaki TBMM, her zaman yüksek sorumluluk bilinci ile hareket ederek milletimizin umudu olmuştur.

Türkiye'nin, geride bıraktığı 93 yılın sonunda dünyanın lider ülkelerinden biri hâline gelmesinde, millî iradenin ve demokrasimizin sembolü Meclisimizin payı büyüktür. Ülkemizi esaretin gölgesinden, bağımsızlığın aydınlığına kavuşturan TBMM, var olan tüm sorunlarımıza milletimizin yararı doğrultusunda, en gerçekçi çözümleri bulacak kurumdur. Demokrasimizin kalbinin attığı bu yüce kurum, milletimiz ve ülkemiz için her konuda çare olma başarısını göstermiştir. Meclisimiz, çözüm üretme kabiliyetini ve gücünü koruyup artırdığı sürece demokrasimiz daha da ilerleyecek, özgürlükler kökleşecek, ülkemizin kalkınma ve milletimizin refah seviyesi artacaktır.

Ülkemizin tarihinde ve demokrasi hayatımızda vazgeçilmez bir yeri olan Meclisimizin en iyi şekilde tanıtılması, milletimize karşı önemli bir sorumluluğumuzdur. Bu amaçla hazırlanan eser, ülkemizin geçirdiği siyasal, sosyal ve ekonomik değişimlere tanıklık eden TBMM'yi farklı boyutlarıyla anlatmaktadır. Aynı zamanda milletimizin bize emaneti olan saray, kasır ve tarihî mekânlar da tanıtılmaktadır.

Bu eserin herkese yararlı olacağını ümit ediyor, hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

دستور اکرم و معظم مشیر اعظم و محترم نظام العالم ناظم ناظم الامم مدیر امور انجمن و بالکمر الثاقب متم مهام الانام بالاری الصائب مهد بنان الدولة والاقل شدید ارکان الامانة والاحلال مرتب مراتب الخلافة الکبری مکمل ناموس السلطنة العظمی المحضوف بصنوف عواطف الملك الاعلی بالمعمل صدر اعظم منوره نیر و وکیل مدانی قوی الامم اولوب عیدیه نشان هما یونک بری رتبه سی و نشان امتیاز دولت علیه می حار و حامل اولان و وزیر معالی سیم محمد امین عال باشا ادام افعال اجلاله وصاعف بالاید افتداده و قاله نوع رتبه همایون واصل اولی حق معلوم اولاکه بد مؤبد ملوکانه مه و دیعه جاب باری اولان کافه صنوف تبعه شاهانه مک هر جهته تمامی حصول مساجد حال اقدم افکار خدمت دثار پادشاهانم اوله رقی جلوس مینما نوس همایونم کونند نبرو بولیده ظهره کلان هم مخصوصه شاهانه مک جدا اولسون یک جوقی نمره نافه می مشهور اولوس ملک و عتق کرم و رتبه و زوئی ان بان تراید انکده ایسه ده دولت علیه مرک شاهانه و وافق و ملل منته نه اده سنده یعنی حار اولدینی موقع عال و همه لایق اولان حالک کاله ایصال ایچون شیده قدر وضع و تأسیسه موقی اولدیم نظامات جدیدیه غیر به یک از سر نو تا کید و تو باجی مطلوب محمد لمصوب پادشاهانه اولدینی حالده عموم تبعه شاهانه مرک مساعی حوله جیستکارا لری و منفی خاص باهر الاخلاص حرا اولان دخول مقصده مک هست و معاوضت غیر خواهان لری اری اولقی اوزده دولت علیه مرک بوکره و مایه نعال حار جا حقونی سیده می براندها تا کد البدیکه و بوجهه شوعصر دولت علیه مز ایچون بر زمان خبریت افترایک مدانی اوله جفتند اخلاصی سلطنت سیده مرک ترید قوت و مکنی و رواط قلبیه و طبعه اشلی اده برینه مر بوط اولان و نظرمعدلت اثر مشفقانه مده مساوی بولان کافه صنوف تبعه شاهانه مک هر یوزدن حصول تمامی مساجد حال و مالک شاهانه مرک معیورینی مستلزم اوله جی اسباب و وسایل ان بان ایلمروقی مراد مر جت اعتبار ملوکانه م اقتضاسدن بولیده بشاخصوصات ایه الذکر که اجرائیه اراده معدلات افاده پادشاهانه م شره صادر اولندر شوبله که کلفانه ده قرانت اولسان خط هما یونم اده و تطبیقات غیر هم موجبیه هر دین و مذهبه بولسان کافه تبعه شاهانه مک حقه بلا امتیاز ادبیت جان و مال و معمولت ناموس ایچون طرف اشرف پادشاهانه مدن و عهد و احسان اولقش اولان تأمینات بوکره و دخی تا کید و تأیید قلند یفتدن بونک کاملاً قطع جی قارلمی ایچون تدابیر مؤثره مک اتحاد اولقسی و زیوجاح خالفت سیده پادشاهانه مده اوله رقی ممالک بحر و سدا شاهانه مده بولان خر سبایان و سایر تبعه غیر مسلمه جماعتلری اجداد عظام طرفلریدن و رملش و سنین اخیر ده اعطای و احسان قش اولان بالطله امتیازات و ماضیات و وسایله بوکره دخی تفر بر وایشا قلوب فقط خرسینان تبعه غیر مسلمه ساره مک هر برجاعتی بردهل ممره ایچنده امتیازات و ماضیات حاضر لریک رویت و مایه سده ایدار اده اولدیه و قنک و کرک انار مدیت و معلومان مک نشیه مک انبساط ایدر دیک اصلاحاتی اراده و تکیب شاهانه م اده و باب عالی وک بشارتی محضه اوله رقی مخصوصا امر بقائه نه زده تشکیل اولم جی محمل مر فیه بالذاکره جانب باب عالی مر عرض و افاده ایلمکه مجبور اوله رقی جیستکارا بزرالفتح سلطنت محمد خل فانی حضرت لری و کرک اخلاف عظام لری طرفلریدن بطریق لری خرسینان بقبول ساریه اعطای یورملش اولان رخصت و اقتدار نیک قوتلار اده پادشاهانه مدن ناشی اشو جماعتلری تأمین اولقش اولان حال و موقع جدید اده و توفیق اولوب و بطریق الحاله هده جاری اولان اصول انتخاب لری اصلاح اولدقن مکره دمر یعنی بران عالیست احکامنه تطبیقا قید حیات اده نص و تعیین اولقش اصولک تماماً و صحیحاً اجرا و باب عالی مر خاتمه مک رؤیای روحانیه می چنده قرار کیر اوله جی بر صورت تطبیقا اطرائی و ممره بولید و ممره مده و سقبوس و خاتمه مک حین تصبده اصول تحلیفه مک ایضا قلمی و هر مده صورت و مایه اولور ایسه اولسون راعلره و رسلکده و لان جوئر و عوالمات حله منع اوله رقی برینه اطریقله و جماعات باشلریه واردات مینه تخصیصی و رهان سازه مک دخی رتبه و منصبلریک املی لریه و بونک مکره و برله جی تفراده کوره کد دورینه بروجه حفا مینه شرسینان اولوب فقط خر سبایان راعلریک اموال مغفوله و غیر مغفوله لریه بوکره سکه ارباب و لجه و رقی خر سبایان و سایر تبعه غیر مسلمه جماعتلریک مده اولان مصطلح لریک اداراتی هر رجاعتک رهان و عوامی ییتده منتخب اعضاسدن مرکک بر بختلک حسن محافظه سینه حواله قلمی و اهالیسی حله رمنده بولسان شهر و قصه و قریه زده اجرای ایسه مخصوص اولان ایسه مک و کرک مکنت و خسته خانه و مرانی و ملا و عازم لریک هات اصلیه لری اوزره قهر و زجر لریه بوکره و مانع ایضاج اولوبوب بویه محارک یچندا اساسی لازم کده بطریق و بار و سبای ملک اصولی حالده بولردن رسم و صورت انسانی برکره جانب باب عالی مر عرض اولقش اقتضای اده جکدن باصور ممره قول اده متعلق اوله جی اراده سینه ملوکانه م و مده اقتضای اجرای و برون مده طریقه اولدیه اولان اعتراضات بیان اولوب رمنده جی جاعتی بانک اوله رقی سازه فاربتی اولدیه رقی بر حله بولور ایسه اوزده ایسه متعلق خصوصاتی ماهره و علیا اجرا و بر دلو قوده و جارا و لوب اهالیسی ادبان مختلفه ده بولسان جماعتلردن مر حکم اولان شهر و قصه و قریه زده ایسه هر برجاعتک طائفی ساکن اولدینی ابروجه بخوده بالاده و ساط و بیان اولسان اصوله انجا کد ماکلا و خسته مانه و مکتب و مزارق لری غیر و زمجه مقدر اوله بطلی و یچندا انسا اولقش اقتضای ایسه به کده بولور یچون راجعت لازمه بی بطریق لری و باخود جماعات ممره بویه لری جانب باب عالی زدن استیعا بدوب دولت علیه مزجه بونک بوکره موانع ملکیه اولدینی حالده رخصت سده اوزن قلمی و بویه موله ایشلده حکومت طرفلریدن و قوه موله جی معاملات کلیه جی و لسی و بر مذهبه تابع اولقش صندی مقدار اولور ایسه اولسون اول مذهک کال سیر عینی اده اجرا اولقش تأمین کیر تدابیر لازمه و قوه مک اتحاد قلمی و مذهب و اسان و باخود جنبیت جهتلریه صنوف تبعه سلطنت سیده مدن برصنک اخر صعدن اشافی طوائفی مشتمل اولان کافه تمبر لری و اطراف و غیرات محردات دیوانیدن الی الاید محو و زاله قلمی و احداث ییتده و باخود مأمورین طرفلریدن دخی موجب شین و عاز اوله جی و با ناموسه طوقه جی هر دروازه مر یف و تو حیفک استعالی قانوانع اولقش و چوکرکه ممالک محروسه مده بولان هر دین و مذهک آیین بروجه سیر سیتی اجرا اولد یفتدن تبعه شاهانه مده هیچ رکده بولیده جی دین آیینی اجراءدن منع اولقش و بونک طوائف جوئر و اذامک و دماسی و تبدیل دین و مذهب ایتم اوزره کیمه اجبار اولقش و سلطنت سیده مرک مأمورین و حده مده سرت احتجاب و نصی نسبت اراده شاهانه مده منوط اوله رقی تبعه دولت علیه مک جله می هر قش ملتدن اولور ایسه اولسون دولک خدمت و با مودیت لریه قول اوله جی قنقردن بولر هشت

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

I. MEŞRUTİYET

Osmanlı'da İlk Anayasa ve 1876 Meclisiumumisi

30 Mayıs 1876 tarihinde Sultan Abdülaziz'i bir hükümet darbesiyle tahttan indiren bir grup yönetici, padişahlık makamına anayasa sözü veren 5. Murat'ı geçirdi. Fakat kısa sürede 5. Murat da padişahlıktan azledildi. Onun yerine, 1 Eylül 1876 tarihinde tahta çıkarılan kardeşi 2. Abdülhamit, 30 Eylül 1876 tarihinde, Meclisimahsusa adıyla, anayasa yapacak 28 üyeli özel bir kurul oluşturdu. Bu kurul da bir alt komisyon kurarak çalışmalarını yürüttü. Mithat Paşa başkanlığındaki özel kurul, 20 Kasım 1876'da görevini tamamlayarak, hazırladığı tasarıyı padişaha sundu. İki aylık yoğun bir tartışmadan sonra tasarı, 23 Aralık 1876 tarihinde "Kanunuesasi" adıyla padişah tarafından ilan edilerek yürürlüğe girdi.

119 maddeden oluşan Kanunuesasi, Belçika, Polonya, Prusya gibi bazı devletlerin anayasalarından çeviri yapılarak, örnek alınmıştı.

Kanunuesasi'ye göre bir "Osmanlı Milleti" değil, bir "Osmanlı Devleti" vardı; bu devlet çeşitli milliyetleri ve milletleri kapsayan bir devletti (madde 1). Halifeliği de korunan Osmanlı Hükümdarlığı, Osmanlı Hanedanının en yaşlı üyesine ait olacaktı (madde 3, 4). Beşinci maddeye göre padişahın kişiliği kutsaldı ve padişah yaptıklarından kimseye karşı sorumlu değildi. Yedinci maddeye göre bakanların (Heyetivükela) atanması ve azledilmesi, para bastırılması, yabancı devletlerle antlaşmalar imzalanması, savaş ve barış ilan edilmesi, kara ve deniz kuvvetlerine komuta edilmesi, şeriat hükümlerinin ve kanunların uygulanmasının gözetilmesi, cezaların hafifletilmesi ya da affedilmesi, meclisin toplantıya çağırılması ve feshedilmesi ve temsilci seçimi için gerekli hazırlıkların yapılması gibi yetkiler padişahın elindeydi. Sekizinci maddede Osmanlı Devleti'nin tabiyetinde bulunan kişilerin tümüne, hangi din ve mezhepten olursa olsun "Osmanlı" denileceği; dokuzuncu maddede Osmanlıların hepsinin, başkalarının özgürlüklerine müdahale etmemek koşuluyla, kişisel özgürlüklere sahip oldukları belirtiliyordu. On birinci maddede Osmanlı Devleti'nin dininin İslam olduğu ifade ediliyor, kamu düzenine ya da genel ahlaka aykırı davranılmadığı sürece,

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

Meclisimebusanın 19 Mart 1877'de Dolmabahçe Sarayı'ndaki açılış töreni

Osmanlı sınırları içinde yaşayan herkesin din özgürlüğüne sahip olduğu ve bu konuda verilmiş ayrıcalıkların devletin himayesinde bulunduğu hüküm altına alınıyordu.

Osmanlının ilk meclisi olan Meclis-i Umumi, seçimle oluşturulan Meclis-i Mebusan ve üyeleri yalnız Padişah tarafından ömür boyu atanan Meclis-i Âyandan oluşuyordu. Meclis-i Umumi, 19 Mart 1877 tarihinde Padişahın konuşmasıyla açıldı. Mecliste 69 Müslüman ve 46 gayrimüslim mebus vardı.

Kanunuesasi, Meclis-i Mebusana bakanları düşürme yetkisi vermemesine rağmen, bazı sorumluları Yüce Divana gönderme hakkı tanıyordu. Meclis-i Mebusan, bu hakkını kullanarak bazı sorumluları Yüce Divana göndermekten çekinmedi ve bunun üzerine 28 Haziran 1877'de Padişah tarafından feshedildi. 1878 yılının Ocak ayında Kanunuesasi gereğince yapılan seçim sonucunda oluşan ikinci meclis üç ay görev yaptıktan sonra (13 Aralık 1877-14 Şubat 1878), yetkisi olmadığı halde Sadrazamın görevden alınmasına neden olduğu için Padişah tarafından süresiz tatil edildi.

II. MEŞRUTİYET

İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesi subayların kendilerine bağlı birliklerle birlikte, Selanik'te isyan başlatarak "Ya Kanuniesasi, Ya Ölüm" sloganıyla Kanuniesasi'nin yeniden yürürlüğe sokulmasını istemeleri üzerine Padişah, 23 Temmuz 1908'de anayasayı tekrar yürürlüğe koydu. Bu gelişme, Osmanlı tarihinde "Hürriyetin İlanı" olarak adlandırılır.

Kasım-Aralık aylarında yapılan seçimler İttihat ve Terakki Cemiyetinin Meclis çoğunluğunu ele geçirmesiyle sonuçlandı. İttihat ve Terakki Cemiyeti bu döneme tam anlamıyla damgasını vurdu. Yeni Meclisiumumi, 17 Aralık 1908'de açıldı. Bu dönemde de siyasal ve sosyal çalkantılar birbirini takip etti ve İttihat ve Terakkicilere karşı başlatılan isyan, Makedonya'daki Hareket Ordusunun 15 Nisan'da İstanbul'u işgal etmesiyle sonuçlandı. Sıkıyönetim ilan edilerek İttihat ve Terakki karşıtlarının büyük çoğunluğu idam edildi.

27 Nisan 1909'da Meclis, Sultan Abdülhamit'i azlederek yerine kardeşi Mehmet Reşat'ın geçmesini sağladı. Bu değişiklik İttihatçıların isteğiydi ve bunun gerçekleşmesiyle hükümetin denetimini ellerine geçirmiş oldular. 8 Ağustos 1909'da anayasada önemli değişiklikler yapıldı. Yapılan değişikliklerle hükümetin ve bakanların Meclisimebusana karşı sorumlu olmaları kuralı getirildi ve Padişahın fesih yetkisi sınırlandırıldı. 1909 değişikliği, Osmanlı siyasal rejimin niteliğini değiştiren önemli bir düzenlemedir.

Anayasa değişikliklerine sonraki yıllarda da devam edildi. 1876 Kanunuesasisi 1908-1918 yılları arasında yedi kez değiştirildi. Ancak istikrar bir türlü sağlanamadı; seçilen meclislerin hepsinin kaderi feshedilmek oldu.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

II. Meşrutiyetin ilanı nedeniyle yaşanan sevinç

Mehmet Reşat tahta çıkarken, 1908

II. Meşrutiyette halk merak içinde

Mondros Mütarekesi, Misakımillî'nin Kabulü ve Yeni Meclis Hazırlıkları

Birinci Dünya Savaşı sonunda müttefikleriyle birlikte yenik sayılan Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzaladı. Bu imza, Osmanlı topraklarının İtilaf Devletleri arasında paylaşılmasını öngörürken, ülke içindeki ayrılıkçı bazı örgütler de ayaklanma hazırlıklarına girişmişlerdi. Bunun üzerine 1918 yılı sonlarında Anadolu ve Trakya'daki vatanseverler Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla -ülkenin kurtuluş çarelerini düşünen, güçleri birleştiren, millî ve genel bir mücadele başlatan- bir örgüt kurmuşlardır. Karanlık ama umut ışığı olan bu ortamda Mustafa Kemal ve arkadaşlarından, millî egemenliğe dayalı, bağımsız yeni bir Türk devletinin kurulmasından başka bir kurtuluş yolunun olmayacağı fikri ortaya çıktı ve bu fikir bütün vatanseverler tarafından kabul gördü.

15 Mayıs 1919'da, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden bir gün sonra, 9. Ordu Müfettişliği görevine atanan Mustafa Kemal ve karargâhından bazı arkadaşları İstanbul'dan Anadolu'ya hareket ettiler. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmasıyla birlikte, Türk tarihinde kişisel egemenlikten millî egemenliğe geçiş süreci de başlamış oluyordu. Samsun ve Havza'da, millî bağımsızlık ve kurtuluşumuzun milletin tek vücut olmasıyla sağlanacağı düşüncesiyle tüm Anadolu'da protesto mitingleri düzenlenmesi için askerî ve sivil makamlara talimatlar verildi. Düzenlenen kongrelerle vatanseverler de kendi bölgelerini kurtarma çabaları içerisine girdiler. Oluşan bu millî bilinç, Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından topyekûn kurtuluş mücadelesi anlamına geliyordu. Bu amaçla başlayan çalışmalar, millî egemenliğe gidişin yol haritası sayıldığı 21/22 Haziran 1919 tarihli Amasya Tamimi

ile sonuçlandı. Tamimde "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararının kurtaracağı" kesin olarak ifade ediliyor, bu amaçla Sivas ve Erzurum'da millet temsilcilerinin katılacağı kongre kararları da duyuruluyordu.

23 Temmuz 1919'da, bütün vatanseverlerin Mustafa Kemal'in etrafında toplanmasıyla Erzurum Kongresi düzenlendi. Kongrede; "vatanın ayrılmaz bir parçası olan doğu illeri halkının el birliğiyle düşmanla mücadelesi ve İstanbul'daki Meclisimebusanın tekrar toplanıp gereken önlemleri alması gereği" vurgulandı. Ayrıca, Heyet-i Temsiliye adında bir yürütme organı oluşturuldu ve başkanlığına da Mustafa Kemal Paşa seçildi. Bu kongrelerin etkisiyle Ege'de de birçok şehirde kongreler yapılmış, "Kuvayımilliye" adıyla vatansever milis güçleri kurulmuştur.

4 Eylül 1919'da, millî egemenlik ilkesine dayalı yeni Türk devletinin kuruluşuna temel olan Sivas Kongresi toplandı. Kongrede "vatanın bölünmez bir bütün olduğu", ülkedeki bütün vatansever milis güçlerin "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adı altında toplandığı, başkanlığına da doğal olarak Mustafa Kemal Paşa'nın seçilmesi gibi önemli kararlar alındı. Bu kararlara rağmen İstanbul hükümetinin ağırlığı devam etmiş, Sivas Kongresi kuruculuk niteliğini gösterememiş, vatanın kurtuluşu için bir an önce Meclisimebusanın toplanması gerekliliğinin Padişaha bildirilmesine karar verilmiştir. Bu, millî kurtuluş mücadelesi ve millî egemenliğe geçişin ikinci halkasıydı. Bu amaçla, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelen Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'nın ve yeni kurulacak millî devletin yönetim yerinin Ankara olacağı müjdesini veriyordu.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

15 Mayıs 1919'da, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali

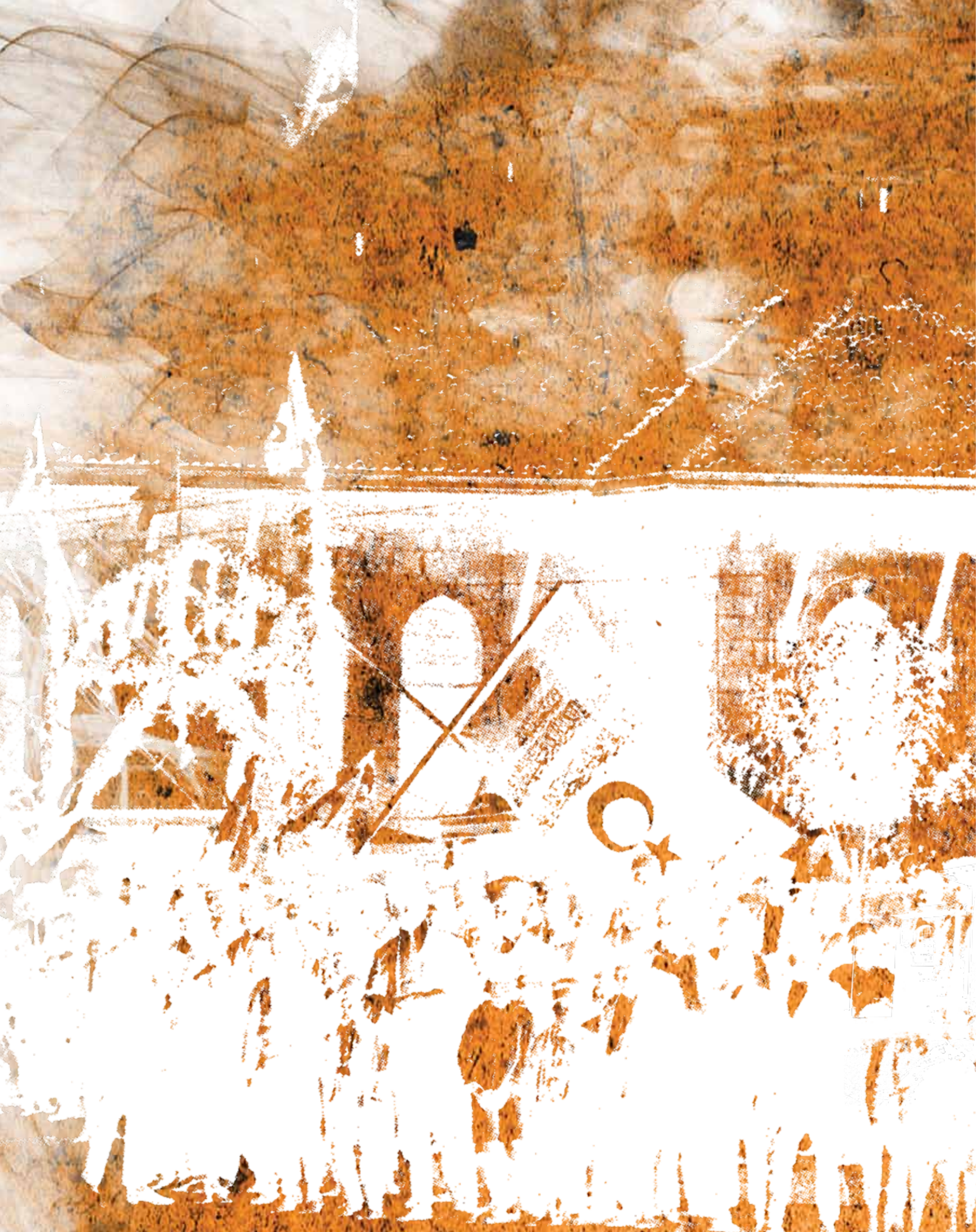

Atatürk Sivas Kongresi üyeleri ile birlikte

Meclisiumuminin seçilen kanadı olan son Osmanlı Meclisimebusanı, Sivas Kongresi kararına uygun olarak, 12 Ocak 1920'de toplandı. Meclis içindeki vatanseverlerin tüm gayretlerine ve Padişah egemenliğine dayalı sistemi ve o sistemin doğal uzantısını yıkamamalarına rağmen, 20 Ocak 1920'de anayasal nitelikte olan ve adına "Misakımillî" denilen çok önemli kararları aldılar. Meclisimebusanda alınan ve ilan edilen Misakımillî kararları, Meclisiâyanda görüşülmediği için Padişahın da önüne gelmedi. Esasları Mustafa Kemal Paşa tarafından yazılmış Misakımillî, Erzurum Kongresinde biçimlenmiş, Sivas Kongresinde olgunlaşmış, bugünkü anayasamızda yer alan "Türk vatani ve milletin bölünmezliği" ilkesinin millî ve hukuki dayanağını oluşturmuştur.

Misakımillî kararlarından rahatsız olan İtilaf Devletleri, İstanbul Hükümetini millî güçlere karşı hareket etmeye zorlarlar ve 16

Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ederler. Gelişmeleri protesto eden Meclisimebusan üyeleri, 2 Nisan 1920'de çalışmalarına süresiz ara verir. Bu durumu fırsat bilen Padişah, 11 Nisan 1920'de Meclisi fesheder. Mustafa Kemal, İstanbul'un işgalinden üç gün sonra, 19 Mart 1920 tarihli bildiri yayınlar ve olağanüstü yetkileri olan yeni bir meclisin Ankara'da toplanacağını, millî mücadele merkezinin küçük bir Anadolu kasabası olan Ankara'dan yürütüleceğini, Meclise katılacak üyelerin nasıl seçileceklerini, seçimlerin en geç on beş gün içinde yapılması gerektiğini kesin ve kararlı ifadelerle belirtir. Dağılan Meclisimebusan üyeleri de Ankara'daki bu Meclise katılabileceklerdir.

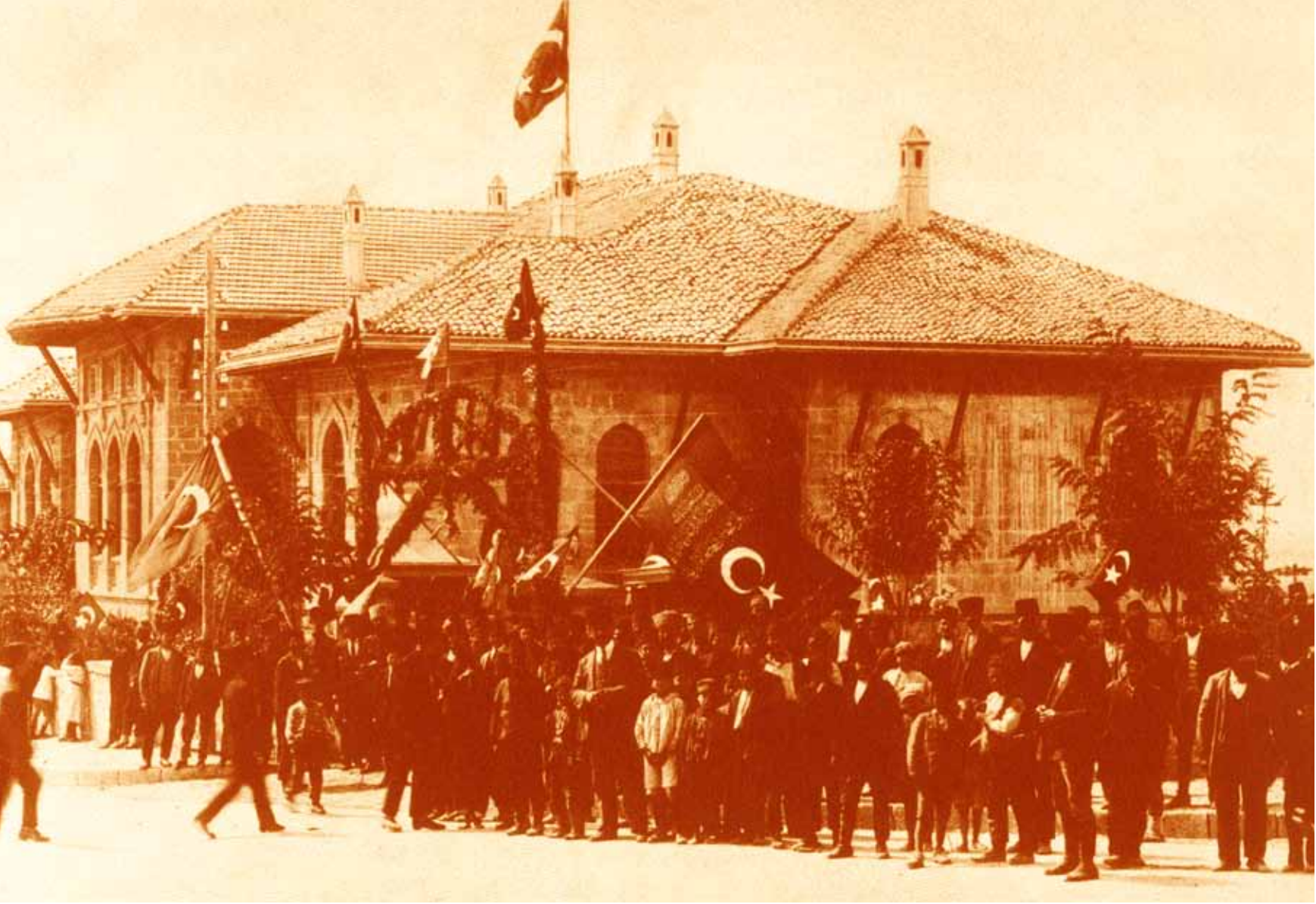
TÜRKİYE BÜYÜK M LLET MECLİSİNİN AÇILMASI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI

Büyük Millet Meclisinin Açılması

Meclisin açılışı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI

İlk Meclis binası ve milletvekilleri (1921)

27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelen Mustafa Kemal Paşa, millî mücadele yıllarında büyük desteklerini gördüğü Ankaralı seçmenlerle bir kez daha görüşerek, millî mücadele çalışmalarının, Ulus'taki birçok eksiği bulunan taş binadan yürütülmesi kararını verdi. Eksik olan binanın tamamlanması görevini, daha sonra 1. Dönem Bursa Milletvekili olan Necati (Kurtuluş) Bey aldı, Ankara halkının da özverili çalışmalarıyla kısa sürede eksiklikler giderildi. Çatı kiremitleri evlerden ve bir ilkokuldan; vekil masaları ve sıralar Muallim Mektebi ile resmî dairelerden; gaz lambaları ve sac sobalar kahvehanelerden temin edildi. Hazırlıklar tamamlanınca, Mustafa Kemal Paşa 21 Nisan'da yayınladığı ikinci bildiri ile Meclisin 23 Nisan 1920 Cuma günü toplanacağını ve açılış töreni yapılacağını duyurdu.

23 Nisan 1920 Cuma günü Hacıbayram Camii'nde kılınan Cuma namazının ardından edilen dualar eşliğinde açılış yapılan ilk Meclis binasında, Kurtuluş Savaşı'nın yürütülmesi yönünde milletin kaderini tayin edecek çok önemli kararlar alındı.

Üye sayısı, Müdafaiihukuk Hareketinin ülke genelindeki şubelerinden 232, Meclisimebusan üyelerinden Ankara'ya gelen 92 kişi ile birlikte toplam 324'e ulaştı. O zamanki koşullar nedeniyle açılış günü yalnızca 115 milletvekili Mecliste hazır bulunabildi. Bu toplantıya en yaşlı üye sıfatıyla Sinop Milletvekili Şerif (Avkan) Bey başkanlık yaptı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adının Benimsenmesi ve Kabulü

İlk Meclis binası önünde Atatürk ve arkadaşları

Meclisin ilk toplantısına başkanlık eden Sinop Milletvekili Şerif (Avkan) Bey "Büyük Millet Meclisi" ifadesini kullandığı açılış konuşmasında şunları söyledi:

"...Milletimizin iç ve dış tam bağımsızlık içinde alın yazısının sorumluluğunu doğrudan doğruya yüklenip, kendi kendisini yönetmeye başladığını bütün dünyaya ilan ederek Büyük Millet Meclisini açıyorum."

Sinop Milletvekili Şerif (Avkan) Bey'in bağımsızlık, hürriyet ve millet egemenliğine özellikle vurgu yapan konuşmasında, Meclis için "Büyük Millet Meclisi" demesi dikkat çekmektedir.

Nitekim Şerif Bey'in bu ifadesi daha farklı öneriler olmasına rağmen kısa sürede herkesçe benimsendi ve Mustafa Kemal Paşa da bu adı tüm konuşmalarında kullandı. 23 Nisan 1920 tarihli ve 1 sayılı "Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sureti Teşekkülü Hakkında Heyeti Umumiye Kararı"nda Meclisin adı "Türkiye Büyük Millet Meclisi" biçiminde kullanılmıştır.

23 Nisan'da açılan Meclisimizin adı üzerinde daha önce bazı tartışmalar olmuştu. Açılış törenine katılan 115 milletvekilinin her biri ayrı toplumsal çevrenin, kültürün anlayışını yansıtıyordu. Bundan dolayı Meclise verilecek ad üzerinde de çeşitli görüşler vardı.

Müdafaai hukuk Cemiyetinin belli başlı üyeleri ve Mustafa Kemal Paşa "Büyük Millet Meclisi" adını benimsemişlerdi.

15 Haziran 1920'de Meclisin adının kesin olarak belirlenmesi gerektiğine karar verilmiş, o tarihten sonra "Büyük Millet Meclisi" adı kalıcı bir duruma gelmiştir. Bu adın başındaki "Büyük" kelimesi Meclisin kurucu niteliğini belirten bir anlam taşımaktadır.

Atatürk bu Büyük Meclisin, "Türk Milletinin Parlamentosu" olduğunu, her vesile ve fırsatta "Büyük" kelimesinin önüne "Türkiye" sözcüğünü getirerek ifade etmiştir.

23 Nisan 1921'de 23 Nisan'ın millî bayram günü olması için çıkarılan kanunda Türkiye adı kullanılmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) adı bir bütün olarak benimsenmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI

Mustafa Kemal Paşa'nın Meclisteki konuşmasının
Yenigün gazetesindeki haberi

Olağanüstü yetkili bir kurucu meclis işlevi gören Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasamanın yanı sıra yürütme yetkisini de kendinde topluyordu. Açılışın ikinci günü yapılan toplantıda oylamaya katılan 120 milletvekilinin 110'unun oyuyla Mustafa Kemal Paşa Meclis Başkanlığına, 109'unun oyuyla Erzurum Milletvekili Celalettin Arif Bey ikinci Başkanlığa seçildi.

Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında, 25 Nisan'da yedi kişilik Geçici İcra Encümeni kuruldu. 29 Nisan'da Hıyanetvatan Kanunu kabul edilerek, Meclisin "yüce hilafet ve saltanat makamını ve ülkeyi yabancı güçlerden kurtarmak" amacıyla olduğu ve karşı çıkacakların vatan haini sayılacağı karara bağlandı. 2 Mayıs'ta İcra Vekillerinin Seçim Şekline Dair Kanun çıkarıldı. Bu kanunla, yasal olarak kuvvetler birliği esasına dayalı Meclis Hükümeti sistemi kurulmuş oldu.

İlk Uluslararası İlişkiler

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yaptığı ilk uluslararası antlaşma, 3 Aralık 1920'de Ermenistan Cumhuriyeti ile imzalanan Gümrü Barış Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Doğu Cephesi kapandı, buradaki askerî birlikler ülkenin batısına kaydırıldı. 16 Mart 1921 tarihinde Rusya ile yapılan antlaşma, yeni kurulan devletin ve Misakımillî'nin ilk defa yabancı bir devlet tarafından tanınması sonucunu doğurdu. Sakarya Zaferi sonrası, 20 Ekim 1921 tarihinde Fransızlarla yapılan Ankara Antlaşması'yla, bu ülkenin savaştan çekilmesi sağlandı. Yıl sonunda Fransa'yı İtalya izledi.

1922 Ağustos'u, TBMM ordularının zaferi ilan ettiği tarih oldu. 18 Eylül'de Anadolu'da hiçbir işgalci kalmayınca, İngiltere dâhil tüm İtilaf Devletleri ile 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi imzalandı. Lozan'da uzun süren görüşmeler sonunda 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması, Meclis tarafından 24 Ağustos 1923'te onaylandı. Böylece TBMM'nin temsil ve idare ettiği yeni devlet, askerî, hukuki ve iktisadi açılardan tanınarak özgürlüğüne kavuştu.

1921 Anayasası

23 Nisan 1920 tarihinde açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi, 5 Eylül 1920 tarihinde 18 sayılı Nisabımüzakere Kanununu çıkardı. Kanuna göre, TBMM, amaçlarını gerçekleştirinceye kadar sürekli toplantı hâlinde olacaktı. Kanunla ayrıca seçimler ve milletvekillerinin özlük hakları düzenlenmekteydi. Meclis bu tarihten sonra anayasa çalışmalarına başladı. Teşkilatesasiye Kanunu layihası üzerindeki Meclis görüşmeleri 20 Ocak 1921 tarihinde sonuçlandı ve 1921 Teşkilatesasiye Kanunu, Meclis tarafından kabul edildi.

Olağanüstü bir dönemin ihtiyaçlarını karşılamak ve mevcut iktidar boşluğunu doldurmak amacıyla hazırlanan 1921 Anayasası, 24 maddeden oluşuyordu ve ilk dokuz madde devletin dayandığı temel ilkelere yönelikti. Anayasada egemenliğin kayıtsız şartsız millete (madde 1), yasama ve yürütme yetkisinin Meclise (madde 2) ait olduğu belirtiliyordu. Meclis Genel Kurulu tarafından seçilen Meclis Başkanı hem Meclisin hem de Bakanlar Kurulunun başkanıydı (madde 9).

Saltanatın Kaldırılması

Türk ordusunun 30 Ağustos 1922 tarihli "Büyük Zafer"i üzerine işgal güçleri anlaşma masasına oturmak zorunda kaldılar. İsviçre'nin Lozan kentinde yapılacak görüşmeler için hem Ankara hem de İstanbul'daki hükümet toplantıya çağırılmıştı. İstanbul Hükümeti Ankara Hükümetine ortak heyet teklifinde bulundu. Bu gelişme TBMM'de büyük bir tepkiye neden oldu ve saltanatın kaldırılmasının yolunu açtı. TBMM, 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasını kararlaştırdı. Böylece hem egemenliğin ortağı konumundaki Padişah anayasal sistemin dışına çıkarılmış hem de cumhuriyet yönetimine geçiş konusunda önemli bir adım atılmış oldu.

Bu gelişmeler TBMM'nin meşruiyetini pekiştirdi. Artık, ülke sadece TBMM tarafından yönetilmekteydi.

Teşkilatesasiye Kanunu (1921)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI

Cumhuriyetin İlanı

Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine Nisan 1923'te erken seçime gidildi. Seçimden sonra hükümetle Meclis arasında yaşanan bir güven sorunu hükümetin istifasıyla sonuçlandı. İstifanın ardından Mustafa Kemal Paşa, Meclise, seçilmiş bir cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı tarafından atanmış bir başvekil ve kabine sistemi olan cumhuriyetin ilanı teklifinde bulundu. Meclis çoğunluğu bu teklifi kabul edince de 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi. Mustafa Kemal Paşa ilk cumhurbaşkanı, İsmet İnönü de ilk başvekil oldu.

Cumhuriyetin ilanı, o sıralarda hükümet tarafından başkent kabul edilen Ankara ile İstanbul arasında sert tartışmaların

yaşanmasına yol açtı. Cumhuriyetin ilanı sırasında Ankara dışında bulunan Kurtuluş Savaşı'nın bazı ünlü simaları çeşitli tepkilerde bulundular. Tartışmaların odağında halifeliğin gelecekteki konumu bulunuyordu.

Taraflar arasındaki gerginlik bütün şiddetiyle devam ederken 1 Mart 1924'te yeni yasama yılı açıldı ve 3 Mart'ta hilafetin kaldırılması kararı alındı; Osmanlı Hanedanı mensuplarının da ülkeyi terk etmeleri kararlaştırıldı. Aynı gün Şer'îye ve Evkaf Vekâleti'ni kaldırarak kanun ile Tevhiditedrisat Kanunu kabul edildi.

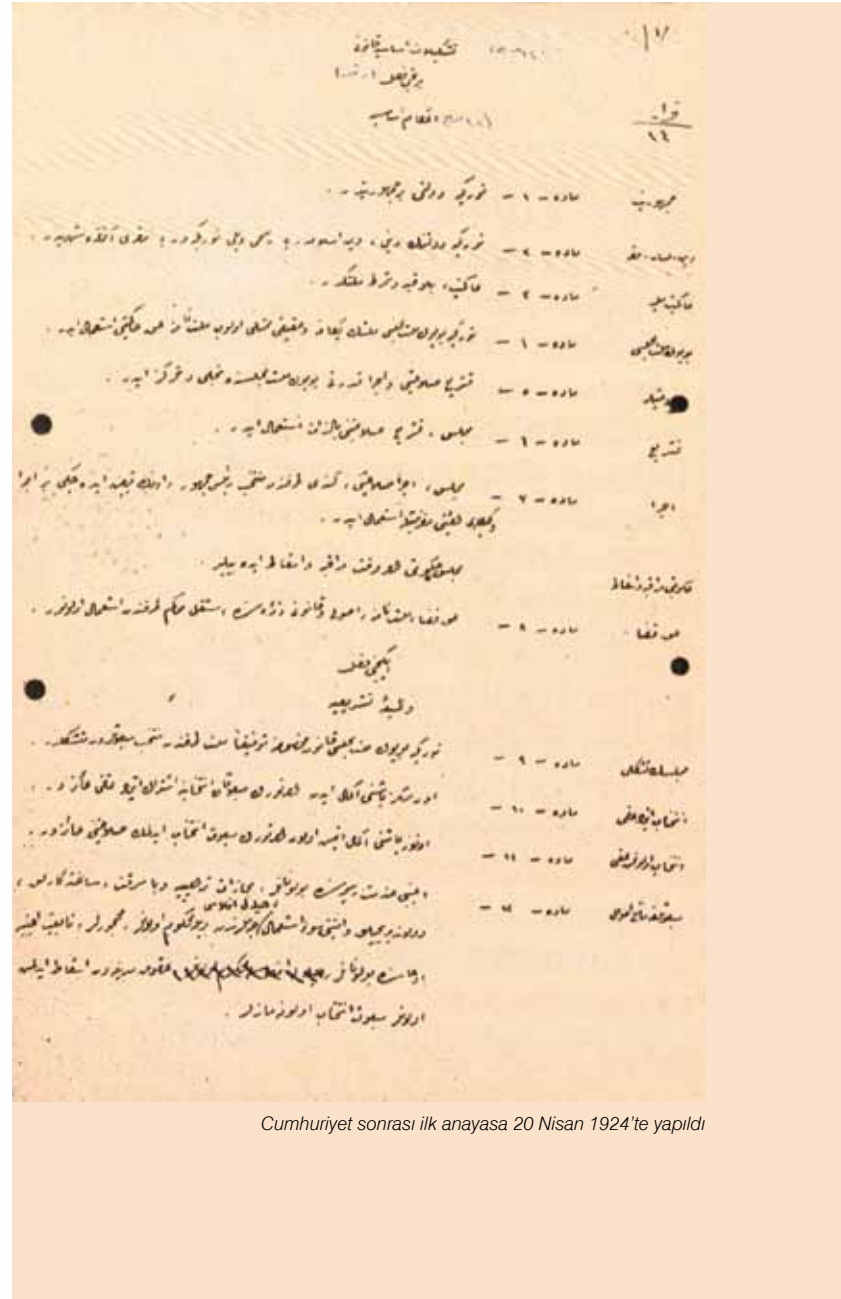
1924 Anayasası

TBMM, rejimle ilgili bu önemli düzenlemeden sonra, 1924 yılı başlarında yeni bir anayasa hazırlama kararı aldı. Ülkenin içinde bulunduğu zorlu dönemeç geride bırakıldığından, anayasa hazırlıkları daha sistematik şekilde yürütüldü. Kanunuesasi Encümeni (Anayasa Komisyonu) 9 Mart 1924 tarihinde hazırladığı taslağı Meclise sundu. Komisyon hazırlık aşamasında, 1875 Fransa ve 1921 Polonya anayasalarından yararlandı. 105 maddeden oluşan yeni anayasa, 20 Nisan 1924 tarihinde TBMM'de kabul edildi.

36 yıl yürürlükte kalan 1924 Anayasası, devlet sistemini dayandırdığı halk egemenliği ve cumhuriyet gibi esaslar bakımından, bir önceki anayasayı tekrarlamaktaydı. Anayasada yasama ve yürütme yetkisi Meclise verilirken hükümetin, Meclis tarafından her zaman düşürülebileceği öngörülmektedir. Buna karşılık hükümete Meclisi feshetme yetkisi tanınmamıştı. Ancak, yürütme yetkisinin kullanımı cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulundaydı. Hükümetin kuruluş yöntemi ve ortak sorumluluğu açısından parlamenter sistem ilkeleri geçerliydi.

1924 Anayasası, kanun önünde eşitlikten kişi dokunulmazlığına, işkence, eziyet, angarya yasağından kişi özgürlüğüne, vicdan ve din özgürlüğünden düşünce ve ifade özgürlüğüne kadar uzanan geniş bir yelpazede sivil ve siyasal hak ve özgürlükleri güvence altına almaktaydı. Anayasada ekonomik ve sosyal haklar konusuna değinilmiyordu.

Anayasa; 1928, 1934 ve 1937 yıllarında değişikliğe uğradı. 10 Nisan 1928 değişikliğinde, devletin dininin İslam olduğu yönündeki hüküm anayasadan çıkarıldı ve laikliğin önü açıldı. 5 Aralık 1934 tarihinde kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı. 5 Şubat 1937 tarihinde devletin cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, inkılapçı ve laik nitelikleri anayasaya girdi.

Cumhuriyet sonrası ilk anayasa 20 Nisan 1924'te yapıldı

İlk Muhalefet Partileri

İktidarı elinde bulunduran Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)'nin üyeleri Rauf (Orbay), Ali Fuat (Cebesoy), Refet (Bele) ve Kâzım (Karabekir) Paşaların başını çektiği bir grup milletvekili, CHF'nin Meclis ve hükümet icraatlarından memnun kalmayınca yeni bir parti arayışına yöneldiler. Gelişmelerden haberdar olan Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, bu konudaki tepkisini Samsun gezisi sırasında şu şekilde dile getirdi: "Tefrika fikri alelade fırkacılıktır ki, memleket ve milletin huzuru ve emniyet şeraiti henüz böyle bir tefrikaya yol açmaya müsait değildir." Mustafa Kemal Paşa'nın yakın arkadaşlarına yönelik bu serzenişine rağmen, Büyük Millet Meclisinde temsil edilecek ilk muhalefet partisinin programı 18 Kasım 1924 tarihinde yayımlandı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) adıyla kurulan bu parti, kısa süre içerisinde başta İstanbul olmak üzere ülke genelinde örgütlenmeye yöneldi. TCF, başta Takririsükûn Kanunu ve İstiklal Mahkemeleri olmak üzere bazı konularda hükümet önerilerine Mecliste yoğun muhalefet etti. TCF Genel Sekreteri Ali Fuat (Cebesoy), muhalefetin

meşruiyetini savunan açıklamalar yaptı. Sonunda hükümet, 3 Haziran'da yaptığı toplantıda, fırkanın tüm şubelerinin ve merkezinin Hıyanetivatanîye Kanunu'na aykırı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle kapatılması kararını aldı. Parti, 5 Haziran 1925 tarihinde kapatıldı.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in ısrarı ile eski Başbakan Fethi (Okyar) Bey'in Başkanlığında kurulan (12 Ağustos 1930) Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) ise Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) deneyiminden daha kısa ömürlü oldu. Ülkede yeni siyasi açılımlara öncülük etmesi düşüncesiyle kurdurulan bu parti, Ekim 1930'da yapılan seçimlerde 30 belediye başkanlığı kazandı. İktidar yanlılarının çeşitli suçlamaları üzerine SCF, 17 Kasım 1930'da bizzat başkan tarafından kapatıldı. Bu tarihten 1945 yılına kadar da bir daha çok partili yaşama geçiş yönünde bir girişimde bulunmadı.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurucuları

Laikliğin Kabulü

TBMM, 1928 yılında çıkarttığı bir kanunla, Cumhuriyet Türkiye'sinin dinî niteliği konusunda köklü değişikliğe gitti. 1924 Anayasasının ikinci maddesi "Türkiye Devleti'nin dini İslam'dır" sözleriyle başlıyordu. 10 Nisan 1928'de bu hüküm anayasadan çıkartıldı. İlerleyen yıllardaki kanuni düzenlemeler ve laikliğin anayasada yer almasıyla (1937) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bu yöndeki niteliği iyice belirginleşti.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI

Çok Partili Yaşama Geçiş

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar içe kapanık politikalar takip edildi. Cumhuriyet Halk Fırkasının yönetiminde geçen bu dönemde, demokratik temellere dayanmasa da, düzenli olarak seçimler yapılmaya devam edildi. Savaşın bitmesinin ardından tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de siyasal ve ekonomik arayışlara hız verildi.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de ölümünden sonra, onun yerine cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, 1 Kasım 1944'teki yasama yılı açılış

konusmasında, Türk siyasal sisteminin demokratik parlamenter niteliğine önemle vurgu yaptı. Cumhurbaşkanı İnönü, 19 Mayıs 1945'te yaptığı bir konuşmasında, rejimi daha demokratik kılmak için önlemler alma sözü verdi.

Bu noktada dış dünya ile daha fazla temas kurularak, oluşmakta olan dengeler hususunda birtakım adımlar atıldı. Nisan 1945'te San Francisco Konferansı'na kurucu üye olarak katılan Türkiye, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı imzalayarak demokratik idealler için söz verdi.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI

Çiftçiyi topraklandırma amacıyla Mayıs 1945'te TBMM'ye gelen bir öneri; Türkiye'de gerek Meclis tarihi, gerekse siyasal yaşam açısından önemli bir dönemece işaret etmektedir. Öneriyle, toprağı çok olanlardan olmayanlara veya az olanlara toprağın dağıtılması amaçlanmaktaydı. Yine, bu öneriye göre toprağı çok olanların toprağının bir kısmı da kamulaştırılabilecekti.

Celal Bayar - Adnan Menderes

TBMM'de görüşülmekte olan bu öneriye bir grup milletvekili karşı çıktı. Bunların sözcüsü, kendisi de bir toprak sahibi olan Adnan Menderes idi. Öneri parti içi muhalefete rağmen kanunlaştı. Bunun üzerine; Adnan Menderes, Celal Bayar, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü'den oluşan dört kişilik grup, parti grubuna anayasanın tam uygulanması ve demokrasinin kurulmasını isteyen bir önerge sundu. "Dörtlü Takrir" diye bilinen bu önerge, örgütlü siyasal muhalefetin başlangıcını simgeledi. Muhalif milletvekilleri çalışmalarını basın aracılığıyla da yürütünce, Celal Bayar dışında, partiden ihraç edildiler.

TBMM'de yaşanan bu hareketlilik, çok kısa bir süre içerisinde sosyal katmanlarda da hissedilmeye başlandı. Temmuz 1945'te kurulan Millî Kalkınma Partisini, sayıları 20'yi

aşan diğer partiler izledi. Bu arada, çok uzun yıllardan beri TBMM'ye hâkim olan Cumhuriyet Halk Partisi de kendi içinde birtakım açılımlar yapmaya başladı. Bu yıllar, Türkiye'de çok partili yaşama geçiş dönemi olarak kabul edildi.

Celal Bayar liderliğindeki Demokrat Parti (DP) 7 Ocak 1946 tarihinde resmen kuruldu. DP aynı yıl içerisinde yapılan seçimlerde, Meclisteki 465 sandalyeden 62'sini kazanmayı başardı. Gizli oy, açık tasnif esasına göre yapılan 14 Mayıs 1950 seçimleri ise tam anlamıyla DP'nin zaferiyle sonuçlandı; DP 415, CHP ise 69 milletvekili çıkardı.

1961 Anayasası

Ordunun 27 Mayıs 1960 tarihindeki müdahalesine kadar TBMM, DP ile CHP'nin gerilimli siyasetine sahne oldu. TBMM tarihinde ilk defa yaşanan bu müdahale ile Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes, bakanlar ve DP'nin bütün ileri gelenleri tutuklandılar. TBMM kapatıldı, siyasete yasak getirildi, ülkeyi, Millî Birlik Komitesi (MBK) idare etmeye başladı.

Bu müdahalenin hemen ardından tutuklananlar, Marmara'da bulunan Yassıada'da hapsedilerek yargılandılar. Türk siyaset tarihinde çok önemli yer tutan Yassıada yargılamaları, Başbakan Adnan Menderes ve bakanlar Fatin Rüştü Zorlu ile Hasan Polatkan'ın idam edilmesiyle sonuçlandı. TBMM tarafından 1990 yılında çıkarılan kanun ve düzenlemelerle bu kişilerin itibarları iade edilerek, naaşları İstanbul, Vatan Caddesi'nde yaptırılan anıt mezara nakledildi.

Askerî darbe, 1924 Anayasasının da sonu oldu. MBK'nın ilk icraatı, bir grup akademisyene hazırlatılan bildiriyle kendi gi-

rişimlerinin, o tarihte hâlen yürürlükte olan 1924 Anayasasına aykırı olmadığını halka duyurmak oldu. Darbenin hemen ardından kapatılan TBMM'nin bütün yetkileri, geçici anayasa ile MBK'ye devredildi. Yürütme yetkisi ise, yine MBK tarafından seçilen bakanlar aracılığıyla kullanılacaktı. Bakanları atama yetkisi, Devlet Başkanında -MBK'nın da başı- bulunmakla beraber, onları denetleme ve gerektiğinde azletme yetkisi MBK'ye ait olacaktı.

Bu dönemde ülkeyi geçici anayasa ile idare etme çabasında olan MBK üyeleri, yeni ve kapsamlı bir anayasa için çalışmalar yapmaktaydı. Bir grup hukukçudan oluşan İstanbul Komisyonunun hazırladığı anayasa taslağı MBK tarafından kabul görmedi. Bunun üzerine kurulan Kurucu Meclis, 6 Ocak 1961 tarihinde yeni anayasa için çalışmalarına başladı. Kurucu Meclis, MBK üyeleriyle Temsilciler Meclisinden; Temsilciler Meclisi de MBK'nın atadığı görevliler, CHP ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin belirlediği temsilciler ve çeşitli meslek örgütü temsilcilerinden oluşmuştu.

Kurucu Meclisin hazırladığı anayasa metni, 9 Temmuz 1961 tarihinde halk oylamasına sunuldu ve %61,17 oy oranıyla kabul edildi. İlk defa bir Kurucu Meclis tarafından hazırlanan ve yine ilk defa halk oylamasına sunulan 1961 Anayasası, içerik olarak pek çok konuda yenilik getirmiştir.

1961 Anayasası, tipik bir parlamenter sistem öngörmektedir. Anayasa ile iki meclisli bir parlamento sistemi geliştirildi: Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu. Buna göre yasama yetkisi Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun, yürütme yetkisi Meclisin içinden çıkan cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulunun, yasamadan geçerek kanunlaşan hususların anayasaya uygunluğunu kontrol etme görevi de yeni kurulan Anayasa Mahkemesinin olmuştur. Ayrıca yürütmenin kararlarının hukuka uygunluğunu denetleyen Danıştay adli idari yargı da yeniden oluşturulmuştur.

Demokratik, sosyal ve hukuk devleti anlayışını getirmiş olan 1961 Anayasası, 12 Mart askerî muhtırasının ardından kapsamlı bir değişikliğe uğrayarak 1980 askerî darbesine kadar yürürlükte kalmıştır.

Millî Birlik Komitesi, Demokrat Parti iktidarına son verdi (27 Mayıs 1960)

1982 Anayasası

Ülkemiz, 12 Eylül 1980 tarihinde askerî bir darbeyle karşılaştı. Anayasa askıya alındı, siyasi partiler kapatıldı, siyasi partilerin lider ve yönetici kadroları gözaltına alındı ve yargılandı. Başbakanlığını Süleyman Demirel'in yaptığı hükümet görevden alındı, TBMM lağvedildi, birçok siyasiye yasak geldi.

Yönetime el koyan askerî güç, Millî Güvenlik Konseyi ile Danışma Meclisinden oluşan bir "Kurucu Meclis" oluşturdu. İki yıl içinde yeni anayasa taslağı hazırlandı. Anayasa taslağı 7 Kasım 1982 tarihinde halk oylamasına sunuldu ve %91,37 oy oranıyla kabul edildi.

1982 Anayasası ile getirilen en büyük yenilik, tek meclis sistemine geri dönülmesiydi. Yürütme biraz daha güçlendirildi. Özgürlüklerin sınırlandırılması konusunda yeni ve keskin ölçüler getirildi, bu haklar biraz daha kısıtlandı.

1982 Anayasasına göre; Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir. Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Devlet, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı "İstiklal Marşı"dır. Başkenti Ankara'dır. Anayasa'nın ilk üç maddesindeki bu temel nitelikler 4'üncü maddeyle güvence altına alınmış ve bunların değiştirilmesi yasaklanmıştır. Bu niteliklerin değiştirilmesinin teklif edilmesi bile mümkün görülmemiştir.

Anayasaya göre devletin temel amaç ve görevleri; Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır. Herkes; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun

önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

1982 Anayasasının yürürlüğe girmesinin ardından ilk milletvekili genel seçimi, yeni kurulan Milliyetçi Demokrasi Partisi, Halkçı Parti ve Anavatan Partisinin katılımlarıyla 6 Kasım 1983 tarihinde yapıldı ve demokratik süreç yeni anayasa hükümleriyle yeniden başladı. 6 Eylül 1987 tarihinde yapılan halk oylamasıyla siyaset yapma hakları ellerinden alınmış olan eski siyasi partiler ve yöneticilerinin bu hakları geri verilerek 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimine katılmaları sağlandı.

Kabul edildiği tarihten bu yana birçok değişikliğe uğrayan 1982 Anayasası, özellikle AB üyeliği çerçevesinde çıkarılan "uyum yasaları" ile köklü bir evrim geçirdi. Anayasa son olarak 2010 yılında kapsamlı bir değişikliğe uğradı. Bugün bu Anayasanın tümüyle değiştirilmesine yönelik önemli bir çaba vardır.

Millî Güvenlik Konseyi üyeleri ve Danışma Meclisi

BUGÜNKÜ TÜRKİYE

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Yapısı, Görevleri, İşlevleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi, parlamenter gelenek çerçevesinde doğrudan doğruya seçimle oluşan bir organdır. Anayasaya göre “egemenlik” kayıtsız ve şartsız millete aittir ve millet, egemenliğini anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. TBMM, egemenliğin bir parçası olan yasama yetkisini Türk Milleti adına kullanan organdır. TBMM'nin temel işlevi kanun çıkarmaktır. Kanunlar, vatan-

daşlar için hak ve yükümlülük doğuran yasama işlemleridir. TBMM, kanun dışında, savaş hâli ilanı, bir bakanın Yüce Divana sevk edilmesi gibi Meclis kararlarını da kabul etmektedir. TBMM, yasama yetkisinin yanında, yürütme organını yani hükümeti denetleme ve düşürme yetkisine de sahiptir. TBMM'nin yaptığı kanunlar ve içtüzük, Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TBMM İçtüzüğü

İçtüzük, TBMM'nin iç işleyişine ilişkin kuralları içeren temel düzenlemedir. TBMM'nin kendisi tarafından yapılır ve komisyonlarının ve Başkanlık Divanının oluşumundan, söz alabilecek kişiler ile söz alma zamanlarına; kanun tasarısı ve teklifi sunulmasından oylama ve seçimlere kadar uzanan geniş bir alanda TBMM'nin nasıl işleyeceğini ayrıntılı olarak belirler. İçtüzük kurallarının bazılarının kaynağı doğrudan anayasadır. Anayasa, önemi dolayısıyla bazı kuralları kendisi düzenlemiş ve ayrıntıları TBMM'ye bırakmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk içtüzük, meşrutî monarşiyi öngören 23 Aralık 1876 tarihli Kanunuesasinin yürürlüğe girmesinden sonra çıkarılmıştır. Heyetimebusan 13 Mayıs 1877'de, Heyetiâyan da 20 Eylül 1877'de Nizamnameidâhilîlerini yürürlüğe koymuşlar ve çeşitli tarihlerde bu içtüzüklerinde kapsamlı sayılabilecek değişiklikler yapmışlardır. 23 Nisan 1920'de kurulan TBMM'de 27 Nisan 1920'de alınan "Nizamnameidâhilî'nin Tadil Edilmek Sureti ile Tatbiki" kararına göre Nizamnameidâhilî'nin uygulanması olanaklı olan maddelerinin uygulanmasına devam edilmesine ve diğer maddelerin komisyona gönderilmesine karar verilmiştir. Bu içtüzük ise 2 Mayıs 1927 tarihli Dâhilî Nizamname yürürlüğe girinceye kadar varlığını sürdürmüştür. 1961 Anayasasına göre Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu, çalışmalarını "kendi yaptıkları İçtüzüklerin hükümlerine göre yürütürler." Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü 27 Aralık 1963 tarihinde, Millet Meclisi İçtüzüğü 13 Nisan 1973 tarihinde ve Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisinin birlikte toplandığı durumlarda uygulanan Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü 17 Şubat 1965 tarihinde kabul edilmiştir. 1982 Anayasası çift meclis sistemine son verdiğinden Millet Meclisi İçtüzüğü dışındaki içtüzükler yürürlükten kalkmıştır. 1973 İçtüzüğü, kapsamlı değişikliklere uğramasına rağmen hâlen yürürlüktedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Milletvekili Seçimi

Anayasaya göre yirmi beş yaşını dolduran her Türk vatandaşı milletvekili seçilebilmektedir. En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaya, devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler. Devlet memurları, hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organı mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları ile Silahlı Kuvvetler mensupları gibi bazı görevliler, görevlerinden çekilmedikçe aday olamazlar.

Milletvekillerinin TBMM'deki görevleri belirli bir süreliğine temsil ile sınırlıdır. Milletvekilleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün milleti temsil ederler ve üyesi oldukları TBMM'nin görev ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Bunlar; kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bakanlar kurulunu ve başbakanı denetlemek, bakanlar kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesin hesap kanunu tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, genel ve özel af ilanına karar vermektir.

Yasama Sorumsuzluğu ve Dokunulmazlığı

Milletvekilleri, görevleri gereği yasama sorumsuzluğu ve yasama dokunulmazlığına sahiptirler. Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama ve denetim faaliyetlerindeki oy ve sözlerinden ve bunları Meclis dışında tekrarlamalarından dolayı hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacaklarını ifade etmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve sürekli. Milletvekilliği görevi sona erse de o kişi, görevi sırasında oy, söz ve düşüncelerinden dolayı sorumlu tutulamaz.

Yasama dokunulmazlığı, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği öne sürülen milletvekillerinin, Meclis kararı olmadıkça tutulamaması, sorguya çekilememesi, tutuklanamaması ve yargıanamamasını ifade eder. Bu nedenle yasama sorumsuzluğundan farklı olarak mutlak olmadığı gibi sürekli de değildir. Bazı suçlar dokunulmazlık kapsamında olmadığı gibi, milletvekilliğinin sona ermesiyle dokunulmazlık da sona erer.

İlk olarak ağır cezayı gerektiren suçüstü hâli, dokunulmazlığın kapsamı dışındadır. İkinci olarak Anayasanın 14'üncü maddesinde belirlenen temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması niteliğindeki faaliyetler, dokunulmazlık kapsamı dışındadır:

Ancak bu madde kapsamına giren suçun dokunulmazlığı etkisiz kılabilmesi için, soruşturmasına seçimden önce başlanmış olması gerekir. Anayasanın bu maddesinin kapsamında olsa bile soruşturmanın seçimden sonra başlaması hâlinde milletvekilinin dokunulmazlığı bulunur. Dokunulmazlığın bulunmadığı bu iki hâlde yetkili makam, dokunulmazlığı bulunmayan milletvekili hakkında gerekli işlemleri yapma yetkisine sahip olmakla birlikte durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Milletvekilliğinin Sona Ermesi

Milletvekillerinin görev süresi belirlenmiş olmasına rağmen milletvekilliğini bu süreden önce sona erdiren çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bunlar; milletvekilliğinden istifa, seçilmeye engel bir suçtan hüküm giyme ve kısıtlanma, üyelikle bağdaşmayan işleri yürütmekte ısrar, Meclis çalışmalarına özürsüz ve izinsiz olarak öngörülen süreden fazla katılma, mensup olduğu partinin temelli kapatılmasına sebep olma ve cumhurbaşkanı seçilmektir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Başkanlık Divanı

Meclis Başkanlık Divanı; Meclis Başkanı, dört Başkan Vekili, yedi Kâtip Üye ve üç İdare Amirinden oluşur. TBMM Başkanı, aynı zamanda Divanın da başkanıdır. TBMM'de grubu bulunan siyasi partiler, sahip oldukları milletvekili sayısı oranında Başkanlık Divanında temsil edilirler.

Başkanlık Divanı üyeleri, Genel Kurulun yönetimini nöbetleşe yürütürler. Her oturumda Başkan ya da bir Başkan Vekili ve iki Kâtip Üye kürsüde bulunur. Nöbetçi İdare Amirleri Genel Kurul salonunda bulunurlar. Başkanlık Divanı; TBMM'nin dış ilişkileri, milletvekilleri ve Meclis personelinin özlük işleri, sağlık ve sosyal ihtiyaçları ile güvenlik konularına ilişkin düzenleyici kararlar alır, yönetmelikler çıkarır. Bunların dışında her bir Başkanlık Divanı üyesinin kendi statülerine ait görevleri bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Meclis Başkanının Seçimi ve Görevleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. Her devre için seçilen Başkanın görev süresi iki yıldır. Ancak ikinci devre için seçilen Başkanın görev süresi herhangi bir nedenle erken seçime gidilmesi hâlinde iki yılı doldurmayabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, Milletvekili Genel Seçimlerinden sonra Meclisin toplandığı günden itibaren beş gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir. Ancak, siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler. İkinci devre için yapılacak seçimlerde adaylar, birinci devre için seçilen Başkanın görev süresinin dolmasından on gün önce başlamak üzere, beş gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimin yapılacağı gün kendiliğinden toplanır. Başkan seçimi, aday gösterme süresinin bitiminden itibaren beş gün içinde tamamlanır.

Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tam sayısının üçte ikisi aranır. Üçte iki çoğunluk sağlanamazsa üçüncü oylamaya geçilir ve üçüncü oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada da salt çoğunluk sağlanamazsa bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, başkan seçilmiş olur.

Tarafsız olan ve bu nedenle Genel Kurulda oy kullanamayan Meclis Başkanının görevleri şu şekilde özetlenebilir: TBMM'yi Meclis dışında temsil etmek, Genel Kurul görüşmelerini yönetmek, Tutanak Dergisi ile Tutanak Özetinin düzenlenmesini denetlemek, Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Divan Gündemini hazırlamak, Danışma Kuruluna başkanlık etmek, TBMM Komisyonlarını denetlemek, Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak, Meclisin idari ve mali

işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek, TBMM'yi ve faaliyetlerini tanıtıcı çalışmalar yapmak; Anayasa, kanunlar ve içtüzüğün kendisine verdiği görevleri yerine getirmek.

Devlet protokolünde Cumhurbaşkanından sonra ikinci sırada yer alan Meclis Başkanı, Cumhurbaşkanı yurt dışında iken ona vekâlet eder.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Danışma Kurulu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Danışma Kurulu, Meclis Başkanının başkanlığında, siyasi Grup Başkanı veya Başkan Vekillerinden birisi ya da onların yazılı olarak görevlendirdiği birer milletvekilinden oluşur. Danışma Kuruluna, İçtüzüğü'nün farklı maddelerinde çeşitli görevler verilmiştir.

Parti grupları arası uzlaşmayı sağlayıcı ve Meclis çalışmalarını düzenleyici görevler yürüten Danışma Kurulu, Başkanın gerekli görmesi hâlinde veya bir siyasi parti grubunun istemi üzerine toplantıya çağrılabilir. Gerektiğinde bir hükümet temsilcisi ve Meclis Başkan Vekilleri de toplantılara çağrılabilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Toplantısı

Cumhuriyet Halk Partisi Grup Toplantısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Siyasi Parti Grupları

Milliyetçi Hareket Partisi Grup Toplantısı

Barış ve Demokrasi Partisi Grup Toplantısı

Siyasi parti grupları TBMM’de en az 20 üyeye sahip siyasi partiler tarafından oluşturulur. İhtüzükte siyasi parti gruplarına önemli haklar tanınmıştır. Grup kuramayan siyasi partilerin bu hakları kullanmaları mümkün değildir. Örneğin kanun tasarısı ve tekliflerinin tümü ve maddeleri üzerinde her siyasi parti grubunun konuşma hakkı varken, grubu bulunmayan siyasi parti üyesi milletvekilleri sadece şahısları adına söz talebinde bulunabilmektedirler. Gruplar, tüm üyeleriyle birlikte haftada bir toplanarak görüş alışverişinde bulunurlar, ortak kararlar alırlar ve bunları kamuoyuyla paylaşırlar.

Siyasi parti gruplarının Grup Başkanları, Grup Başkan Vekilleri, Grup Sözcüleri, Grup Genel Kurulu, Grup Yönetim Kurulları, Grup Disiplin Kurulları ve Grup Denetçileri bulunur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Kanun Yapma Yetkisinin Kullanımı

Türkiye'de kanun yapma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir; kanun koymaya, değiştirmeye ve kaldırmaya yetkili tek organ TBMM'dir. Yasama faaliyetleri TBMM'de, Anayasa ve Meclis İçtüzüğünde belirlenmiş olan hüküm ve usullere göre yerine getirilir.

1982 Anayasası, TBMM'yi kanun koyma yetkisi yönünden, konu olarak sınırlandırmamıştır.

Kanun Tasarı ve Teklifleri

Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir. Bakanlar Kurulunun yaptığı öneriye “Kanun Tasarısı”, milletvekillerinin yaptığı öneriye ise “Kanun Teklifi” denir. Kanun tasarısında Bakanlar Kurulunun bütün üyelerinin imzası, kanun teklifinde ise en az bir milletvekilinin imzası bulunur; birden fazla milletvekili bir araya gelip ortak teklifte de bulunabilirler.

Kanunların kaynağı, kanun tasarıları ve teklifleri olmakla birlikte, TBMM'nin çıkardığı yetki kanunlarına dayanarak çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin de kanunlaştırılması gerekir. Ancak kanun hükmünde kararnameler, TBMM tarafından kanunlaştırılmadan yürürlüğe girerler ve yayımlandıkları gün TBMM'nin bilgisine sunulurlar. TBMM'nin kanun hükmünde kararnameleri öncelikle görüşmesi gerekir.

Komisyonlar

Komisyonlar, kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleri ayrıntılı olarak inceleyen kurullardır. Komisyonlar, Esas Komisyon ve Tali Komisyon olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayırım, içeriği itibarıyla birden çok komisyonu ilgilendiren kanun tasarı ve teklifleri için söz konusudur. Tali Komisyonun görevi, önerinin kendi uzmanlık alanını ilgilendiren yönü veya maddeleri üzerinde Esas Komisyona görüş bildirmektir. Genel Kurulda Esas Komisyonun raporu üzerinde görüşme yapılır. Kanun önerisinin hangi komisyonda görüşüleceğine ve Esas ya da Tali Komisyonların hangileri olacağına TBMM Başkanlığı karar verir. Komisyona havale edilen her öneri, aynı zamanda Gelen Kâğıtlar listesinde yayınlanarak tüm milletvekillerine duyurulur.

Komisyonlar, kanun önerilerini Meclis Başkanlığının havale tarihinden itibaren 45 gün içinde sonuçlandırmak zorundadırlar. Bu süre Tali Komisyonlarda 10 gündür.

Komisyon toplantılarına milletvekilleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, hükümet temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri katılabilir. Bu katılımcıların tümü, komisyon başkanının söz vermesi üzerine görüş ve önerilerini açıklayabilirler. Ancak, komisyon üyeleri dışında kimse değişiklik önergesi veremez ve oy kullanamaz.

Komisyon toplantılarında öncelikle kanun önerisinin Anayasa uygunluğu incelenir. Öneriler üzerindeki görüşmelerini tamamlayan komisyon, konuyla ilgili raporunu Genel Kurul Gündemine alınması amacıyla TBMM Başkanlığına sunar. Başkanlık da raporu bastırıp milletvekillerine dağıtır. Rapor da, konu hakkında komisyonun düşünceleri ile komisyonca yapılan değişikliklerin gerekçeleri ve komisyonun kabul ettiği metin yer alır. Komisyon raporu, toplantıya katılan milletvekillerince imzalanır. Raporun tümüne veya belirli bir kısmına muhalif olan veya çekimser kalan komisyon üyeleri, görüşlerini rapora ekleyebilirler.

TBMM'de İhtisas Komisyonları çalışma alanlarına göre şöyle sıralanır:

1. Anayasa Komisyonu
2. Adalet Komisyonu
3. Millî Savunma Komisyonu
4. İçişleri Komisyonu
5. Dışişleri Komisyonu
6. Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
7. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu
8. Çevre Komisyonu
9. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu
10. Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu
11. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
12. Dilekçe Komisyonu
13. Plan ve Bütçe Komisyonu
14. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu
15. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
16. Avrupa Birliği Uyum Komisyonu
17. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Cumhurbaşkanının Onayı

TBMM'de kabul edilen bir kanunun yürürlüğe girebilmesi için Cumhurbaşkanı tarafından en geç 15 gün içinde onaylanarak Resmî Gazete'de yayımlanması gerekir. Cumhurbaşkanı, yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, gerekçeleriyle birlikte bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderebilir.

Kanunun kısmen uygun bulunmaması durumunda TBMM yeniden sadece o maddeleri görüşebilir. Bu konuda TBMM'nin takdir yetkisi vardır. Eğer kanunun tamamının yayımlanması uygun bulunmamışsa bu kez tamamı görüşülür. Meclis, geri gönderilen kanun üzerinde kısmen veya tamamen bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanının kanunu yeniden Meclise geri gönderme yetkisi vardır. Ancak TBMM, geri gönderilen kanunu bir önceki hâliyle aynen kabul ederse, Cumhurbaşkanı bu kez o kanunu Resmî Gazete'de yayımlamak durumundadır. Cumhurbaşkanı isterse kanunun iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açabilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Anayasa Değişiklikleri

Anayasa değişiklikleri bir kanun teklifi ile yapılabilir. Ancak anayasa değişikliği teklifinde bulunabilmek için Meclis üye tam sayısının en az üçte biri olan 184 milletvekilinin imzasının teklifte bulunması zorunludur. Anayasa değişikliği teklifleri Genel Kurulda iki defa görüşülür. Teklfin kabulü, üye tam sayısının beşte üçü olan 330 milletvekilinin gizli oyuyla mümkündür. Cumhurbaşkanı anayasa değişikliği durumunda da kendisine gönderilen anayasa değişikliğine ilişkin kanunu, bir daha görüşülmesi amacıyla Meclise gönderebilir.

Kanunların Anayasaya Uygunluğu

Yasama sürecinde komisyonlar temel işlev görürler

Anayasa Komisyonu

Kanunların, Kanun Hükmünde Kararnamelerin, TBMM İktüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından anayasaya uygun olması gerekmektedir. İhtilaf durumunda karar mercii Anayasa Mahkemesidir. Anayasaya göre, Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanı, iktidar ve ana muhalefet partilerinin Meclis gruplarına ve TBMM'nin üye tam sayısının en az beşte birine verilmiştir. İptal davası açma süresi, iptali istenen düzenlemenin Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihinden itibaren 60 gündür. Ayrıca, bir davaya bakmakta olan yerel mahkeme de uygulanacak olan kanunun anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Denetim İşlevi

Dışişleri Komisyonu toplantısı

Türkiye Büyük Millet Meclisi, hükümeti denetleme yetkisini, anayasada belirlenen parlamenter denetim yollarını işleterek kullanmaktadır. Bu yollar; Soru, Meclis Araştırması, Genel Görüşme, Gensoru ve Meclis Soruşturmasıdır.

Soru, hükümetin görev ve yetkileri ile ilgili belli bir konuda Bakanlar Kurulu adına, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere Başbakan veya bakanlardan bilgi istemekten ibarettir. Söz konusu bilgilendirme faaliyeti, milletvekilleri tarafından verilen yazılı ve sözlü soru önergelerinin TBMM Başkanlığınca Başbakanlığa ve muhatap bakanlığa iletilmesi ve ilgililerinin TBMM İçtüzüğünde belirlenen süreler içinde söz konusu soruları yanıtlaması yoluyla yürütülmektedir.

Genel Görüşme, toplumu ve devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Genel görüşme açılması, hükümet, siyasi parti grupları veya en az 20 milletvekili tarafından yazılı bir önergeyle istenebilir.

Gensoru, Bakanlar Kurulunun genel politikası ya da bir bakanın kendi bakanlığında izlediği politika ve uygulamalar hakkında izlenen bir denetim yoludur. Görüşmeler sonunda verilecek bir güvensizlik önergesi veya Bakanlar Kurulunun güven istemi üzerine, Bakanlar Kurulunun veya bir bakanın düşürülmesine kadar varabilen sonuçları ile hükümet üzerinde doğrudan etkili bir denetim aracıdır. Gensoru önergesi, bir siyasi parti grubu adına veya en az 20 mil-

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

letvekilinin imzasıyla verilmekte olup Bakanlar Kurulunun veya bir bakanın düşürülmesi, gensoru görüşmeleri sonunda yapılacak oylamada güvensizlik oylarının, TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğuna (276) ulaşması ile gerçekleşir.

Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması ise TBMM Genel Kurulunun kurduğu komisyonlar eliyle yürütülmektedir.

Anayasadaki ifadesiyle Meclis Araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir. Meclis Araştırması açılması; hükümet, siyasi parti grupları veya en az 20 milletvekili tarafından yazılı bir önergeyle istenebilir. Önerge-nin kabulü ve siyasi parti grupları tarafından belirlenen Meclis araştırma komisyonu üye adaylarının Genel Kurulca onaylanması ile birlikte komisyon kurulmuş olur. Komisyon çalışmalarının esası; araştırma konusu yapılan sorun ile ilgili bir rapor hazırlamaktır. Bu rapor, komisyonda kabul edildikten sonra üzerinde Genel Kurulda genel görüşme açılmaktadır.

Meclis Soruşturması, Başbakan veya bakanların görevleri sırasında ve görevleriyle ilgili olarak işlemiş oldukları suçlardan dolayı, Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamanın başlamasını sağlayan ve bizzat yasama organı tarafından yerine getirilen hukuki süreci ifade eder. Meclis soruşturması komisyonu tarafından hazırlanan rapor, Yüce Divana sevk veya sevk etmeme yönünde çıkmaktadır. Rapor üzerinde görüşmeler tamamlandıktan sonra, rapor Genel Kurulda gizli oyla karara bağlanır. Bu kararda üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu aranır. Yüce Divana sevk yönündeki kararlar, 7 gün içinde Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

Bu denetim yolları dışında Dilekçe Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu gibi daimi komisyonlar da denetim faaliyeti yürütmektedir.

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu toplantısı

Dış İlişkiler

TBMM, Meclis Başkanı, ihtisas komisyonları, dostluk grupları ve üyesi olduğu uluslararası kurumlar ile çok yoğun bir parlamenter diplomasi faaliyeti yürütmektedir. TBMM'de her yasama döneminde bizzat milletvekillerinden oluşan onlarca dostluk grubu kurulmaktadır. Dost olunan ülke parlamentoları ile bu gruplara üye olan TBMM üyeleri arasında karşılıklı sıkı ilişkiler yürütülmektedir. Dostluk gruplarının amacı, parlamentolar üzerinden iki ülke insanlarını birbirlerine yakınlaştırmak ve sorunlarının çözümüne katkı sağlamaktır.

TBMM'nin doğrudan üyesi olduğu çeşitli uluslararası parlamento örgütleri de bulunmaktadır. Bunlarla olan ilişkiler daha kurumsal düzeydedir.

TBMM'nin üyesi olduğu ve milletvekilleriyle temsil edildiği uluslararası kurumlar şunlardır:

- **AGİTPA**
(Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi)
- **NATOPA**
(NATO Parlamenter Asamblesi)
- **AKPM**
(Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi)
- **Türkiye-AB KPK**
(Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu)
- **İSİPAB**
(İslam İş Birliği Teşkilatı Parlamento Birliği)
- **APA**
(Asya Parlamentoları Asamblesi)
- **AİBPA**
(Akdeniz İçin Birlik Parlamenter Asamblesi)
- **PAB**
(Parlamentolar Arası Birlik)
- **KEİPA**
(Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi)
- **AKDENİZPA**
(Akdeniz Parlamenter Asamblesi)
- **TÜRKPA**
(Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi)

TBMM Başkanı Cemil Çiçek, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi'nin (KEİPA) 40. Genel Kurul Toplantısı için Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'de (26 Kasım 2012)

TBMM Başkanı Cemil Çiçek, Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbanguli Berdimuhamedov ile (12 Haziran 2012)

TBMM Başkanı Cemil Çiçek, Kamerun Cumhurbaşkanı Paul Biya ile (26 Mart 2013)

TBMM Başkanı Cemil Çiçek, Arnavutluk Meclis Başkanı Jozefina Topalli Çoba ile (18 Şubat 2013)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Yasama ve Yürütme Arasındaki İlişki

Temel idari ve siyasi görevler, genel yönetimi oluşturan yürütme organı dediğimiz Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yürütülür. Bakanlar Kurulu, yürütmenin siyasal bakımdan sorumlu kanadıdır. Cumhurbaşkanlığı ise daha çok temsile dönüktür. Bakanlar Kurulu, yine parlamenter geleneğe uygun şekilde Meclis içerisinde çıkar. Hükümet, Cumhurbaşkanının onayı ile kurulur ve kurulmasından sonra güvenoyuna başvurulur.

Meclis, Bakanlar Kurulunu denetleme araçlarına sahiptir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanlığı, parlamenter gelenek çerçevesinde üç önemli organdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TBMM ve Hükümet İlişkileri

Ülkeyi idare etmekle görevli hükümet, bir başbakan ve kanunların öngördüğü kadar başbakan yardımcısı ve ilgili bakanlardan oluşur. Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükûmetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur. Hükûmetin doğduğu yer Meclistir. Başbakan, Cumhurbaşkanınca TBMM üyeleri arasından atanır ve hükûmeti kurmakla görevlendirilir. Başbakan, genellikle Mecliste çoğunluğu elinde bulunduran bir partinin genel başkanı olduğundan, bakanları da kendi partisine mensup milletvekilleri arasından seçer. Dilerse Meclis dışından, milletvekili olmayan kişileri de bakan olarak görevlendirebilir.

TBMM

Başkanları
ve
Özgeçmişleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

24 Nisan 1920 - 29 Ekim 1923

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

1881 yılında Selanik'te üç katlı pembe bir evde doğdu. 1893 yılında Askerî Rüşdiyeye girdi. 1896-1899 yıllarında Manastır Askerî İdadisini bitirip, İstanbul'da Harp Okulunda öğrenime başladı. 1902 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu. Harp Akademisine devam etti. 11 Ocak 1905'te yüzbaşı rütbesiyle Akademiyi tamamladı. 1905-1907 yılları arasında Şam'da 5. Ordu emrinde görev yaptı. 1907'de Kolağası (kıdemli yüzbaşı) oldu. 19 Nisan 1909'da 31 Mart Ayaklanmasını bastırmak amacıyla İstanbul'a giren Hareket Ordusunda Kurmay Başkanı olarak görev aldı. 1910 yılında Fransa'ya gönderildi. Picardie Manevralarına katıldı. 1911 yılında İstanbul'da Genelkurmay Başkanlığı emrinde çalışmaya başladı.

1911 yılında İtalyanların Trablusgarp'a hücumu ile başlayan savaşta, bir grup arkadaşıyla birlikte Tobruk ve Derne bölgesinde görev aldı. 22 Aralık 1911'de İtalyanlara karşı Tobruk Savaşını kazandı. 6 Mart 1912'de Derne Komutanlığına getirildi.

Ekim 1912'de Balkan Savaşı başlayınca, Gelibolu ve Bolayır'daki birliklerle savaşa katıldı. 1913 yılında Sofya Ataşemillerliğine atandı. I. Dünya Savaşında 19. Tümeni kurmak üzere Tekirdağ'da görevlendirildi.

1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı'nda, Mustafa Kemal, Çanakkale'de bir kahramanlık destanı yazıp İtilaf Devletlerine "Çanakkale geçilmez!" dedirtti. 18 Mart 1915'te Çanakkale Boğazı'nı geçmeye kalkan İngiliz ve Fransız donanması ağır kayıplar verince, Gelibolu Yarımadası'na asker çıkarmaya karar verdiler. 25 Nisan 1915'te Arıburnu'na çıkan düşman kuvvetlerini, Mustafa Kemal'in komuta ettiği 19. Tümen, Conkbayırı'nda durdurdu. Mustafa Kemal, bu başarı üzerine albaylığa yükseldi. Mustafa Kemal 9-10 Ağustos'ta Anafartalar Zaferi'ni kazandı. Bu zaferi 17 Ağustos'ta Kireçtepe, 21 Ağustos'ta II. Anafartalar Zaferi takip etti.

Mustafa Kemal, Çanakkale Savaşlarından sonra 1916'da Edirne ve Diyarbakır'da görev aldı. 1 Nisan 1916'da tümgeneralliğe yükseldi. Rus kuvvetleriyle savaşarak Muş ve Bitlis'in geri alınmasını sağladı. Şam ve Halep'teki kısa süreli görevlerinden sonra 1917'de İstanbul'a geldi. Veliht Vahdetin Efendiyle Almanya'ya giderek cephede incelemelerde bulundu. 15 Ağustos 1918'de Halep'e 7. Ordu Komutanı olarak döndü. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından bir gün sonra, 31 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığına getirildi. Bu ordunun kaldırılması üzerine 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelip Harbiye Nezaretinde (Bakanlığında) görev ve başladı.

Mondros Mütarekesi'nden sonra İtilaf Devletlerinin Osmanlı topraklarını işgale başlamaları üzerine Mustafa Kemal, 9. Ordu Müfet-

tişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı. 22 Haziran 1919'da Amasya Tamimini yayımladı. 23 Temmuz - 7 Ağustos 1919 tarihleri arasında başkanlığını yaptığı Erzurum Kongresini, 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında da yine başkanlığını yaptığı Sivas Kongresini toplayarak vatanın kurtuluşu için izlenecek yol haritasını ortaya koydu. Vilayâtşarkıyye Müdâfaaihukukimillîye Cemiyeti Erzurum Şube Başkanlığı, Anadolu ve Rumeli Müdâfaaihukuk Cemiyeti kuruculuğunu ve başkanlığını da yapan Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açılarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu müjdelenmiştir. 1., 2., 3., 4. ve 5. Dönem Ankara Milletvekilliği, Halk Fırkası Genel Başkanlığı yaptı.

Türk Kurtuluş Savaşı 15 Mayıs 1919'da başladı ve savaş sürerken Osmanlı İmparatorluğu Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr Antlaşması imzalandı. Bunu takiben Türkiye Büyük Millet Meclisi düzenli orduyu kurdu.

Sakarya Zaferi'nden sonra 19 Eylül 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi Mustafa Kemal'e Mareşal rütbesi ve Gazi unvanını verdi. Kurtuluş Savaşı, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşmasıyla sonuçlandı.

Atatürk, 24 Nisan 1920'de Meclis Başkanlığına seçildi ve bu görevi 29 Ekim 1923 tarihine kadar yürüttü. Bu Başkanlık görevi, Devlet-Hükümet Başkanlığı düzeyindeydi. 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyet ilan edildi ve Atatürk cumhurbaşkanı seçilerek Türkiye Cumhuriyetinin ilk cumhurbaşkanı oldu. 1927, 1931, 1935 yıllarında TBMM, Atatürk'ü 3 defa daha Cumhurbaşkanlığına seçti.

Atatürk, 15-20 Ekim 1927 tarihinde Kurtuluş Savaşı'nı ve Cumhuriyetin kuruluşunu anlatan Büyük Nutku'nu; 29 Ekim 1933 tarihinde de 10. Yıl Nutku'nu okudu.

29 Ocak 1923'te Latife Hanım'la evlendi. Bu evlilik 5 Ağustos 1925 tarihine kadar sürdü.

Fransızca ve Almanca bilen Mustafa Kemal Atatürk, birçok savaş madalyası ve uluslararası nişan ödüllerinin yanı sıra, TBMM tarafından verilen kırmızı-yeşil şeritli İstiklal Madalyası sahibidir. 10 Kasım 1938 saat 09:05'te Dolmabahçe Sarayı'nda vefat eden Mustafa Kemal Atatürk'ün naaşı önce Etnoğrafya Müzesine, 10 Kasım 1953'te de Anıtkabir'e nakledilerek ebedi istirahatgâhına uğurlandı.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Ali Fethi OKYAR

1 Kasım 1923 - 22 Kasım 1924

1881'de Pirlepe'de doğdu. 1900 yılında Harbiye Mektebi'nden piyade teğmen rütbesiyle mezun oldu. Kurmay yüzbaşı olarak 3. Ordu emrinde görev yaptı. Trablusgarp dönüşü, Osmanlı Meclisimebusan'da 2. Dönem Manastır, 3. Dönem İstanbul Milletvekili olarak Dahîliye Nazırlığı yaparken Malta'ya sürgüne gönderildi. TBMM'de 1. ve 2. Dönem İstanbul, 3. Dönem (Ara Seçim) Gümüşhane, 5.Dönem (Ara Seçim) ve 6. Dönem Bolu Milletvekilliği yaptı. TBMM 1. Dönemde İçişleri Bakanı, 2. Dönemde Mustafa Kemal'in Cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle Meclis Başkanı oldu. 22 Kasım 1924'te Başbakanlığa getirildi ve Meclis Başkanlığından ayrıldı. 4 Mart 1925'e kadar Başbakanlık görevinde bulundu. Başbakanlıktan ayrıldıktan sonra aynı yıl Paris Büyükelçiliğine atandı. Beş yıl sonra bu görevi bırakarak bazı arkadaşlarıyla birlikte Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurdu. Daha sonra bu partiyi kapattı ve 1934'te Londra Büyükelçiliğine atandı. 1939-1942 yılları arasında yine milletvekili seçildi ve bir süre de Adalet Bakanlığı görevini yürüttü. Daha sonra siyasetten çekildi. Fransızca ve İngilizce bilen Ali Fethi Okyar, evli ve 2 çocuk sahibi olup 07.05.1943 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Kâzım ÖZALP

26 Kasım 1924 - 1 Mart 1935

1882 yılında Köprülü'de doğdu. Askerlik mesleğine girdi ve 1905'te kurmay subay olarak ordu saflarına katıldı. Çeşitli askerî görevlerde bulundu. Balkan çetecileriyle çarpıştı. 31 Mart Ayaklanmasını (13 Nisan 1909) bastıran Hareket Ordusunda çalıştı. 1911 yılına kadar Balkanlarda çetecilerle uğraşmayı sürdürdü. Balkan Savaşlarının hemen bütün cephelerinde görev aldı. Birinci Dünya Savaşı'nda sürekli olarak Doğu Anadolu'da bulundu ve büyük başarılar kazandı. 1917'de Kafkas Tümenleri Komutanlığına getirildi. Trabzon ile Batum'u Ruslardan geri aldı. Yunanlıların İzmir'i işgali sırasında izinli olarak orada bulunuyordu. İşgal üzerine gizlice Balıkesir'e giderek 61. Tümen Komutanlığını üzerine aldı. Kurtuluş Savaşı'nı başlatan ilk askerlerdendir. Bu eylemlerinden dolayı İstanbul Hükümetince askerlikten çıkarıldı ve idama mahkûm edildi. Kâzım Özalp, Balıkesir ve yöresinde Kuvayı Millîye Örgütünü kurdu. İlk Meclise Balıkesir Milletvekili seçildi. Milletvekilliği sırasında Batı Anadolu'da çeşitli cephelerde komutanlık yaptı. Sakarya Savaşı'ndaki başarıları nedeniyle rütbesi generalliğe yükseltildi ve Millî Savunma Bakanlığı görevine getirildi. Büyük Taarruzdan sonra orgeneralliğe yükseltildi. İkinci TBMM'ye seçildi ve Ali Fethi Bey'in 22 Kasım 1924'te Başbakanlığa getirilmesi üzerine, 26 Kasım 1924'te TBMM Başkanlığına seçildi. 1 Mart 1935'te İnönü Hükümetinde tekrar Millî Savunma Bakanı oluncaya kadar TBMM Başkanlığını sürdürdü. 1943'te Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu Başkanlığına getirildi. 1950'de Van Milletvekili seçildi. 1954'te siyasetten çekildi. Fransızca bilen Kâzım Özalp, evli ve 2 çocuk sahibi olup 06.06.1968'de Ankara'da vefat etti.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Mustafa Abdülhalik RENDA

1 Mart 1935 - 5 Ağustos 1946

TBMM'nin sivil kökenli ilk Başkanı olan Mustafa Abdülhalik Renda, 29 Kasım 1881'de Yanya'da doğdu. 1903 yılında İstanbul Mülkiye Mektebinden mezun oldu. İlk görevi Rodos İdadisinde öğretmenlikti. Bir yıl sonra Ege Adaları ve Yanya'da maiyet memurluğu yaptı. Çeşitli Balkan ilçe-lerinde kaymakamlık; Siirt'te mutasarrıflık; Bitlis, Kastamonu ve Halep'te valilik yaptı. 1917'de kısa süre Dahiliye Nezareti Müsteşarlığının ardından ikinci kez Halep Valiliği görevinde bulundu. 1918 yılında Bursa Valiliğine atanmasına rağmen, görevine başlamadan, görevden alındı. Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle, Malta'ya sürgün edildi. 1921'de Malta'dan dönmesiyle birlikte İktisat ve Dahiliye Nezaretleri Müsteşarlığına getirildi. Daha sonra İzmir Valiliği görevini yürütürken, TBMM'ye Çankırı Milletvekili olarak girdi.

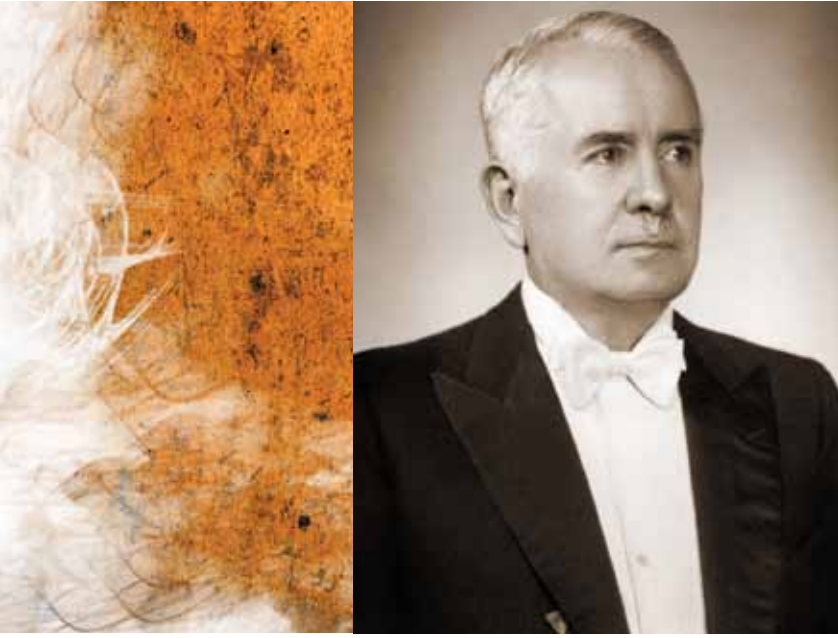
Mustafa Abdülhalik Renda, 2 Ocak 1924-3 Mart 1926, 13 Temmuz 1926-31 Ekim 1927 ve 25 Aralık 1930-3 Şubat 1934 tarihleri arasında Maliye, 2 Kasım 1927-25 Aralık 1930 tarihleri arasında da Millî Savunma Bakanlığı görevinde bulundu. 2 Kasım 1927-16 Ocak 1928 tarihleri arasında da Bahriye Vekâleti Vekilliğini yerine getirdi. 1934'te Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu Başkanlığı görevini yürüttü. 1 Mart 1935'te TBMM Başkanlığına seçildi ve 5 Ağustos 1946'ya kadar bu görevde bulundu.

Mustafa Abdülhalik Renda, TBMM Başkanlığından ayrıldıktan sonra Hasan Saka Kabinesinde Devlet Bakanlığına getirildi. 1948'de bu görevden ayrılarak siyasetten çekildi. Renda, 01.10.1957'de İstanbul'da vefat etti.

Kâzım KARABEKİR

5 Ağustos 1946 - 26 Ocak 1948

Kurtuluş Savaşımızın büyük komutanlarından Kâzım Karabekir, 1882 yılında İstanbul'da doğdu. Askerlik mesleğine girdi. Öğrenim hayatını tamamladı ve 1905'te kurmay yüzbaşı rütbesi ile ordu saflarına katıldı. 1909 yılına kadar Balkanlarda çeşitli ayaklanmaları bastırmakla uğraştı ve üstün başarılar kazandı. Enver Paşa ile İttihat ve Terakki Derneğinin Manastır Şubesini kurdu ve 31 Mart (13 Nisan 1909) Ayaklanmasını bastıran Hareket Ordusuna katıldı. Arnavutluk Ayaklanması'nın 1910'da bastırılmasında büyük rol oynadı. 1911'de Harbiye Nezaretine başvurarak adının yanına "Karabekir" sözcüğünü ekletti. Balkan Savaşlarında büyük yararlılıklar gösterdi. Bir süre İstanbul'da Genelkurmayda çalıştı. Birinci Dünya Savaşı'nda ilkönce doğudaki harekâta katıldı. Sonra Çanakkale cephesinde çarpıştı, büyük başarılar kazandı. Ardından Irak cephesine gitti. Orada bir yıl kalarak İngilizlere karşı üstün

başarılar kazandı. 1917'de Diyarbakır'da 2. Kolordu Komutanı olarak Ruslarla çarpıştı. Van, Elazığ cephesini savundu. Ardından 1918 yılı başında Erzincan bölgesindeki 1. Kafkas Kolordusu Komutanlığına atandı. Erzincan, Erzurum, Sarıkamış, Kars ve Gümrü'nün Ruslardan geri alınmasını sağladığı için generalliğe yükseltildi. Azerbaycan harekâtına katıldı ve orada İngilizlerle çarpıştı. Mondros Mütarekesi üzerine İstanbul'a döndü. Millî Kurtuluş Savaşı'nın öncülerinden biri olarak Erzurum'daki 15. Kolorduya atandı. Burada bir yandan Mustafa Kemal Paşa ile birlikte kurtuluş için örgütlenmeyi sağlarken, bir yandan da Doğu Anadolu'yu Ermenilere karşı savundu. İlk Meclise Edirne Milletvekili olarak katıldı. TBMM'nin açtığı ilk büyük cephenin -Doğu Cephesi- Komutanlığına atandı. 1920 yılı içinde Ermenileri Misakımillî sınırları dışına çıkardı ve TBMM adına yeni devletimizin ilk uluslararası antlaşması olan Gümrü Barışı'nı Ermenistan ile imzaladı (3 Ocak 1920). Doğu Anadolu'nun huzur ve esenliğe kavuşması için çalıştı. Zaferden bir süre sonra 1. Ordu Komutanlığı görevinde bulundu. Cumhuriyetin ikinci partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurucularındandır. Bu partinin başkanlığını da yaptı. İkinci TBMM sona erince bir süre siyasetten çekildi. 1938'de tekrar İstanbul Milletvekilliğine seçildi. Abdülhalik Renda'dan sonra, 5 Ağustos 1946'da TBMM Başkanlığına getirildi. Bu görevde iken, 26 Ocak 1948'de Ankara'da vefat etti.

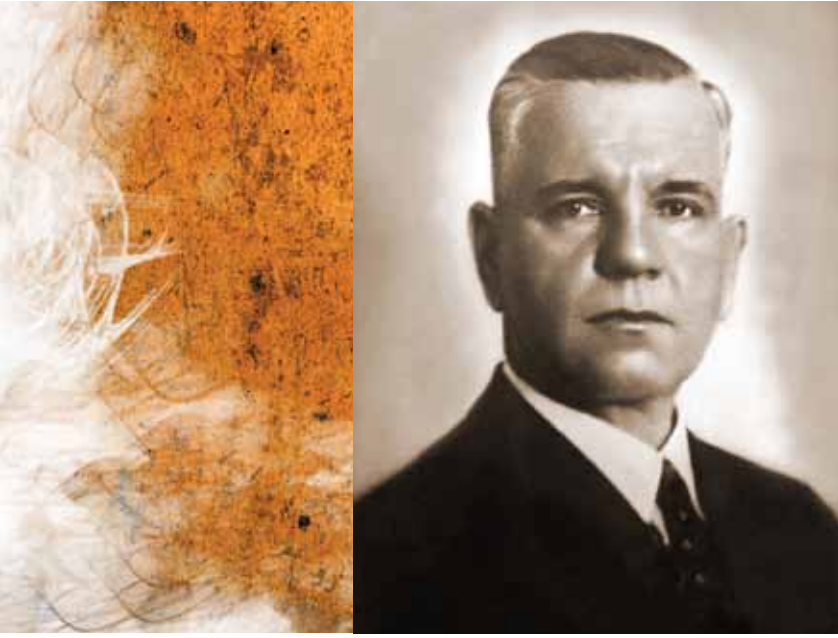
Kırmızı-yeşil şeritli İstiklal Madalyası sahibi olan Karabekir'in, çeşitli konularda basılmış eserleri de mevcuttur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Ali Fuat CEBESÖY

30 Ocak 1948 - 1 Kasım 1948

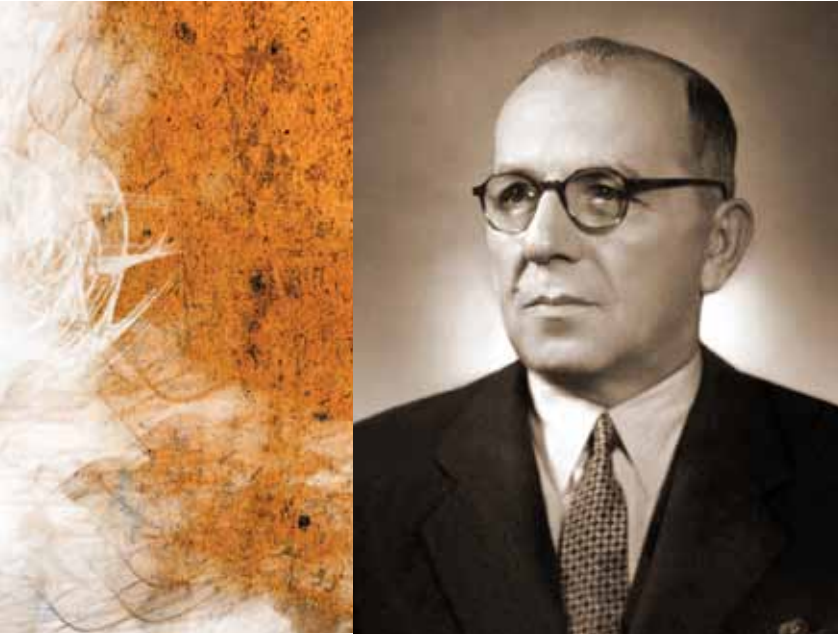
1882 yılında İstanbul'da doğdu. İki kuşak asker olan bir ailenin çocuğudur. Saint Joseph Okulunu bitirdikten sonra Harp Okuluna geçti ve Harp Akademisini 1905'te bitirerek kurmay subay olarak orduya katıldı. Balkanlarda çete ve eşkıya izledi. Balkan Savaşlarında Yanya Savunmasında üstün başarılar kazandı. Birinci Dünya Savaşında özellikle Sina, Filistin ve Doğu cephelerinde çarpıştı. Gösterdiği üstün başarılar sonucu 1917'de generalliğe yükseldi.

Kurtuluş Savaşı'nın başında Ankara'daki 20. Kolordu Komutanı olarak Atatürk'ü destekledi ve büyük mücadelenin bütün evrelerinde onun yanında yer aldı. Batı Cephesindeki Kuvayı Millîye'yi örgütledi ve önemli başarılar kazandı. Birinci TBMM'ye katıldı ve bir süre Batı Cephesi Komutanlığında bulunduktan sonra Moskova Büyükelçiliğine atandı. TBMM'yi tanıyan ilk büyük devlet olan Sovyetler Birliği ile ilişkilerin kurulmasında büyük çaba harcadı. Büyük Zaferden sonra bir süre 2. Ordu Komutanlığına getirildi. İkinci TBMM'ye Konya Milletvekili seçildi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurucularındandır. Fırka kapatıldıktan sonra yine Atatürk'ün yakın çevresine girmiştir. 30 Ocak 1948'de TBMM Başkanlığına seçildi. 1 Kasım 1948'e kadar bu görevde kaldı. Ali Fuat Cebesoy 1950'de Eskişehir, 1957'den 1960'a kadar İstanbul Milletvekilliği yaptı. Bekâr olan Cebesoy, 10.01.1968'de İstanbul'da vefat etti. Cebesoy, Atatürk'ün Harp Okulunda sınıf arkadaşı idi. Arkadaşlıkları hiç sarsılmadan sürdü. Onunla ilgili anılarını ve diğer siyasi anılarını yayınlamıştır. Birçok savaş madalyası ile birlikte kırmızı-yeşil şeritli İstiklal Madalyası sahibidir.

Mehmet Şükrü SARACOĞLU

1 Kasım 1948 - 22 Mayıs 1950

İzmir'in Ödemiş ilçesinde 1887 yılında doğdu. İstanbul Mülkiye Mektebini (Siyasal Bilgiler Fakültesi) 1909'da bitirdi. Bir süre maiyet memurluğu ve öğretmenlik yaptı. 1914 başında öğrenimini sürdürmek için Belçika'ya gittiysen de savaşın çıkması üzerine yurda döndü; bir süre askerlik görevini yerine getirdikten sonra devletçe İsviçre'ye gönderildi. Saracoğlu, Cenevre Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdi. Öğrenimi sırasında Türkiye'nin propagandasını yaptı; Fransızca bir dergi çıkardı. İzmir'in işgali üzerine yurda döndü ve Ege Kuvayımilliyesinde çarpıştı. İkinci TBMM'de İzmir Milletvekili seçildi. Fethi Okyar Kabinesinde Millî Eğitim, Üçüncü İnönü Kabinesinde Maliye bakanlıkları yaptı. Bu çalışmaları sırasında temel bazı mali kanunların çıkmasını sağladı. Türk borçlarının ödenme biçimi üzerinde başarılı sonuçlar aldı. Pek çok uluslararası mali toplantıda Türkiye'yi başarı ile temsil etti. 1933'te Adliye Bakanlığına getirildi. Bu görevi sırasında da Hâkimler, Avukatlar, İcra-İflas kanunları gibi önemli mevzuatların çıkarılmasını sağladı. Celal Bayar ve Refik Saydam hükümetlerinde Dışişleri Bakanı olarak büyük başarı kazandı. Refik Saydam'ın 9 Temmuz 1942'de ölümü üzerine Başbakanlığa getirildi. 9 Temmuz 1942 - 9 Mart 1943 arasında birinci, 9 Mart 1943 - 7 Ağustos 1946 arasında da ikinci kabinesiyle çalıştı. 1 Kasım 1948'de TBMM Başkanlığına seçildi. Cumhuriyet Halk Partisi'nin son Meclis Başkanı olan Şükrü Saracoğlu, yerini 22 Mayıs 1950'de Demokrat Parti adayı Bekir Refik Koraltan'a bıraktı ve siyasetten çekildi. Saracoğlu, 27.12.1953'te İstanbul'da vefat etti.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Bekir Refik KORALTAN

22 Mayıs 1950 - 27 Mayıs 1960

1889'da Divriği'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini 1914'te bitirerek devlet hizmetine girdi. Savcılık ve emniyet müdürlüğü görevlerinde bulundu. Kurtuluş Savaşı'nda Konya'da bir süre Kuvayımillîye içinde çalıştı ve o sırada ilk Meclise Konya Milletvekili seçildi. 1935 yılına kadar kesintisiz olarak milletvekilliği yaptı. Aynı yıl yöneticilik görevine döndü; Çorum (1935), Trabzon (1937), Bursa (1939-1942) Valiliği yaptı. 1942'de Bursa Milletvekili seçilen Koraltan, 1946'da kurulan Demokrat Partinin dört kurucusundan biridir. Bu partinin milletvekili olarak 22 Mayıs 1950'de TBMM Başkanlığına seçildi. 27 Mayıs 1960'a kadar bu görevde kalmıştır.

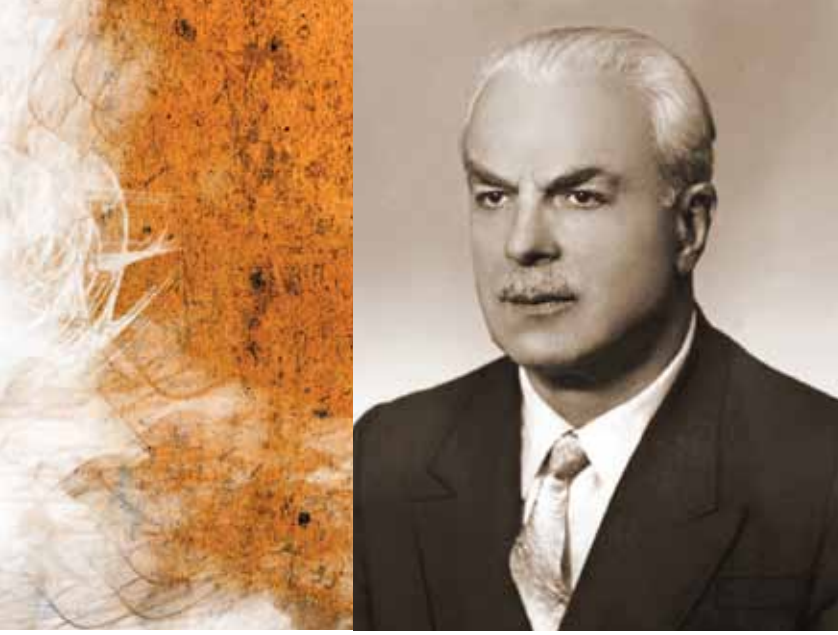
27 Mayıs 1960 Harekâtından sonra yargılanıp mahkûm olan Refik Koraltan, bir süre sonra aftan yararlandı; ancak siyasetten çekildi. Koraltan, 17.06.1974'te vefat etti.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Ali Fuat SİRMEN^(*)

1 Kasım 1961 - 22 Ekim 1965

1899 yılında İstanbul'da doğdu. 1924 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Bir süre adalet hizmetinde çalıştıktan sonra, 1926 yılında Adalet Bakanlığı tarafından Roma'ya gönderildi. Roma Hukuk Fakültesini bitirdi ve doktorasını tamamladı (1930). Bir süre de İtalyan mahkemelelerinde staj yaptı. Yurda dönünce çeşitli adalet hizmetlerinde bulundu. 1935 yılında Erzurum Milletvekili seçildi. Daha sonra 1950'ye kadar üç dönem Rize Milletvekilliği yaptı. İkinci Saracoğlu Kabinesinde Adalet Bakanlığı (1943-1946), Şemsettin Günaltay Kabinesinde tekrar Adalet Bakanlığı (1949-1950) görevlerini yürüttü. 1950-1960 arasında serbest avukatlık yaptı. 1961'de Rize Milletvekili seçildi. 1 Kasım 1961'de TBMM Başkanlığına seçildi ve bu görevi 22 Ekim 1965 tarihine kadar sürdürdü. Sirmen, 17.05.1981'de vefat etti.

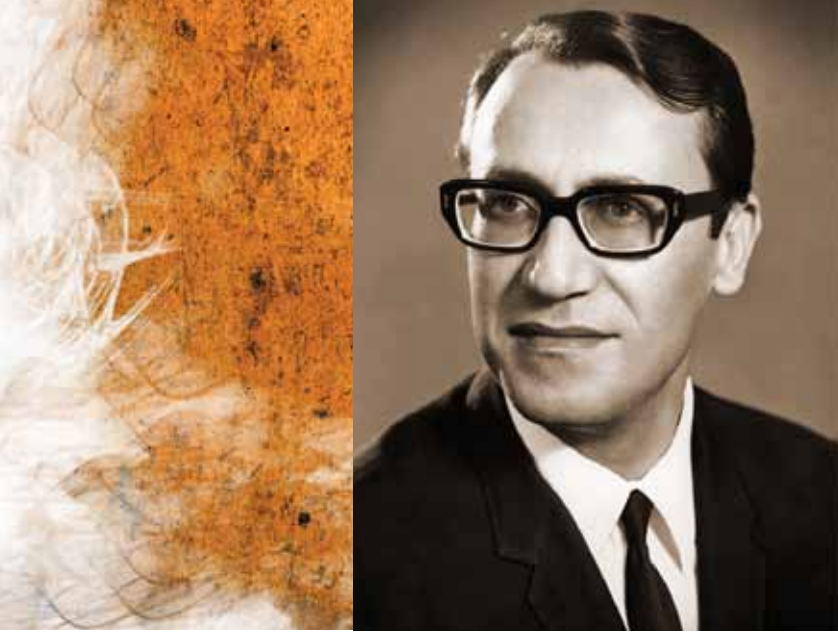
(*) Fuat Sirmen, Ferruh Bozbeyle, Sabit Osman Avcı, Kemal Güven ve Cahit Karakaş Millet Meclisi başkanlarıdır. 1961 Anayasasının 84. Maddesinin son fıkrasına göre Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu ortak toplantısını (yani TBMM toplantısını), Millet Meclisi Başkanlık Divanını yönettiğinden Millet Meclisi Başkanı TBMM Başkanı olarak kabul etmek gerekir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Ahmet Ferruh BOZBEYLİ

22 Ekim 1965 - 1 Kasım 1970

1927 yılında Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde doğdu. 1947 yılında Antalya Erkek Lisesinden, 1957 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Serbest avukatlık ve yazarlık yaptı.

1961 Milletvekili Genel Seçimlerinde İstanbul Milletvekili seçildi. 1965, 1969 ve 1973 seçimlerinde de İstanbul Milletvekili olarak TBMM'de bulundu.

1961 yılında AP Grup Başkan Vekili; 1962, 1963, 1964 yıllarında TBMM Başkan Vekili olarak görev yaptı. 1965, 1967 ve 1969 yıllarında üç dönem TBMM Başkanlığına seçildi.

1970 yılında partisi AP'den ayrılarak Demokratik Parti Kurucu Üyesi ve Genel Başkanı oldu. 1973 Milletvekili Genel Seçimlerinde tekrar İstanbul Milletvekili seçildi. 1977'den sonra siyasi hayattan çekilen Bozbeyli'nin "Kalkınma ve Planlamada AP", "Kalkınma ve Planlamada CHP", "Kalkınma ve Planlamada Diğer Partiler", "Parti Programları", "Birinci Cemre (Siyasi Hikâyeler)", "Politika Sınavı", "Demokratik Sağ", "Alaca Siyaset" ve "Yalnız Demokrat (Söyleşi)" isimli 9 adet yayımlanmış eseri bulunmaktadır.

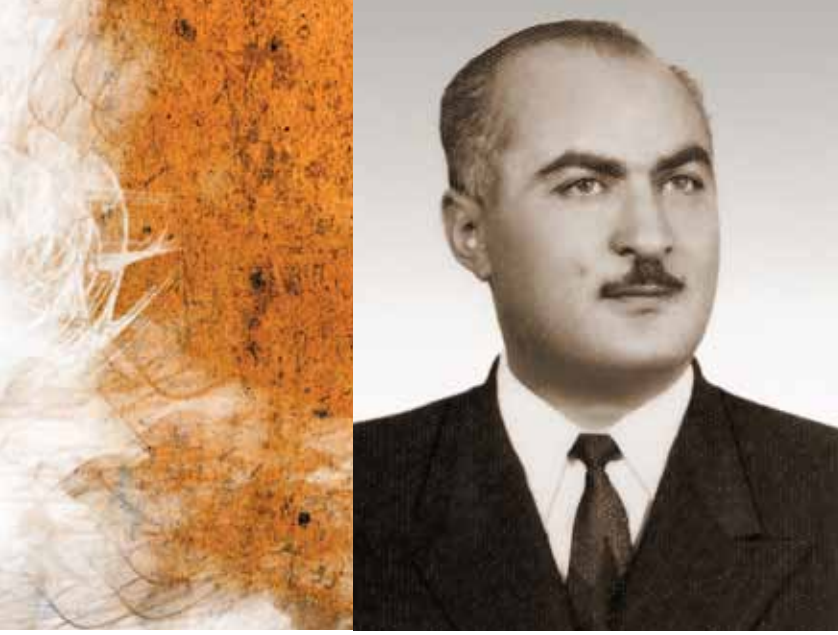
Ferruh Bozbeyli, evli ve iki çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Sabit Osman AVCI

26 Kasım 1970 - 24 Ekim 1973

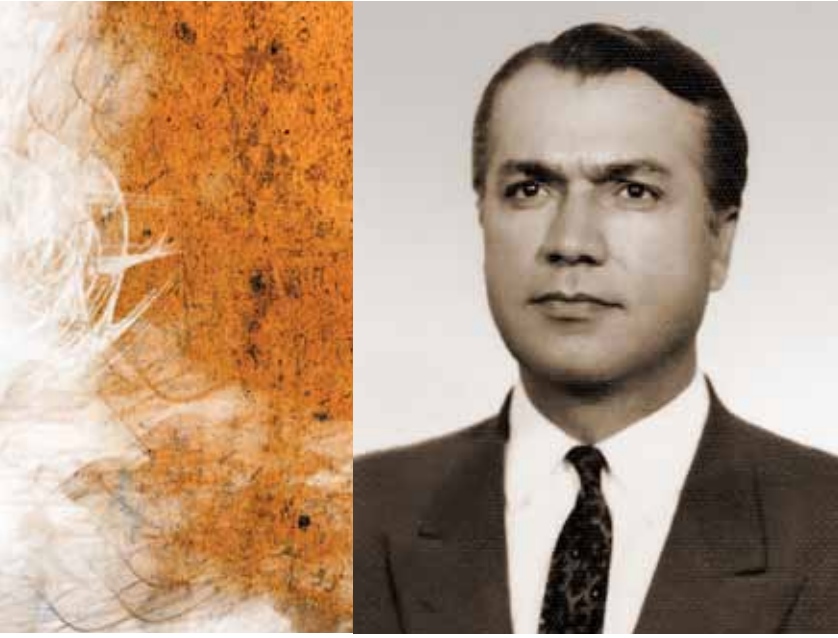
1921 yılında Artvin’de doğdu. 1939 yılında liseyi, 1944 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesini bitirdi. Orman yüksek mühendisi olarak Orman Genel Müdürlüğünün çeşitli birimlerinde hizmet verdi. 1953 yılında araştırmalar yapmak için Amerika Birleşik Devletleri’ne gönderildi. Mersin Orman Başmüdürü iken 1961 yılında Artvin Milletvekili seçildi. Köy işleri, Orman, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevlerinde bulundu. Ferruh Bozbeyli’den sonra 26 Kasım 1970’te Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına getirildi. Bu görevi 24 Ekim 1973’e kadar yürüttü. 1977’de İstanbul Milletvekili seçilerek 12 Eylül 1980’e kadar Parlamento üyeliğini sürdürdü. Avcı, 08.02.2009 tarihinde İstanbul’da vefat etti.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Mustafa Kemal GÜVEN

18 Aralık 1973 - 13 Haziran 1977

1921 yılında Erzincan'da doğdu. 1944 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra aynı yıl Kars stajyer hâkim adaylığına atandı. 1945 yılında yedek subay olarak askerliğini, 1947 yılında da hâkimlik stajını tamamladı. Posof Cumhuriyet Savcı Yardımcılığına atandı. 1948-1953 yılları arasında Kağızman ve Tuzluca Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevlerinde bulundu.

1954 yılında CHP'den Kars Milletvekili olarak TBMM'ye girdi ve Gümrük, Ulaştırma, Adalet ve Anayasa komisyonlarında çalıştı. 1957 yılında ikinci kez TBMM'de Kars Milletvekili olarak yerini aldı. 1960 ve 1961 yılları arasında Türkiye Emlak Kredi Bankası Müdürler Kurulu Üyeliği yaptı.

1961 Milletvekili Genel Seçimlerinde üçüncü kez Kars Milletvekilliğine seçilen Mustafa Kemal Güven, 1965-1969 tarihlerinde Türkiye Yem Sanayii Yönetim Kurulu Üyeliği, 1966'da da Ankara Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevlerinde bulundu.

1969, 1973 ve 1977 Milletvekili Genel Seçimlerinde Kars Milletvekili olan Mustafa Kemal Güven, art arda iki dönem (18 Aralık 1973-13 Haziran 1977 tarihleri arasında) TBMM Başkanlığı yaptı.

Mustafa Kemal Güven, evli ve iki çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Dr. Cahit KARAKAŞ

17 Kasım 1977 - 12 Eylül 1980

1928 yılında Bartın'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bartın'da, lise öğrenimini ise Erzurum Lisesi Fen Bölümünde tamamladı. 1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinden yüksek mühendis olarak mezun oldu. Mecburi hizmetini yapmak üzere Bayındırlık Bakanlığı Demir Yolları ve Limanlar İnşaat Dairesinde göreve başladı. Önce Bartın, Samsun limanları proje çalışmalarında, daha sonra Rize, Pazar, Hopa betonarme iskele inşaatlarında kontrol mühendisi olarak görev yaptı. Ereğli Karadeniz Üs Komutanlığında, yedek subaylık görevinden sonra Mersin Liman İnşaatı Kontrol Amirliğinde çalıştı.

1955 yılında, su ve liman inşaatı konusunda ihtisas yapmak üzere Avrupa'ya gitti. Amsterdam, Duisburg, Bremen

ve Hamburg liman inşaatlarında proje ve kontrol mühendisi olarak çalıştı. Bu arada Berlin Teknik Üniversitesi Su İnşaatı Kürsüsünde doktora çalışmaları yaparak "Dr. Ing." unvanı aldı. 1961 yılında Türkiye'ye döndüğünde, tekrar Bayındırlık Bakanlığı Limanlar İnşaat Dairesinde Araştırma Fen Heyeti Müdürü olarak görev aldı. Bu arada Bakanlık adına DPT İhtisas komisyonlarında ve TÜBİTAK Danışma Kurulunda da bulundu.

1965 ve 1969 Milletvekili Genel Seçimlerinde AP'den Zonguldak Milletvekili seçildi. 1971 yılında Bayındırlık Bakanı ve ardından Ulaştırma Bakanı oldu. 1973 ve 1977 Milletvekili Genel Seçimlerinde CHP Zonguldak Milletvekili olarak TBMM'de bulunan Cahit Karakaş, 17 Kasım 1977-12 Eylül 1980 tarihleri arasında TBMM Başkanlığına seçildi.

1983 Milletvekili Genel Seçimlerinde HP'den Zonguldak Milletvekili seçildi. 1987'de DSP TBMM Grup Başkanı oldu. Cahit Karakaş, ayrıca Bayındırlık Komisyonu Başkanlığı, Dışişleri Komisyonu Başkanlığı, AET-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu Başkan Vekilliği, NATO Parlamentoları Türk Grubu Başkanlığı, Parlamentolar Arası Türk Grubu Üyeliği görevlerinde de bulundu.

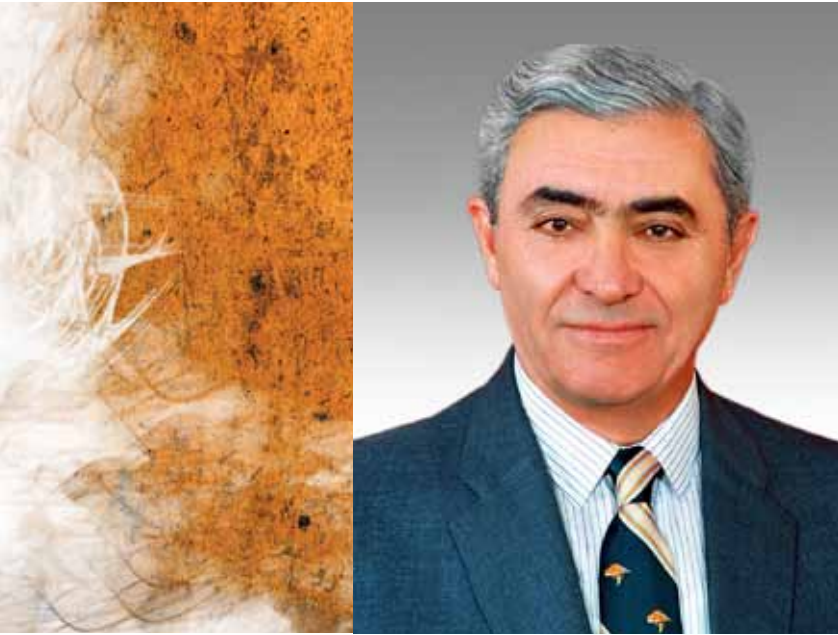
Almanya Büyük Liyakat Nişanına sahip olup, mesleki telif ve tercüme eserleriyle birlikte yayımlanmış pek çok mesleki ve politik makaleleri mevcuttur. Almanca ve İngilizce bilen Cahit Karakaş, evli ve iki çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Necmettin KARADUMAN

4 Aralık 1983 - 1 Eylül 1985
12 Eylül 1985 - 29 Kasım 1987

1927 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 1944 yılında Trabzon Lisesinden mezun oldu. 1948 yılında Siyasal Bilgiler Okulu İdari Şubesinden mezun olduktan sonra çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. 1960 yılında mülkiye müfettişliğine atandı. 1966-1970 yılları arasında Kahramanmaraş, 1970-1975 yılları arasında Erzurum ve 1975-1977 yılları arasında da İçel Valiliği yaptı. 1977 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'da özel bir şirkette yönetim kurulu üyeliği ve genel müdürlük görevlerinde bulundu.

1983 Milletvekili Genel Seçimlerinin ardından, ANAP Trabzon Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 4 Aralık 1983'te TBMM Başkanlığına seçildi. Meclis Başkanlığı görevini iki dönem yapan Karaduman, bu görevini yasama dönemi sonu olan 29 Kasım 1987 tarihine kadar sürdürdü.

Necmettin Karaduman, evli ve iki çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Yıldırım AKBULUT

24 Aralık 1987 - 1 Eylül 1989
11 Eylül 1989 - 9 Kasım 1989 (istifa)
20 Mayıs 1999 - 30 Eylül 2000

1935 yılında Erzincan'da doğdu. İlkokulu Eskişehir, ortaokulu Samsun, liseyi Erzincan'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra askerlik görevini tamamladı ve Erzincan'da serbest avukatlık yaptı.

1983 Milletvekili Genel Seçimleriyle birlikte ANAP'tan Erzincan Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Bu dönemde TBMM Başkan Vekilliği, ardından İçişleri Bakanlığı yaptı. 1987 Milletvekili Genel Seçimleriyle birlikte yine Erzincan Milletvekili olarak TBMM'ye girdi ve 24 Aralık 1987'de TBMM Başkanı seçildi. 11 Eylül 1989 tarihinde ikinci defa TBMM Başkanlığına seçilen Yıldırım Akbulut, Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine bu görevinden istifa ederek 9 Kasım 1989-23 Haziran 1991 tarihleri arasında Başbakanlık yaptı.

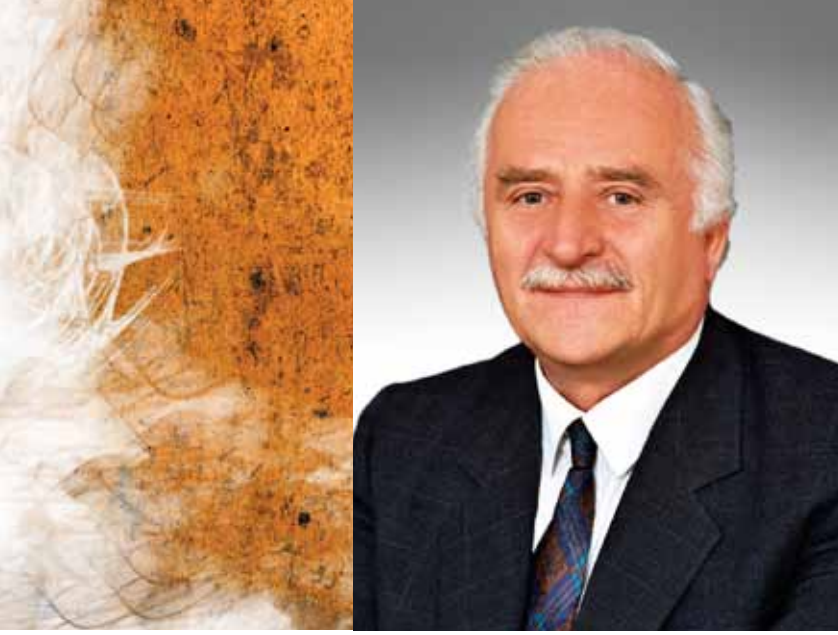
ANAP Genel Başkanlığı da yapan Akbulut, 1991 yılında Erzincan, 1999 yılında Ankara Milletvekili olarak yeniden TBMM'ye girdi. Bu dönemde, 20 Mayıs 1999-30 Eylül 2000 tarihleri arasında üçüncü defa TBMM Başkanlığına seçildi. TBMM Başkanlığı sırasında Cumhurbaşkanlığına aday oldu, ancak 2. turun ardından adaylığını geri çekti.

Yıldırım Akbulut, evli ve üç çocuk babasıdır.

İsmet Kaya ERDEM

21 Kasım 1989 - 20 Ekim 1991

1928 yılında Safranbolu'da doğdu. İlk ve ortaokulu değişik yerlerde (Kurucaşile, Bartın) tamamladı. Lise ve yükseköğrenimini İstanbul'da burslu olarak bitirdi. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu olan İsmet Kaya Erdem, 1952 yılında girdiği Türkiye Şeker Fabrikalarında sırasıyla memurluk, şeflik, müdür yardımcılığı ve müdürlük yaptı. 1961 yılında Hazine Genel Müdürlüğüne geçti. 1960-1966 yılları arasında Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde profesör yetkisiyle öğretim üyeliği yaptı. Hazine Genel Müdür Yardımcılığı görevindeyken, 1966 yılında üç yıl süreyle Londra Büyükelçiliği Ekonomi Müşavirliği görevine atandı. 1963-1973 yıllarında Hazine Genel Müdürü Başyardımcısı ve Genel Müdürü oldu.

1973-1977 tarihleri arasında Londra Büyükelçiliği Maliye ve Ekonomi Baş Müsteşarı, 1976 yılında vekâleten Maliye Bakanlığı Hazine Genel Sekreteri, 1977 yılında SSK Genel Müdürü oldu. 1978-1980 yılları arasında Hazine Genel Müdürlüğü Milletlerarası İktisadi İşbirliği Genel Sekreterliği görevine getirildi (Bugünkü Hazine Müsteşarı). 1980 yılında yurt dışı (Londra) görevine gitti.

12 Eylül 1980'den sonra kurulan hükümette (Kurucu Meclis-Danışma Meclisi) Maliye Bakanı oldu. 1982 yılında YÖK Üyeliği görevindeyken 1983 Milletvekili Genel Seçimleriyle birlikte ANAP'tan İzmir Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Bu dönem ve 1987 seçimlerinden sonra ikinci defa İzmir'den milletvekili seçilerek girdiği TBMM'de, iki dönem Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak görev aldı. Yine aynı dönem, 21 Kasım 1989'da TBMM Başkanlığına seçildi ve bu görevi 20 Ekim 1991 tarihine kadar devam ettirdi.

1991 ve 1995 Milletvekili Genel Seçimlerinde tekrar seçilerek, 1999 yılına kadar TBMM'de İzmir Milletvekili olarak görevine devam etti.

"İktisadi Devlet Teşebbüsleri" ve "Maliyet Muhasebesi" isimli iki kitabı ve bütçe ve ekonomi konularında birçok makalesi bulunmaktadır. İngilizce bilen İsmet Kaya Erdem, evli ve iki çocuk babasıdır.

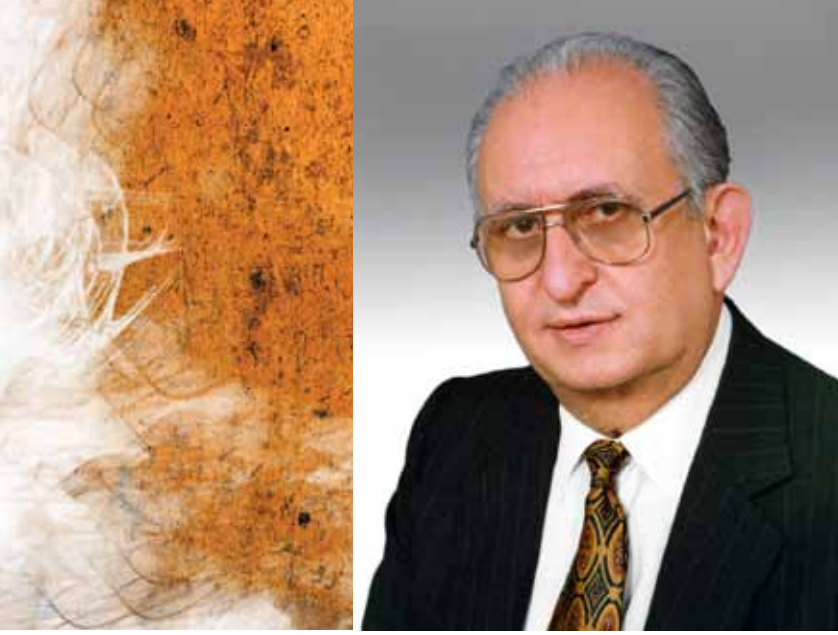

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Ahmet Hüsamettin CİNDORUK

16 Kasım 1991 - 1 Eylül 1993

14 Eylül 1993 - 1 Ekim 1995

1933 yılında İzmir'de doğdu. Ankara Çankaya İlkokulunu, Ankara Atatürk Lisesini bitirdi. 1954 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 1955 yılından sonra serbest avukatlık yaptı. Çeşitli partilerde il başkanlığı, kuruculuk ve GİK üyeliği yaptı. 1985 yılında DYP Genel Başkanlığına seçildi.

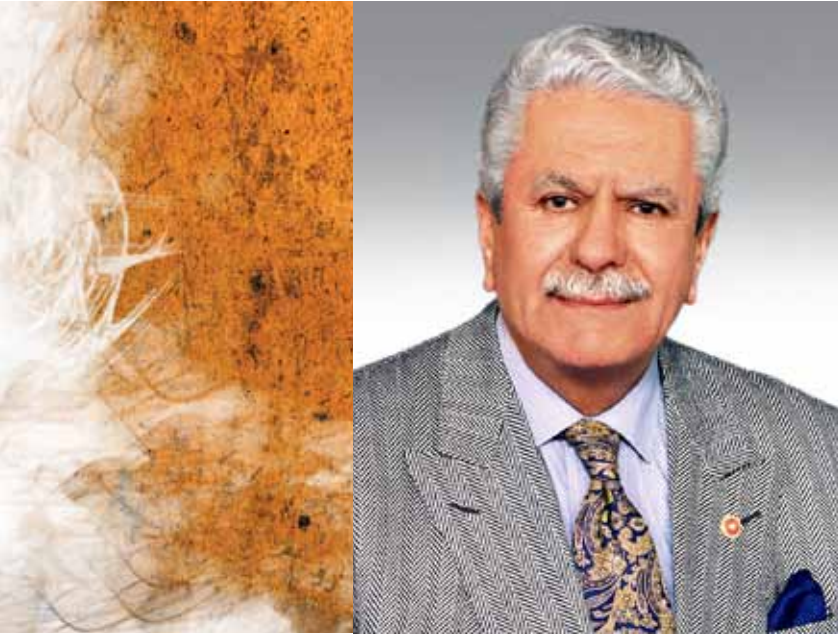
28 Eylül 1986 tarihinde yapılan ara seçimlerden sonra Samsun Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 1991 seçimlerinin ardından Eskişehir Milletvekili oldu ve 16 Kasım 1991'den 1 Ekim 1995'e kadar iki dönem TBMM Başkanlığı görevini yürüttü.

16 Mayıs 2009 tarihinde Demokrat Parti Genel Başkanlığına seçildi. İngilizce bilen Ahmet Hüsamettin Cindoruk, evli ve üç çocuk babasıdır.

İsmet Abdullah SEZGİN

18 Ekim 1995 - 24 Aralık 1995

1928 yılında Aydın'da doğdu. Aydın'da ilk, İzmir'de orta ve lise eğitimini tamamladıktan sonra 1950 yılında İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunu (Ticari İlimler Fakültesi) bitirdi. Öğrencilik yıllarında hentbol ve atletizm spor dallarıyla yakından ilgilenen Sezgin, İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Talebe Cemiyeti Başkanlığı ve Türkiye Millî Talebe Federasyonu Üyeliği yaptı. Öğreniminin ardından Türkiye Emlak Kredi Bankası Denizli Şubesinde göreve başladı.

1952 yılında DP Denizli İlî İdare Kurulu Üyeliğine seçildi. Kulüp başkanlığı, futbol ve atletizm ajanlığı yaptı. 1955 yılında Aydın Belediye Başkanlığına seçildi. Bu görevini 27 Mayıs 1960 tarihine kadar sürdürdü. Bu tarihten sonra Aydın AP İl Teşkilatının kurulma aşamasında aktif görev aldı.

1961 Milletvekili Genel Seçimlerinde AP'den Aydın Milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. AP'de Grup Yönetim Kurulu

Üyeliği, Genel İdare Kurulu Üyeliği, Genel Muhaseplik ve Genel Başkan Yardımcılığı görevlerinin yanı sıra TBMM Plan ve Bütçe Komisyon Başkanlığı yaptı. 1967-1969 yılları arasında Gençlerbirliği Spor Kulübü Başkanlığı görevinde de bulundu. 1969 yılında yeni kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığında bakanlık görevine getirildi. 1971 yılında bu görevinden ayrıldı. 1979 Ara Seçimlerinden sonra kurulan azınlık hükümetinde Maliye Bakanı olarak 12 Eylül 1980 tarihine kadar görev aldı.

DYP'nin kuruluş çalışmalarında bulundu. İsmet Sezgin, 1988'de DYP Genel İdare Kurulu Üyeliğine, 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinde de DYP Aydın Milletvekilliğine seçildi. Bu dönem İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Komisyonu Üyeliği ve NATO Parlamentolararası Asamblesi Üyeliği yaptı.

1995 Milletvekili Genel Seçimlerinde, tekrar DYP Aydın Milletvekili seçilen İsmet Sezgin, 18 Ekim 1995-24 Aralık 1995 tarihleri arasında TBMM Başkanı, 30 Haziran 1997 -11 Ocak 1999 tarihleri arasında da Başbakan Yardımcısı ve Millî Savunma Bakanı oldu. 1999-2002 yılları arasında Demokrat Türkiye Partisi Genel Başkanlığı görevinde bulundu.

2002 Mayısından sonra aktif politikaya veda eden İsmet Sezgin, küreselleşen yeni dünya düzeninden ülkemize yansıyan sorunlar, Türk demokrasisi ve uygulanan politikalar üzerinde çalışmalar yapmaktadır. "Uzak Doğu Notları-Süratle Artan Dünya Nüfusu, Nükleer Silahlardan da Büyük Bir Kuvvet" (1967), "Buhran Dönemi Bütçeleri ve AP" (1973), "1978 Başında Türkiye" (1978), "Umut Bozgunu-CHP" (1978), "1980 Mali Yıl Bütçe Tasarısı Konuşması" (1980), "Çağ Dönümü" (1993), "Demokrat Türkiye'ye Doğru" (1997), "İsmet Sezgin'in Konuşmaları" (1999), "İsmet Sezgin Görüşler ve Yorumlar I-II-III-IV" (2000) ve "Bir Uzun Soluktu Yaşam" (2005, şiir kitabı) adlı 10 adet yayınlanmış eseri bulunan İsmet Sezgin, evli ve iki çocuk babasıdır.

Doç. Dr. Mustafa KALEMLİ

25 Ocak 1996 - 30 Eylül 1997

1943 yılında Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu Tavşanlı, liseyi Eskişehir'de tamamladı. 1967 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezuniyetinin ardından 1968'e kadar SSK Tunçbilek Hastanesinde hekimlik yaptı. 1968 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Kürsüsünde asistanlığa başladı ve 1972 yılında üroloji uzmanı oldu. Aynı yıl askerliğini Ankara Mevki Hastanesinde Üroloji Kliniği Şefi olarak yaptı. Askerlik sonrası Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Kliniğinde başasistanlık görevine döndü. 1976-1978 yılları arasında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Ankara Acil Yardım ve Trafik Hastanesi kuruluş çalışmalarına katıldı ve başhekim muaviniği görevini yaptı. Tekrar Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Kliniği başasistanlığına döndü. 1978 yılında Hamburg Üniversitesi Eppendorf Hastanesinde androloji ve böbrek nakli konusunda özel çalışmalar yaptı ve aynı yıl Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji Bölümünde doçent oldu. Antalya Tıp Fakül-

tesinin kuruluşunda çalıştı ve aynı fakültenin Üroloji Kürsüsü Başkanı ve Fakülte Yönetim Kurulu Üyesi oldu. 1982-1983 yılları arasında SSK Tavşanlı Hastanesi Kurucu Başhekimisi olarak görev yaptı. SSK İzmir Buca Hastanesi Üroloji Kliniği Şefliği görevinde de bulundu.

1983 Milletvekili Genel Seçimlerinde ANAP'tan Kütahya Milletvekili seçildi. Bu dönemde, sırasıyla Çalışma Bakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, sonra da Sağlık Bakanı oldu. 1987 Milletvekili Genel Seçimlerinde aynı yerden ikinci kez milletvekili seçildi ve İçişleri Bakanlığı görevini yürüttü. İçişleri Bakanlığının ardından Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu Türk Grubu Üyeliği ile Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Türk Parlamento Grubu Üyeliğinde bulundu. Dışişleri Komisyonu Üyesi, Dışişleri Komisyonu Başkan Vekili ve TBMM Başkan Vekili olarak görev yaptı. 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinden sonra kurulan hükümette İçişleri Bakanı ve Orman Bakanı olarak görev yaptı. ANAP Grup Başkan Vekilliği görevinde de bulunan Mustafa Kalemli, 1994-1996 yılları arasında tekrar TBMM Başkan Vekili oldu. 1996 Milletvekili Genel Seçimlerinde yine Kütahya'dan milletvekili seçildi ve 25 Ocak 1996 - 30 Eylül 1997 tarihleri arasında TBMM Başkanlığı görevini yürüttü.

İngilizce bilen, Uluslararası Üroloji Derneği ile Uluslararası Böbrek Nakli Derneğinin asli üyesi olan Mustafa Kalemli'nin "Genel ve Pratik Üroloji" isimli kitabıyla birlikte toplam 11 adet kitabı ve yayımlanmış 25 adet bilimsel çalışması bulunmaktadır. Kalemli, evli ve iki çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Hikmet ÇETİN

16 Ekim 1997 - 18 Nisan 1999

1937 yılında Lice'de doğdu. Ortaokul ve lise öğrenimini Ankara'da yaptı. Ardından Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Devlet Planlama Teşkilatında göreve başladı. ABD Williams Kolejinde master, Stanford Üniversitesinde "Planlama Modelleri" konusunda araştırma yaptı. Devlet Planlama Teşkilatında Uzman Yardımcısı, Uzman ve İktisadi Planlama Dairesi Başkanı olarak görev yaptı. ODTÜ'de part-time öğretim görevlisi olarak ders verdi.

1977 Milletvekili Genel Seçimlerinde CHP İstanbul Milletvekili seçildi. Bu dönemde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı oldu. 1980'den sonra, bir süre Yemen Kalkınma Planının hazırlanmasında danışmanlık yaptı.

1987 Milletvekili Genel Seçimlerinde SHP'den Diyarbakır Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Parti Grup Başkan Vekilliği ve Genel Sekreterlik görevlerinde bulundu. Bu dönemde Avrupa Konseyi Üyesi olarak da görev aldı. 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinde aynı partiden Gaziantep Milletvekili olarak Parlamente'ye girdi. Bu dönemde Dışişleri Bakanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev aldı.

SHP'nin CHP ile birleşmesinden sonra CHP'ye Genel Başkan seçildi ve 1995 Eylülünde bu görevinden ayrıldı.

1995 Milletvekili Genel Seçimlerinde CHP Gaziantep Milletvekili olarak Parlamente'ye girdi. 16 Ekim 1997-18 Nisan 1999 tarihleri arasında TBMM Başkanı olarak görev yaptı.

2004 Ocak ayında NATO'nun Afganistan'daki Kıdemli Sivil Temsilci görevini üstlendi. Bu görevini 2006 Ağustos ayı sonunda tamamladı.

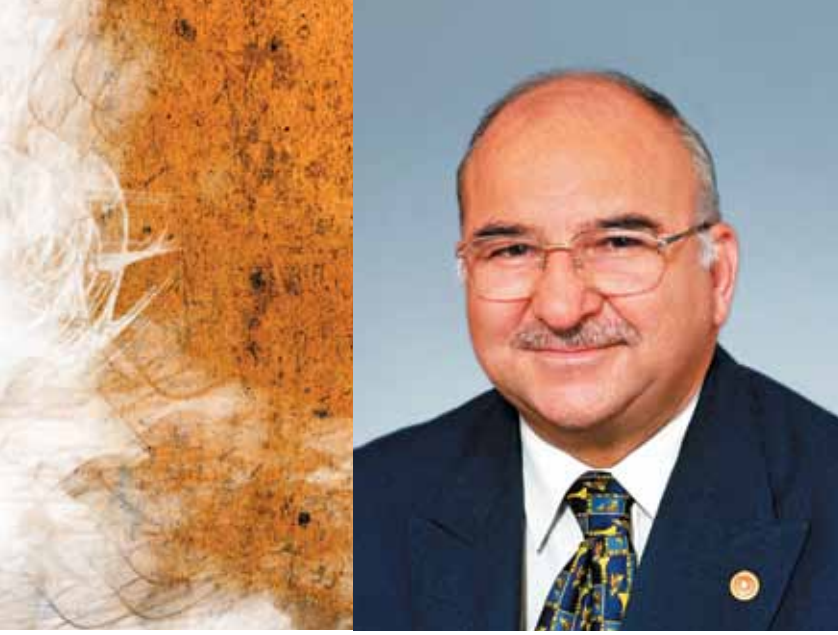
İngilizce bilen Hikmet Çetin, evli ve üç çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Ömer İZGİ

18 Ekim 2000 - 3 Kasım 2002

1940 yılında Konya'nın Doğanhisar ilçesinde doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra, aynı fakültede elbirliği mülkiyeti (medeni hukuk) alanında master yaptı.

Başbakanlık başuzmanlığı görevinde bulunan ve bir süre serbest avukatlık yapan Ömer İzgi, siyasi hayata atıldı. Muhafazakâr Parti Kurucu Üyesi olan İzgi, MÇP Genel Sekreter Yardımcılığı, MHP Ankara İl Başkanlığı ve MHP Genel Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu.

18 Nisan 1999 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde MHP'den Konya Milletvekili olarak Parlamente'ye giren Ömer İzgi, MHP Grup Başkan Vekilliği görevini yürüttükten sonra 18 Ekim 2000-3 Kasım 2002 tarihleri arasında TBMM Başkanı oldu.

"Borçlar Hukuku Davaları (Açıklamalı, İçtihatlı ve Örnekli)", "Seçim Kanunları (1982 Anayasası - Siyasi Partiler Kanunu, Milletvekili Seçim Kanunu, Mahallî İdareler Kanunu ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun)", "Tazminat Davaları (Açıklamalı-İçtihatlı ve Örnekli)", "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu (iki cilt)" adlı yayımlanmış eserleri bulunan Ömer İzgi, evli ve dört çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Bülent ARINÇ

19 Kasım 2002 - 1 Ekim 2004
7 Ekim 2004 - 22 Temmuz 2007

1948 yılında Bursa'nın Demirtaş nahiyesinde doğdu. Aralık 1970 tarihinde Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldu. İçişleri Bakanlığında burslu okuması nedeniyle bir süre Manisa Valiliğinde görev yaptı. Yedek subay olarak askerliğini ve avukatlık stajını yaptıktan sonra 1974 yılında Manisa'da serbest avukatlığa başladı.

Siyasi hayatı Millî Nizam Partisinde başladı. 1976-1980 yılları arasında MSP Manisa İl Başkanı oldu. 1985 yılında RP MKYK Üyeliğine seçildi. 27 Mart 1994 Yerel Seçimlerinde RP'nin Manisa Belediye Başkan Adayı oldu. Bu arada davetler üzerine yurdun çeşitli yerlerinde ve yurt dışında konferans ve panellere katıldı; radyo ve televizyonlarda konuşmalar yaptı.

1995 Milletvekili Genel Seçimlerinde RP'den Manisa Milletvekili seçildi. Bu dönemde TBMM Adalet Komisyonu ve Türkiye Avrupa Birliği Karma Komisyonu Üyeliğinde bulundu.

RP'nin kapatılması üzerine FP'ye katıldı ve 1999 Milletvekili Genel Seçimlerinde aynı ilden ikinci kez milletvekili seçildi. Bu dönemde FP TBMM Grup Başkan Vekili oldu ve aynı yasama döneminde TBMM Anayasa ve Dışişleri Komisyonu Üyesi olarak görev yaptı, FP'nin Anayasa Mahkemesince kapatılmasından sonra AK Parti'nin kurucu üyesi oldu ve partinin TBMM Grup Başkanlığı görevine getirildi. 2002 Milletvekili Genel Seçimlerinden sonra 19 Kasım 2002-1 Ekim 2004, 7 Ekim 2004-22 Temmuz 2007 tarihleri arasında olmak üzere iki dönem TBMM Başkanlığı yaptı.

2007 Milletvekili Genel Seçimlerinde yeniden AK Parti Manisa Milletvekili seçilen Bülent Arınç, Karadeniz Ekonomik İş Birliği Parlamento Asamblesi (KEİPA) Başkanlığı yaptı. 2011 seçimlerinde Bursa'dan yeniden milletvekili seçildi. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olan Bülent Arınç, İngilizce bilmektedir; evli ve iki çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Köksal TOPTAN

9 Ağustos 2007 - 5 Ağustos 2009

1943 yılında Rize'de doğdu. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Zonguldak'ta bitirdi. 1966 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu.

Üniversitede okurken siyasete ilgi duymaya başladı. 1963-1966 yılları arasında Adalet Partisi İstanbul Gençlik Kollarında Başkanlık ve Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu.

Zonguldak'ta serbest avukatlık ve belediye meclisi üyeliği yaptı. Bu dönemde çeşitli derneklerin kurucu üyelik ve başkanlığını yürüttü.

Yedek subaylığını Sarıkamış'ta, askerî hâkim olarak tamamladı.

16.(V), 17., 18., 22., 23. ve 24. Dönemler Zonguldak; 19., 20. Dönemler Bartın Milletvekili olmak üzere 8 dönem Parlamentoda görev aldı. Milletvekili seçildiği ilk dönem olan 1977 yılında Adalet Partisi Yüksek Haysiyet Divanı Başkanlığını yaptı. TBMM Adalet ve KİT Komisyonu üyelikleri görevinde bulundu.

12 Eylül 1980 müdahalesi sonrası serbest avukatlık yapmaya devam etti.

49. Hükümette Millî Eğitim Bakanlığı ve 51. Hükümette Kültür Bakanlığı görevlerinde bulundu. 1987 yılında DYP TBMM Grup Başkan Vekilliği ve sonrasında iki dönem Genel İdare Kurulu Üyeliği görevini yürüttü. 22. Dönem Parlamentosunda TBMM Adalet Komisyonu Başkanlığı yaptı.

9 Ağustos 2007'de TBMM Başkanı seçildi.

"Türk Hukukunda İrat Müessesesi" adını taşıyan bir bibliyografi ile "Zirai Kazançların Vergilendirilmesi" adlı iki inceleme eseri vardır.

Türkiye Kalp Hastalıkları ve Kalp-Akciğer Nakli Vakfı Kurucu ve Yönetici Üyesi, Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı Üyesi, Topaloğlu Vakfı, Türk-Japon Vakfı Kurucu Üyesi, Türkiyem Vakfı Kurucu Üyesi ve Yönetim Kurulu Başkanlığını yürütmektedir.

Toptan ile evli ve 3 çocuk babasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI

Mehmet Ali ŞAHİN

5 Ağustos 2009 - 4 Temmuz 2011

16 Eylül 1950'de Karabük'te doğdu.

1979 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Bir süre serbest avukat olarak çalıştı. İstanbul Fatih Belediye Başkanı olarak görev yaptı. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) Kurucu Üyesi oldu.

1995 (20. Dönem), 1999 (21. Dönem), 2002 (22. Dönem) Genel Seçimlerinde İstanbul, 2007 (23. Dönem) Genel Seçimlerinde Antalya Milletvekili olarak TBMM'ye girdi.

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekilliği görevinde bulundu.

2011 (24. Dönem) yılında yapılan Genel Seçimlerde Karabük Milletvekili olarak yeniden seçildi.

58. ve 59. Hükümetlerde, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yaptı. 60. Hükümette Adalet Bakanlığı görevine getirildi.

5 Ağustos 2009 tarihinde gerçekleştirilen TBMM Başkanlığı seçimlerinde Başkan seçilerek TBMM'nin 24. Başkanı oldu.

Mehmet Ali Şahin, evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemil ÇİÇEK

4 Temmuz 2011 -

Merhum Turgut Özal tarafından kurulan hükûmetlerde (1983-1989) Devlet Bakanı ve kısa bir süre için Sağlık Bakanı olarak görev yaptı. Ayrıca, Yıldırım Akbulut (1989-1991) ve Mesut Yılmaz (1996) tarafından kurulan hükûmetlerde de Devlet Bakanlığı görevini yürüttü.

Adalet ve Kalkınma Partisine katılarak, Abdullah Gül (2002-2003) ve Recep Tayyip Erdoğan (2003-2007) tarafından kurulan hükûmetlerde Adalet Bakanı olarak görev yaptı. 22 Temmuz 2007'de yapılan Genel Seçimlerde yeniden Ankara Milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi.

Recep Tayyip Erdoğan (2007-2011) tarafından kurulan 60. Hükûmette Devlet Bakanı, Başbakan Yardımcısı ve Hükûmet Sözcüsü olarak görev yaptı. Cemil Çiçek, 4 Temmuz 2011 tarihinde yapılan seçimle TBMM'nin 25. Başkanı olmuştur. TBMM Başkanı Cemil Çiçek, İngilizce ve orta seviyede Fransızca bilmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

1946 yılında Yozgat'ta doğdu. 1971 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 10 yıl süreyle serbest avukat olarak çalıştıktan sonra Yozgat Belediye Başkanlığı yaptı. Daha sonra Yozgat Milletvekili (18. Dönem) ve Ankara Milletvekili (20, 21, 22, 23 ve 24. Dönemler) olarak TBMM'ye girdi.

TBMM'nin çeşitli komisyonlarındaki görevlerine ilaveten, Ulaşma Komisyonu, Anayasa Komisyonu ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi (AGİTPA) Üyesi olarak görev yaptı.

902.00

898.00

906.56

889.76

902.00

898.00

TBMM BİNALARI

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM BİNALARI

TBMM BİNALARI

Millî Meclisin ilk toplantısını yaptığı Ankara'nın Ulus semtinde yer alan binanın yapımına 1915 yılında Mimar Hasip Bey tarafından başlanmıştır. Atatürk'ün 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelişinden sonra, yapının Meclis binası olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Binanın Meclis toplantısına uygun bir duruma getirilmesi için gerekli onarım ve düzenleme görevi Birinci Dönem Bursa Milletvekili Necati Bey'e verilmiştir.

Birinci Meclis Binasının arka yüzü

İlk Meclis önünde bir tören anı

Birinci Meclis Binası

İlk Parlamento binası, 22x43 metre boyutlarında, bodrum üzerine tek katlı, büyükçe bir toplantı salonu ile küçük büyük 9 odalı taş yapıdır. Dış cephelere kemerler, geniş saçaklar ve iki balkonla zenginlik ve derinlik kazandırılmıştır.

Devletin kuruluşu ve Kurtuluş Savaşı'nın tüm askerî ve siyasi kararlarının alındığı, Cumhuriyetin ilan edildiği bu çok elverişsiz küçük bina, 18 Ekim 1924 tarihine kadar kullanılmıştır.

Kültür Bakanlığına bağlı olan bu tarihî bina, 2009 yılında TBMM'ye devredilmiş olup "Kurtuluş Savaşı Müzesi" olarak ziyaretçilere açıktır.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM BİNALARI

İkinci Meclis Binası

TBMM'nin ikinci binasının yapımına, 1923 yılında mimar Vedat (TEK) Bey (1873-1942) tarafından başlanmış ve kısa zamanda tamamlanarak, 18 Ekim 1924'te kullanıma açılmıştır. İkinci bina da aynı semtte ve ilk Parlamento binasına yaklaşık 100 metre uzaklıktadır.

Bodrum kat üzerine iki katlı olan yapının iç bölümleri, ortadaki Genel Kurul Toplantı Salonunun üç kenarına dizilidir. Üst kattaki tavanlar Osmanlı bezeme motifleriyle süslenmiştir. Büyük toplantı salonunda dinleyici locaları yer almakta ve yıldız motifleri ile süslü ahşap panolar bulunmaktadır. Dış cephelerde ise, taçkapı, kemerler, saçaklar ve yer yer çini süslemeler bulunmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Türk siyasi tarihinin önemli gelişmelerinin yaşandığı ikinci Meclis binası, 36 yıl kullanılmıştır. Bu bina da günümüzde, "Cumhuriyet Müzesi" olarak hizmet vermektedir.

İkinci Meclis Binası ön yüzü

Bugünkü Meclis Binası

TBMM'nin çalışmalarını sürdürdüğü günümüzdeki binasının mimarı, 1938'de açılan proje yarışmasını kazanan Avusturyalı Mimar Prof. Dr. Clemens Holzmeister (1886-1983)'dir. Prof. Dr. Holzmeister aynı zamanda başkent Ankara'daki pek çok kamu binasının da mimarıydı.

TBMM, 11 Ocak 1937'de çıkardığı bir yasayla, "Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını, yirminci asrın mimarî özelliklerine uygun ve abide niteliğinde yeni bir parlamento binasının yapımı için proje yarışması" açmayı kararlaştırdı.

14 projenin katıldığı yarışma, 28 Ocak 1938'de sona erdi ve jüri, birinciliğe değer üç proje seçti. Sonuçta, Atatürk'ün de beğendiği, Clemens Holzmeister'in projesinin uygulanmasına karar verildi. Binanın inşaatına 26 Ekim 1939'da dönemin Meclis Başkanı Abdülhalik Renda'nın attığı temelle başlandı.

Binanın yapımında, zaman zaman parasal kaynak bulunmasında büyük zorluklar çekildi. Bu arada İkinci Dünya Savaşı'nın da başlaması daha büyük sıkıntılara yol açtı. Bu nedenlerle, yapım çalışmalarına aralıklarla devam edilebildi.

1957'den sonra yapımı hızlandırılan yeni Meclis binası, 6 Ocak 1961'de hizmete açıldı. 475.521 metrekarelik bir arazi üzerinde bulunan Meclis ana binasının yerleşim alanı 19.372 metrekaredir. Faydalı iç mekânlar itibarıyla toplam hacmi ise, 56.775 metrekaredir. 5 katlı olan binanın ön cephe uzunluğu 248 metredir. TBMM binasının mimari özellikleri ve genel yapısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin gücünü ve ölümsüzlüğünü simgeleyecek biçimde ağır başlı, sağlam ve dayanıklı nitelikte tasarlanmıştır.

Meclis Başkanı Renda, temele ilk harcı koyarken (1939)

Tüm mekânlarda anıtsal, dengeli ve üç boyutlu bir düzenleme ele alınmıştır. Yapının tam ortasında ve arazinin en yüksek noktasında, büyük toplantı salonlarının olduğu merdivenli ve sütunlu giriş ile ana kütle yer almaktadır.

Ön cephede birbirine paralel iki sıra hâlinde yanlara uzanan kanatlar ve bu kanatları birleştiren köprüler bulunmaktadır. Meclis kampüsüne girişler sağ ve solda Atatürk Bulvarı ve Dikmen Caddesi üzerindeki iki ana kapıdan yapılmaktadır.

TBMM BİNALARI

Ana Bina ve Genel Kurul Salonu

Ana binanın ön cephesindeki orta alanda Şeref Girişi, köprü-
lü kanatlar altında 1 ve 2 numaralı, arka cephede ise 3 ve 4
numaralı giriş kapıları yer almaktadır.

Anıtsal nitelik taşıyan Şeref Girişinden iç taraftaki Şeref Holü-
ne 5 büyük bronz kapıyla geçilmektedir. Buradan iki iç bah-
çenin bulunduğu mermer salon ve sütunlu galerilere girilir.
Genel Kurula açılan toplam 27 tane kapı vardır. Milletvekil-
lerinin kulis yerleri olan bu galerilerin çevrelediği orta mekânda
ise Genel Kurul (Toplantı) Salonu bulunmaktadır.

Meclis binasında son yıllarda yapılan en büyük değişiklik Ge-
nel Kurul (Toplantı) Salonunun yenilenmesi olmuştur. 1995
yılında Başkanlık Divanı kararıyla bu amaçla proje yarışması
açılmış ve proje kapsamında bugünkü modern Genel Kurul
(Toplantı) Salonu ortaya çıkmıştır. Genel Kurul (Toplantı) Sa-
lonunun yeni hâlinin hizmete açılış tarihi 1 Ekim 1998'dir.

Toplantı salonunda üyeler için 578, dinleyici localarında ise
933 olmak üzere, toplam 1511 adet oturma yeri vardır. Baş-
kanlık kürsüsüne göre sol taraftaki bölümde Cumhurbaşkan-
lığı, sağ taraftaki bölümde kordiplomatlara ayrılmış localar,
Askerî ve Mülki Erkâna ayrılmış localar, Başkanlık kürsüsü-
nün tam karşısındaki bölümde ise basın mensuplarına, eski
milletvekilleri ve aileleri ile vatandaşlara ayrılmış olan localar
bulunmaktadır.

Genel Kurul Salonu (Eski hâli)

TBMM BİNALARI

Genel Kurul Salonu (Yeni hâli)

TBMM BİNALARI

Halkla İlişkiler Binası

TBMM'nin artan ziyaretçi sayısı ve milletvekillerinin buna paralel olarak gelişen ihtiyaçlarına binaen, yeni bir halkla ilişkiler binasının yapılması planlanmıştır. Bu amaçla, 2006 yılında "Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışma Yönetmeliği" kuralları içerisinde serbest, ulusal bir yarışma düzenlenmiştir.

41 katılımcının iştirak ettiği yarışma sonucunda, Cem Açikkol Mimarlık ve Atölye Beş Mimarlık tarafından müştereken hazırlanmış olan proje, yarışmayı kazanmıştır.

Yapımına 6 Mayıs 2011 tarihinde başlanılan binanın inşaatı 2013 yılında tamamlanmıştır.

Toplam 472 adet milletvekili çalışma ofisinin bulunduğu yeni bina, modern mimari öğeler kullanılarak tasarlanmıştır. Parlametonun çalışma ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak tasarlanan Halkla İlişkiler binasında; 500 kişilik bir toplantı salonu; 9 adet komisyon toplantı salonu ve 26 adet komisyon başkan ve idari personel odası, 4 adet heyet kabul salonu; herbiri 50 metrekarelik toplam 11 adet küçük toplantı salonu, 1 basın odası, 2 yemek salonu ile doktor ve muayene odaları, arşivler, mescid ve ticari alan bulunmaktadır. Binada ayrıca açık otopark ve 568 araçlık kapalı otopark hizmet verecektir. Yapının toplam oturma alanı 13.096 metrekare ve kapalı alanı da 98.121 metrekaredir.

Halkla İlişkiler binasının diğer özellikleri; Genel Kurul Salonuna alt geçitle bağlı olması; binaya, odalara ve diğer mekânlara giriş çıkışlarda elektronik kontrol sisteminin bulunması; ısıtma, soğutma ve aydınlatma gibi ihtiyaçlar için otomasyon sisteminin kurulu olması; TV, telefon, internet gibi hizmetler ile elektronik kontrollü otopark sisteminin bulunması ve üst düzeyde bina ve sistem güvenliğine öncelik verilmiş olmasıdır.

TBMM BİNALARI

Halkla İlişkiler Binası (Dikmen Caddesinden görünüm)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM KÜTÜPHANESİ

TBMM Kütüphanesi

Genel Bilgiler

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, milletvekillerinin yasama, denetleme ve temsil görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyabilecekleri her türlü bilgi kaynağını sağlayarak, Parlamentonun çalışmalarına bilgi hizmeti desteği vermekle görevli bir hizmet birimidir. Kütüphane bu çerçevede, milletvekillerine, yasama görevleri çerçevesinde güvenilir, doğru ve tarafsız bilgi hizmetleri sunmaktadır. Sunulan hizmetlerin içeriği şu şekilde özetlenebilir:

a- Genel Evrak ve Arşiv Hizmetleri

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama ve denetim evrakının toplanması, organize edilmesi ve erişime sunulması vb. hizmetlerin yerine getirilmesi amacı ile yürüttüğü çalışmalar yanında kurumsal evrak arşivinin oluşması ve yönetimini de kapsamaktadır.

b- Kütüphane Hizmetleri

Kitap, gazete, dergi, yasama, mevzuat vb. basılı, basılı olmayan bilgi kaynaklarını sağlamak, organize etmek ve hizmete sunmak.

c- Dokümantasyon Hizmetleri

TBMM Tutanak Dergisi, ulusal gazeteler ve seçilmiş dergilerin içerik analizlerini yapmak, tam metin olarak bilgisayar ortamında hizmete sunmak.

d- Enformasyon Hizmetleri

Veri tabanları hazırlamak, güncelleştirmek ve hizmete sunmak.

Kütüphanenin Tarihi

Meclisiâyan ve Meclisimebusandan oluşan Osmanlı Dönemi parlamentolarındaki ilk kütüphane girişimleri, 1916 tarihli Meclisimebusan Dahili Nizamnamesinde yapılan düzenlemeyle kendisini gösterir. Bu konuda atılan en önemli adım, kütüphaneye, idari teşkilat içerisinde özel bir komisyona

bağlı bir hizmet birimi olarak kimlik kazandırılması olmuştur. 23 Nisan 1920 tarihinde açılan Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk döneminde Meclis Kütüphanesi resmen kurulmuştur.

Bu girişimin önderliğini yapan Aydın Mebusu Dr. Mazhar Bey'in (Mazhar Germen), kütüphanenin kurulması ve bunun için bütçeden ödenek ayrılması hususundaki önergesi 28 Eylül 1920 tarihinde kabul edilmiş; yönetimiyle ilgili olarak beş kişilik "Kütüphane Encümeni"nin oluşturulmasıyla da, TBMM Kütüphanesi çalışmalarına başlamıştır.

6253 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu ile birleştirilen kütüphane ve genel evrak arşiv hizmetleri günümüzdeki yeni yapısına kavuşmuştur.

Kütüphane Binası

TBMM ana binasının doğu kanadında yer alan ve yaklaşık 2.550 metrekarelik kullanım alanına sahip olan kütüphane, bugünkü hizmet alanına 20 Aralık 1960 tarihinde kavuşmuştur.

Yerleşim

Kütüphanenin girişindeki koridorun iki yanında, milletvekillerinin kullanımına ayrılmış olan iki salonda, dergiler ile günlük gazeteler kullanıma sunulmaktadır.

Koridorun sonunda, büyük okuma salonu bulunmaktadır. Kütüphanenin merkezini oluşturan salonda ansiklopedi, sözlük, almanak, el kitabı, vb. referans kaynakların yanı sıra, yürürlükteki mevzuat ve Resmi Gazete ile TBMM Genel Kurul Tutanakları yer almaktadır.

Dijital Hizmetler Bölümü, kullanıcıların bilgi ve belge hizmeti talebinde bulunabilecekleri diğer bir bölümdür. E-Kütüphane oluşumunun atölyesi niteliğindeki bu hizmet biriminde, basılı kaynakların bilgisayar ortamına aktarılmasının yanında, eski

harfli Türkçe gazete ve dergilerin mikrofilmleri araştırmacıların kullanımına sunulmaktadır.

Kütüphanede, kullanıcıya dönük bu mekânların yanı sıra, teknik ofisler ile büyük okuma salonunun altında 12 bin metre raf uzunluğuna sahip 4 kat depo yer almaktadır.

Şube Kütüphane

Halkla ilişkiler binalarının arka cephesinde yer alan TBMM Camisi avlusunda hizmet veren şube kütüphane, özellikle milletvekili danışmanlarının yerli basından yararlanmaları amacıyla hizmet üretmektedir. Güncel gazeteler ile bazı haftalık dergilerin yer aldığı bu bölümde ayrıca, temel sorulara cevap bulunabilecek referans eserler de bulunmaktadır.

Kütüphane Koleksiyonu

Kütüphane koleksiyonunun çekirdeğini, Meclisiâyan ve Meclisimebusan kütüphanelerinden intikal eden 5 bin cilt kitap, gazete, dergi ve tutanaklar oluşturmaktadır.

Yılda ortalama 6-7 bin civarında kitabın dahil olduğu koleksiyon, ağırlıklı olarak siyaset bilimi, kamu yönetimi, hukuk, ekonomi, yerel yönetimler, uluslararası ilişkiler ve benzeri konulardaki kaynaklardan oluşmaktadır.

Koleksiyonda bulunan yaklaşık 280 bin kitabın yanında, 57 bin cilt süreli yayın ve 5 bin 800 rulo mikrofilm yer almakta; bunların yanı sıra, 36 adet günlük gazete ve yaklaşık 350 dergi güncel sayıları ile hizmete sunulmaktadır.

Nadir eserlerin korunması ve hizmete sunulması amacı ile yürütülen mikrofilm işlemleri 2005 yılından itibaren durdurularak dijital teknolojiye geçilmiştir.

1908 Meclisiâyan ve Meclisimebusan dönemlerinden başlayarak günümüze kadar gelen Genel Kurul Tutanakları, kanunların ve kararların tümü dijital ortama alınarak indekslenmiş ve web ortamında yerli ve yabancı araştırmacıların erişimine açılmıştır.

TBMM KÜTÜPHANESİ

Dokümantasyon Hizmetleri

Kütüphanede sunulan dokümantasyon hizmetleri kapsamında, TBMM Genel Kurul Tutanakları ile günlük gazete ve seçilmiş dergilerin içerik analizleri yapılarak indekslenmekte ve tam metin olarak veri tabanına aktarılmaktadır.

Gazetelerle ilgili dokümantasyon istekleri, 1991-1997 yılları arası 5 gazete ile 1997'den günümüze yaklaşık 34 ulusal gazeteyi kapsayan gazete dokümantasyonu veri tabanından basılı ve elektronik formatta sunulmaktadır. Veri tabanına kütüphanenin yanı sıra, intranet ortamından da erişilebilmektedir.

Dergilerle ilgili dokümantasyon istekleri, dergi koleksiyonunun önemli bir bölümünü içeren dergi dokümantasyonu veri tabanından, isteğe bağlı olarak basılı veya elektronik formatta sunulmaktadır.

Genel Kurul Tutanaklarıyla ilgili dokümantasyon istekleri ise 17. Dönem (1983) sonrasını kapsayan tutanak veri tabanından yararlanmak kaydıyla ve kullanıcıların tercihleri doğrultusunda elektronik veya basılı formatta sunulmaktadır.

TBMM'de

Kullanılan Malzemeler ve Semboller

Meclis Yerleşkesinin Mimari Yapısı ve Genel Özellikleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının mimari özellikleri ve genel yapısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin gücünü ve ölümsüzlüğünü simgeleyecek biçimde, ağırbaşlı, sağlam ve dayanıklı nitelikte tasarlanmıştır. Tüm mekânlarında anıtsal, dengeli ve üç boyutlu bir düzenlemeye göre ele alınan yapılar grubunun tam ortasında, arazinin en yüksek noktasını oluşturan yerde ana bina yer almaktadır.

Güven Anıtı ile başlayarak bakanlık binalarıyla devam eden Bakanlıklar Sitesi -Devlet Mahallesi-, en yüksek yerde milleti temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi binası ile sona ermektedir. Bunun sembolik anlamı çok büyüktür ve Meclis Genel Kurul Salonunda yazılı bulunan "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" özdeyişinin anlamı ile de örtüşmektedir. Yukarıdan bakıldığında bir ikizkenar üçgeni andıran kısım, aynı zamanda Ankara'nın tam ortasında bir orman gibi görünür. Bu da kentsel planın bir parçası olarak şehrin göbeğinde bir oksijen kaynağı olmasını sağlar.

Meclis ana binasının kuş bakışı görünümü de bu bağlamda milleti kucaklayan yapı özelliğini sergilemektedir, Türkiye Büyük Millet Meclisi, sembolik bir şekilde tüm ulusa kollarını açmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi mimarisiyle millete kollarnı açar (2019)

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Türk Bayrağı

Türk Bayrağı, Türk Ulusunu ve egemenliği sembolize eder. Bu bayrak, Türkiye Cumhuriyeti ile beraber sonsuza dek dalgalanmaya devam edecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının önündeki bayrak hiçbir zaman inmez. (Türk Bayrağı Tüzüğü Madde: 24)

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

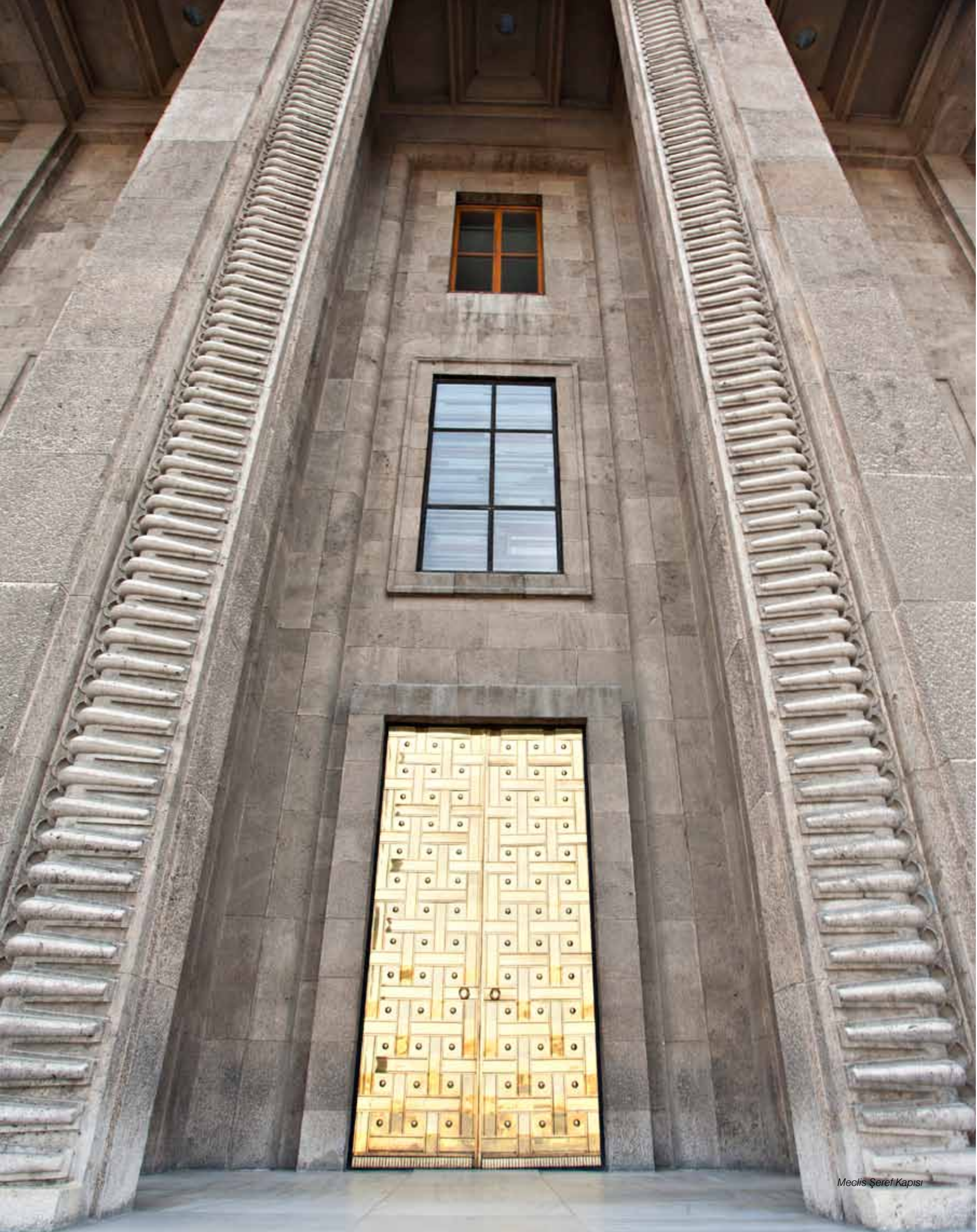
Meclis Şeref Kapısı

Meclis ana binasında beş giriş kapısı bulunmaktadır. Prof. Dr. Holzmeister, tam ortadaki kapının sütununu farklı tasarlayarak en üst sağ ve sol köşelerinde ay yıldız motifleri kullanmıştır. Kullanılan birbirine geçmiş; sağlı sollu ve altlı üstlü hasır motifi, çağdaş Türk Devletin bölünmez bütünlüğünün simgelendiği bir semboldür.

Diğerlerinden sütunlarıyla farklılaşan bu bronz kapı, Meclis Başkanı ve Cumhurbaşkanının giriş kapısıdır. Yanlardaki diğer kapıları milletvekilleri ve devlet protokolüne mensup kişiler kullanabilmektedirler.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Damlalı Kapı

Prof. Dr. Holzmeister'in projelendirdiği Meclis binasında değişik mimari üsluplar ve süsleme amaçlı motifler kullanmış olması dikkat çekmektedir. Bunlardan biri de "Damlalı Kapı" ya da "Salkım Kapı" adı verilen ve sadece Meclis Başkanı ve Cumhurbaşkanının kullanımına açık olan bronz kapıdır. İki kanatlı ve her bir kanadında tarih sahnesinde yer almış 16 Türk Devletini sembolize eden damla motiflerine yer verilmiştir. Tasarımını bizzat Prof. Dr. Holzmeister'in yaptığı bu motifler, Türk sanatında cam ve porselenden yapılan "Çeşmi Bülbül" ve "Zülfü Aruz" vazolarında da karşımıza çıkmaktadır.

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Avizeler

Genel Kurul (Toplantı) Salonunun tavanında, Prof. Dr. Holzmeister'in tasarladığı, Bohemya Kristalinden yaptırılan 16 büyük avize bulunmaktadır. Bu avizeler, tarih boyunca yaşamış 16 Türk Devletini sembolize etmektedir.

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Genel Kurul Toplantı Salonu

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

TBMM'de kullanılan bütün avizeler Prof. Dr. Holzmeister'in bürosunda özel olarak çizilerek Çekoslovakya'da Bohemya Kristalinden yaptırılmıştır.

TBMM Başkanlık giriş holü

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Tören Salonu

Köpük Avize, TBMM Tören Salonu

Salonun tavanında Prof. Dr. Holzmeister'in tasarladığı ve en görkemli yapıtlarından biri sayılan "Köpük Avize" yer almaktadır. Çekoslovakya'da, Bohemya Kristalinden yapılan bu avize, yaklaşık 7 bin kristal küreden oluşan nadi-de bir eserdir ve ülkemizdeki en büyük avizelerden biridir.

TBMM Tören Salonu

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Kullanılan Mermerler ve Figürler

TBMM binasının ana girişinde yer alan " Şeref Salonu"ndan bir görünüş

Mecliste birçok yerde de başak motifi kullanılmıştır. Bu motifler Türkiye'nin tarımdaki etkinliğini vurgulamaktadır. Stiliz edilmiş arslan figürleri ise Anadolu'da Hitit döneminden beri kullanılan bir güç sembolüdür ve cumhuriyetin gücünü sembolize etmektedir.

TBMM Şeref Holü

Atatürk Anıtı

TBMM Vakfınca; Atatürk'ün 100. doğum yıl dönümü olan 1981 yılında açılışı yapılmak üzere, 5 Kasım 1978'de Atatürk heykel yarışması düzenlenmiştir. Yarışma sonucunda Hüseyin-İmran Gezer çiftinin bronz dökümden yapmış olduğu ve bugün TBMM tören alanında yüksek bir kaide üstünde yerini alan Atatürk Anıtı, 4 Temmuz 1979 tarihinde birinciliğe layık görülmüştür.

19 Mayıs 1981 tarihinde açılışı yapılan Atatürk Anıtı, Atatürk'ün "Bağımsızlık ve özgürlük benim karakterimdir." sözünü sembolize etmektedir ve üç figürden oluşmaktadır.

Atatürk figürü, Atatürk'ün atılımcı karakterini; elinde bayrak olan genç erkek figürü, bağımsızlığı; elinde meşale taşıyan genç kız figürü ise özgürlüğü temsil etmektedir.

İstiklal Marşı Anıtı

TBMM ön bahçesinde bulunan İstiklal Marşı Anıtı, 23 Nisan 2007 tarihinde açılmıştır.

Kurtuluş Savaşı süreci ile İstiklal Marşını simgeleyen anıtın başlangıcında, "En son ocak" betimlemesine vurgu yapılmaktadır. Şairin işaret ettiği, Türk Milletinin Kuvayımilliye hareketi ile silaha sarılması ve Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde yokluk içinde savaşa başlaması; zamanla kendi ordusunu kurarak düşmanı yenmesi ve "Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal" mısrasında ifadesini bulan egemenliğini Türk Bayrağı altında ilan etmesi anlatılmaktadır.

Anıtta, İstiklal Marşının ilk iki kıtası ile TBMM logosu, anıtın merkezinde bulunmaktadır. TBMM logosunu eller üzerinde betimleyen figür ise "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir"

ifadesini taşımaktadır. Anıtın batı kısmında ise istiklaline, bağımsızlığına kavuşmuş bugünkü gençliğin milli benliğine, bayrağına bağlılığını simgeleyen ve bayrak tutan iki genç figürü yer almaktadır.

Anıtta ayrıca, Türk ulusunun çekirdeğini oluşturan ailelerin, milli egemenliğin devamını sağlamak için çalışan vekillerini özgür iradeleriyle seçmeleri simgelenmektedir. Anıt, İstiklal Marşının yazarı Mehmet Akif Ersoy'un eserine bakarak Türk milletinin mutluluğunu paylaşıırken görünen figür ile bitmektedir.

17 metre uzunluğunda, 2.2 metre genişliğindeki anıt, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi öğretim üyelerinden heykeltıraş Prof. Dr. Ferit Özşen'in eseridir.

Holzmeister Anıtı

Ankara'nın bugünkü çehresini kazanmasında büyük katkısı olan, aynı zamanda TBMM ana binasının da mimarı olan mimar Prof. Dr. Clemens Holzmeister anısına, TBMM bahçesi içerisinde bir anıt yapılması kararlaştırılmıştır. Anıt, havuzlu bahçede yer almaktadır.

Anıtın açılışı, 24 Kasım 2011 tarihinde Avusturya-Türkiye Dostluk Heyetinin de katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Anıtın tasarımında, Clemens Holzmeister'in, TBMM binasının yapımında esas aldığı tamamlanan "Bakanlıklar Sitesi"ni gösteren üçgen formlu vaziyet planından hareket edilmiştir. Ön yüzünde Holzmeister'in rölyefine ve kısa hayat hikâyesine; arka yüzünde ise Ankara iline kazandırdığı önemli mimari yapılara ait kronolojik bilgilere yer verilmiştir.

Uygulamasında, ana binada sıkça bulunan "Toros Siyahı" ve "Bej Traverten" taşları özel tekniklerle işlenerek kullanılmıştır.

Anıtın genişliği platform dahil 200 cm, yüksekliği ise 180 cm'dir.

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Bahçe Düzenlemesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi yerleşkesi inşa edilirken, park ve bahçelerin tasarımı, yapının genel mimari özelliklerine uygunluk esası temel alınmıştır. Bir yapının değerinin, yansıttığı tema ile daha da g çleneceğinden hareketle "Meclis Parkı Yarışması" düzenlenmiştir. Bu yarışma, peyzaj mimarlığı dalında ülkemizde düzenlenmiş ilk yarışma olma özelliğini taşımaktadır.

Yarışma projesinin uygulanması ile ana bina ve çevresi, peyzaj mimarlığı meslek disiplini ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş ve günümüze kadar da bu özelliğini korumuştur. TBMM peyzajı, Meclisin görevlerini temsil eden tasarımı ve mimari dokusuyla bir kent parkı niteliğinden ayrılmaktadır.

TBMM bahçeleri gerek tasarımı, gerekse bitki çeşitliliği ile Ankara'da yetişmeyen türleri de bünyesinde barındıran örnek bir flora oluşturmaktadır.

Bahçeler, 200' n üzerinde bitki türünün bulunduğu zengin bir dokuya sahiptir. Ayrıca, Atatürk Bulvarı tarafında ve Meclis yerleşkesi dışında bulunan 15 bin metrekare alan üzerine düzenlenmiş Millî Egemenlik Parkı da çeşitli ülkelerden armağan olarak gelen ve yerleşimi itibariyle parlamentonun dışa açıklığını ve toplayıcı özelliğini simgeleyen bitki türlerini barındırmaktadır. Bütün bu alanların proje mimarisi, Prof. Dr. Yüksel  ztan tarafından gerçekleştirilmiştir.

TBMM yeşil alanlarının bakım ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla, Meclis seralarında 230 cins ve türde bitki yetiştirilmektedir.

"Görev yapan her Meclis Başkanının anısını onurlandırmak için düzenlenen TBMM Başkanları Parkı"

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Meclis ön bahçesi - mozaik porteri mevsimlik çiçeklerden oluşturulan bitki deseni

Ana bina kulis bahçesinde bulunan yonca havuzundan bir görünüm: Kışlık çiçeklerden Nakil (Silene Pendula) ve Hercai Menekşe (Viola Tricolor) ile desenlendirilmiştir.

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Halkla İlişkiler Binaları A ve B blok arası bitki kasaları. Orman Sarmaşığı (Hedera sp.), mevsimlik çiçekler, Bodur Yıldız (Dahlia sp.) ve Beyaz Alisum (Alyssum sp.)

Arka bahçede bulunan Süs Eriği (Prunus Cerasifera Pissardi Nigra) ve Mavi Ladin (Picea Pungens Glauca) ağaçları

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Ss Elması (Malus sp. nisan ayında koyu pembe çiçekleri ile dikkat çeker.)

*Kırmızı Yapraklı Ss Erii (Prunus Cerasifera Pissardi Nigra) ağaçları
(Nisan ayında pembe çiçeklerle bezenir.)*

*Arka bahçede Atkestanesi (Aesculus Hippocastunum) ve
Çin Kavakları (Populus Chinensis).*

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

Başkanlar Parkı

Fıskiyeli havuz

TBMM Başkanlar Parkı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ve varlığını simgeleyen Türk Bayrağı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin devamlılığını ifade etmek için dikilmiş; uzun ömürlü ve yıllar içerisinde Anıt Ağaç niteliğini kazanacak olan çınar ağacı (*Platanus orientalis*) ile başlamaktadır.

İlk Meclis Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk adına nadir bulunan mavi ladin ağacı (*Picea pungens hopsii*), bugüne kadar başkanlık yapan diğer Meclis başkanlarımız adına ise ülkemizle özdeşleşmiş bir tür olan sedir ağacı (*Cedrus libanii*) dikilmiştir.

Parkın odak noktasında yer alan dinlenme alanı içerisindeki fıskiyeli havuzda bulunan 3 adet siyah granit küp, demokrasinin vazgeçilmez üç unsuru; yasama, yürütme ve yargı

erklerini, her bir küpün ortasından kaynayan su, erkler arasındaki kuvvetler ayrılığını, küplerin ortasındaki fıskiyeden gökyüzüne doğru fışkıran su ise bağımsızlığımızı simgelemektedir.

Türk Bayrağının yıldızı ve havuzun odak noktasından geçerek ileriye doğru kesintisiz devam eden aks, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, ülkesi ve milleti ile sonsuza kadar yaşayacağını işaret etmektedir.

Havuzun etrafında bulunan 85 adet Top Şimşir (*Buxus sempervirens nana*) parkın TBMM'nin 85. kuruluş yıldönümünde açıldığını vurgulamak amacıyla dikilmiştir.

TBMM'DE KULLANILAN MALZEMELER VE SEMBOLLER

İlk Meclis Başkanı Mustafa Kemal Atatürk adına nadir bulunan mavi ladin ağacı dikilmiştir. Diğer başkanlar için ise ülkemizin sembollerinden biri hâline gelmiş olan sedir ağacı bulunmaktadır.

TBMM Camisi

Behruz ve Can Çinici'nin tasarladığı; 750 metrekare kapalı alan, 2.500 metrekare arsa alanına sahip TBMM Camisi, içinde yer aldığı TBMM kompleksinin anıtsallığından bilinçli bir şekilde kaçınacak kadar mütevazı; geleneksel cami tasarımlarından radikal uygulamalarıyla ayrılacak kadar da iddialıdır.

1978 yılında projesi hazırlandıktan sonra ana binanın mimarı Prof. Dr. Holzmeister'in onayıyla uygulanmaya başlanmış ve 14.12.1987 tarihinde geçici kabulü yapılarak ibadete açılmıştır. Geleneksel cami mimarisinden farklı bir denemeyi gerçekleştirmesi, araziye yerleşimi, camdan kible duvarı, kubbesiz ve minaresiz yapısıyla radikalliğini tescil etmektedir. Behruz Çinici, bu uygulamada, mekânın Hz. Muhammed'in evinden; iç içe geçmiş kare iki kürsü şeklindeki sembolize minare uygulamasının da Bilalîhabeşi'nin ezan okuduğu tümsekten esinlenerek ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Cami projesi, 1977 yılından beri üç yılda bir düzenlenen, kimliği olan ve Müslüman ülkelerin gereksinimlerine ve amaçlarına başarıyla cevap veren projelerin ödüllendirildiği "Uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülü"nü 1995 yılında alarak büyük bir başarıya imza atmıştır.

Caminin camdan olan mihrabı

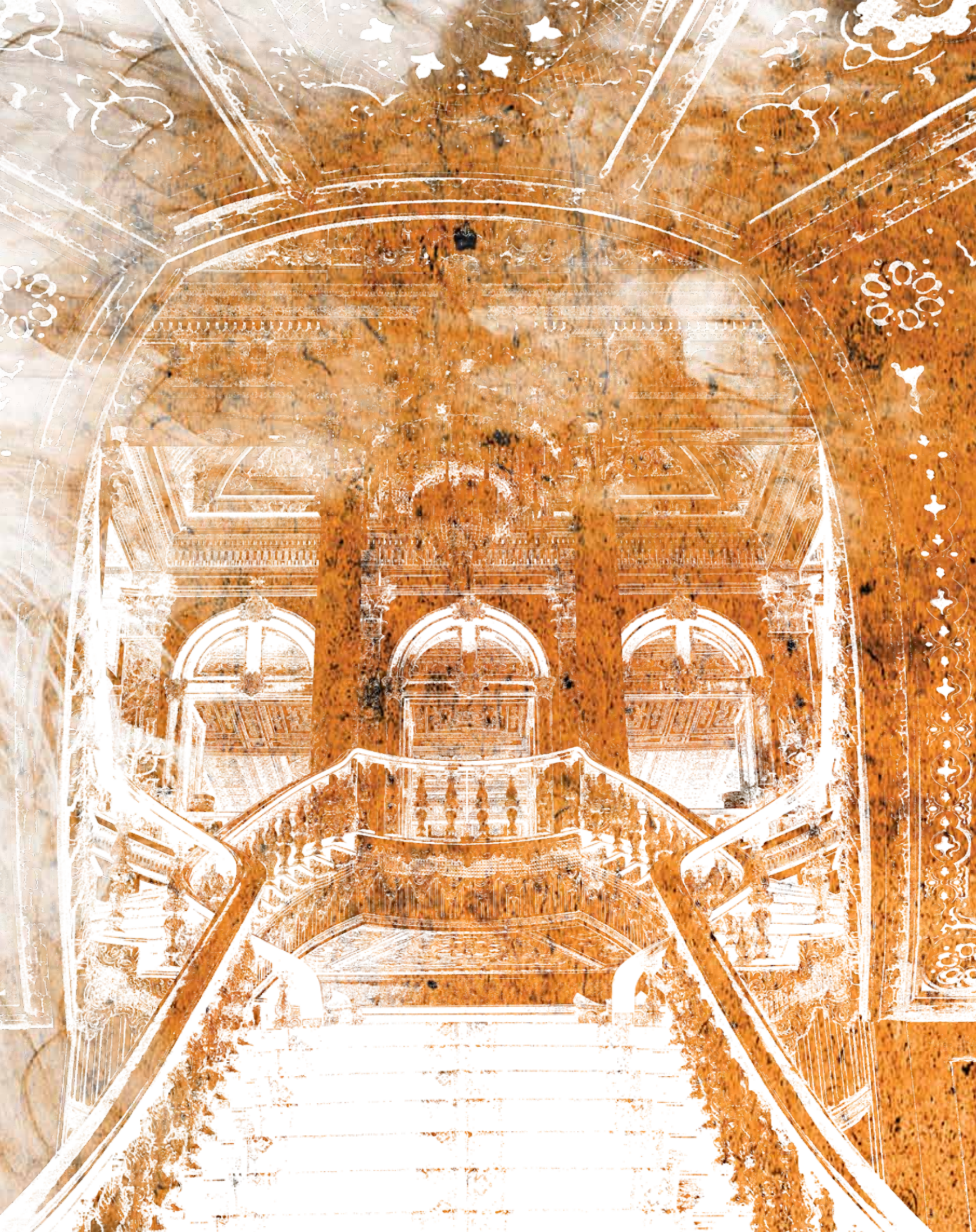
TBMM Camisi

Cami meydanı

Cami içinden bir kesit

TBMM'ye bağlı

Millî Saraylar, Kasırlar ve Köşkler

Millî Saraylar

İmparatorluğun yönetim merkezi ve hanedanın yaşam yeri olarak inşa edilen ve 19. yüzyıldaki batılılaşmaya yönelik değişiklikleri yansıtan saray, köşk ve kasırlarımız İstanbul'un tarihsel dokusu içinde müze-saray olarak yerlerini almışlardır. Müzecilik literatüründe yurdumuzdaki ilk müze-saray uygulaması olan Millî Saraylar, Osmanlı döneminde kullanıldıkları gibi özgün tefrişleriyle ziyaretçiye açık ve bu yönüyle bir dönemin yaşama kültürünü gözler önüne taşıyan saltanat yapılarıdır.

Cumhuriyetin ilanından sonra, 3 Mart 1924 tarihinde çıkartılan 431 sayılı Yasa ile hilafet kaldırılmış, hanedanın eşyalarıyla beraber ikamet mahalleri ve emlakı bu yasanın 8, 9, 10 ve 11. maddeleri ile millete devredilmiştir. Dolmabahçe ve Beylerbeyi saraylarının idaresi, 18 Ocak 1925 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile kurulan Millî Saraylar Müdürlüğüne bırakılmıştır. Aynı yıl içinde Yıldız-Şale, Aynalıkavak ve Küçüksu Kasrı, 1930'da Yalova Atatürk Köşkleri, 1966'da İhlamur Kasrı ve 1981'de de Maslak Kasırları bu Müdürlüğe bağlanmıştır. 2919 sayılı TBMM Genel Sekreterliği Teşkilat Yasası ile 1983 yılında Daire Başkanlığı konumuna getirilen Millî Saraylara, 1988 yılında Florya Atatürk Deniz Köşkü, 1991 yılında Filizi Köşk, 1995 yılında Yıldız Porselen ve Hereke İpekli Dokuma Halı Fabrikaları ve son olarak da 1999 yılında Beykoz Kasrı bağlanmıştır.

1984 yılında alınan bir kararla tüm bu saray, köşk ve kasırlar, müze-saray olarak ziyarete açılmıştır. Kurumun bünyesinde yer alan saray, köşk ve kasırların gelecek kuşaklara özgün halleriyle aktarılabilmesi için uzman mimar ve restoratörler tarafından sürdürülen restorasyon programları uygulanmaktadır.

Binalarla birlikte devralınan, kültürel mirasımızın önemli bir kısmını oluşturan her türlü mefruşatıyla Osmanlı döneminde bu mekânlarda kullanılmış her türlü taşınır eşya, günümüzde Millî

Saraylar Koleksiyonu olarak tanımlanmaktadır. Eser hüviyetini haiz bu eşyalar türlerine göre oluşturulmuş koleksiyon birimlerinde görevli uzmanlarca incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Ayrıca Millî Saraylar bünyesinde bu eserlerin konservasyon ve restorasyon uygulamalarının yapıldığı avize, metal restorasyon, stucco, tekstil, tablo restorasyon, saat, mobilya restorasyon, döşeme, cilt ve kâğıt, cam ve porselen, kalem işi ve altın varak atölyeleri bulunmaktadır.

İç mekânlarda ziyaretçilerin fotoğraf ve video çekimlerinin kaldırıldığı Dolmabahçe Sarayı'nda, 1 Haziran 2009 tarihinden itibaren randevulu ziyaret sistemine geçilmiştir. Bu uygulamayla, tarihî mekânlarda eşyaların müzecilik kuralları çerçevesinde daha iyi muhafazasını temin etmek ve ziyaretçilere sunulan gezi hizmetinde kaliteyi artırmak hedeflenmektedir.

Millî Saraylara bağlı saray, köşk ve kasırların tarihî bahçelerinin özenli peyzaj çalışmaları gerçekleştirilmekte, ayrıca kafeterya ve hediyelik eşya mağazalarıyla ziyaretçilere gezi ve dinlenme hizmeti sunulmaktadır. Bir yandan da kurumda görevli araştırmacı ve uzmanlar tarafından bilimsel nitelikli makale, kitap ve kataloglar, ziyaretçiye yönelik broşür ve yayınlar hazırlanmakta, koleksiyondaki eserlerin tanıtımına yönelik sergiler düzenlenmekte, sempozyum, konferans gibi kültürel faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bunlar arasında yılda iki sayı yayımlanan Millî Saraylar dergisi 10. sayısına ulaşmıştır.

Özellikle sanat, tarih ve mimarlık konularını ihtiva eden kitaplardan oluşturulan Millî Saraylar İhtisas Kütüphanesi ile kurum içi ve kurum dışından araştırmacılara hizmet verilmektedir.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı

Günümüzde Dolmabahçe Sarayı'nın bulunduğu bölge, İstanbul'un fethinden 17. yüzyıla kadar daha çok Beşiktaş semti ile birlikte anılan ve Kaptan Paşaların gemilerinin demirlediği, her yıl sefer öncesi donanmanın geçit töreni yaptığı bir körfezdi. 17. yüzyıldan itibaren bu körfezin doldurulması ile oluşturulan alan Dolmabahçe adıyla anılmaya başlanmış ve hükümdarların Boğaziçi'ndeki hasbahçelerinden biri konumuna getirilmiştir.

Dolmabahçe Sarayı, Deniz Cephesi

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı, Muayede Salonu

19. yüzyıla kadar olan süreçte ahşap köşk ve kasırlarla donatılan bu hasbahçe, bir saray görünümü kazanarak Beşiktaş Sahil Sarayı adını almıştır. Sultan Abdülmecit döneminde (1839-1861) bu sahil sarayı kullanışsız bulunarak yıktırılıp yerine 1843 yılından itibaren Dolmabahçe Sarayı inşa edilmeye başlanmıştır.

Yapımı, çevre duvarlarıyla birlikte 1856 yılında bitirilen Dolmabahçe Sarayı, 110.000 m²'yi aşan bir alan üstüne kurulmuş ve ana yapısı dışında on altı ayrı bölümden oluşmuştur. Bunlar saray has ahırlarından değirmenlere, eczahanelerden mutfaklara, kuşluklara, dökümhane, tatlıhane gibi farklı işlevlere yönelik bir dizi içinde inşa edilmiş yapılardır. Bu yapılar arasına Sultan II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) Saat Kulesi ile Velihaht Dairesinin bahçesindeki Kemaleddin ve Reşad Efendi Köşkleri eklenmiştir.

Sarayın ana yapısı; Mabeynihümayun (Selamlık), Muayede Salonu (Tören Salonu) ve Haremihümayun adlarını taşıyan üç bölümden oluşur. Mabeynihümayun, devletin yönetim işleri; Haremihümayun, hükümdar ve ailesinin özel yaşamı; bu iki bölümün arasında yer alan Muayede Salonu ise taht değişikliği sonrasında biat merasimi ve padişahın devlet ileri gelenleriyle bayramlaşma törenleri için ayrılmıştır. Ayrı bir bina olan ve taht sırası bekleyen şehzadeye tahsis edilen Velihaht Dairesi ise denizden bakıldığında tekrarlanan cephe düzeni ile sarayın bir uzantısı görünümündedir.

Saray'ın yapımı ile ilgili olarak ulaşılan belgelerde, Abdülhalim Bey'in ismi Sermimar, Altunizade İsmail Zühtü Paşa, Mimar Ağası ve Bina Emini olarak geçenken, inşaat işlerinin başında Karabet Balyan Kalfa'nın, yardımcı olarak da Nikoğos Balyan ve diğer Hassa kalfalarının adları zikredilmektedir. Ana yapı denize paralel bölüm boyunca bodrumla birlikte üç katlıdır. Harem dairelerinin bulunduğu kara tarafı yönünde uzanan bölüm ise, tavan arası katlarıyla birlikte dört katlı bir yapı özelliğine sahiptir. Biçimde, ayrıntılarda ve süslemelerde gözlenen belirgin batı etkileri, İmparatorluğun son döneminde değişen estetik değerlerin bir yansımasıdır.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı, Selamlık Giriş Cephesi

Dolmabahçe Sarayı, Saltanat Kapısı

Öte yandan mekân örgütlenmesi oda ve salon ilişkileri açısından geleneksel orta sofa ve köşe odalı Türk Evi plan tipinin çok büyük boyutlarda uygulandığı bir yapı bütünüdür. Saray'ın beden duvarları taştan, iç duvarları tuğladan, döşemeleri ahşaptan yapılmıştır. Zaman içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçların gerektirdiği değişikliklerin uygulandığı saraya, 1910-1912 yılları arasında elektrik ve kalorifer sistemi eklenmiştir.

Hükümdarların devlet işlerini yürüttüğü Mabeyn, işlevi ve görkemiyle Dolmabahçe Sarayı'nın en önemli bölümüdür. Sarayın protokol girişi olan Medhal Salonu, üst kat ile bağlantıyı sağlayan Kristal Merdiven, elçilerin ağırlandığı Süfera Salonu ve hükümdarın huzuruna kabul edildikleri Kırmızı Oda, İmparatorluğun tarihsel görkemini vurgulayacak biçimde tezyin edilmiş ve döşenmiştir. Üst katta yer alan Zülvecheyn Salonu, hükümdarın Mabeynde kendine özel olarak ayrılmış dairesine bir tür geçiş mekânı oluşturmaktadır

*Dolmabahçe Sarayının kristalden yapılmış
billur korkuluklu merdivenleri*

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Bu özel dairede, hükümdar için mermerleri Mısır'dan getirilmiş görkemli bir hamam, çalışma odaları ve Sultanın günlük yaşantısını sürdürdüğü yemek ve dinlenme odaları vardır. Bu bölümde ayrıca son halife Abdülmecit Efendi'ye ait Nadir Eserler Kütüphanesi yer almaktadır. Abdülmecit Efendi Kütüphanesi olarak da adlandırılan bu kütüphanede ansiklopedi, sözlük, yıllık gibi başvuru kitaplarının yanı sıra güzel sanatlar, edebiyat, tarih, coğrafya, zooloji, mühendislik gibi hemen her konuda kitap, dergi ve gazete bulunmaktadır.

Harem ve Mabeyn bölümleri arasında yer alan Muayede Salonu, Dolmabahçe Sarayı'nın en yüksek ve en görkemli mekânıdır. 2.000 m²'yi aşan alanı, 56 sütunu, yüksekliği 36 metreyi bulan kubbesi ve bu kubbeye bağlı yaklaşık 4,5 tonluk, İngiltere'de imal ettirilmiş avizesiyle bu salon, Saray'ın diğer bölümlerinden belirgin bir biçimde ayrılmaktadır. Salon, bodrumda yer alan altı adet kapalı ocak ile elde edilen sıcak havanın kanallar yoluyla sütun diplerinden içeri verilmesiyle ısıtmakta, böylelikle soğuk mevsimlere rastlayan törenler daha sıcak bir atmosferde yapılabilmekteydi.

*Dolmabahçe Sarayı,
Medhal Salon*

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı, Mavi Salon

Geleneksel bayramlaşma töreni günlerinde, Topkapı Sarayı'nda bulunan altın taht, bu salona getirilerek kurulur ve tören padişahın bu tahtta yerini almasıyla gerçekleştirilir. Salonun yukarısındaki dört adet galeriden birisi hükümdarın tahtının bulunduğu taraf olduğundan boş kalırken, diğer üç tanesi ise törenler sırasında marşlar çalan Saray Orkestrasına, yabancı diplomatlara ve törenleri izlemek üzere davet edilen konuklara ayrılmıştı.

Dolmabahçe Sarayı'nın batı etkileri altında, Avrupa saraylarından örnek alınarak yapılmış bir saray olmasına karşılık, işlevsel kuruluşu ve iç mekân yapısında, "Harem"nin eski kadar kesin çizgilerle olmasa da, ayrı bir bölüm olarak kurulmasına özen gösterilmiştir. Ancak Topkapı Sarayı'nın

tersine, Harem, artık Saray'dan ayrı tutulmuş bir yapı ya da yapılar topluluğu değildir; aynı çatı altında ve yapı bütünlüğü içinde yerleştirilmiş hususi bir yaşama birimidir.

Dolmabahçe Sarayı'nın yaklaşık üçte ikisini oluşturan Harem bölümüne, Mabeyn ve Muayede Salonundan geleneksel ayrımı vurgulayan demir ve ahşap kapılarla kesilmiş koridorlardan geçilmektedir. Harem'de Boğaziçi'nin yansımalarıyla aydınlanan denize bakan salonlar, sofalar boyunca Sultan ve Valide Sultana tahsis edilmiş daireler bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'ün İstanbul'da bulunduğu dönemlerde çalışma ve yatak odası olarak kullandığı mekânlar da Saray'ın bu bölümünde yer almaktadır.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı, Atatürk'ün Çalışma Odası

Kara tarafına uzanan kısımda ise kadınefendilerin, belirli bir yaşa gelene kadar şehzadelerinin ve evlilik yaşına kadar kızlarının yanı sıra haremden çeşitli görevleri olan kadınların yaşadıkları daireler sıralanmaktadır. Bu daireler, kapılar kapatıldığında kendi içlerinde alt ve üst katları ile bağlantı merdivenleri bulunan, oturma ve yatak odaları ve yaşama alanlarından oluşan bağımsız bölümler olarak düzenlenmiştir.

Günümüzde Dolmabahçe Sarayı'nın Selamlık ve Harem bölümleri iki ayrı gezi alanı hâlinde ziyaretçiye açıktır. Osmanlı sultanlarının günlük yaşamlarında kullandıkları değerli porselenler, gümüşler ve diğer kıymetli küçük objeler Sarayın Selamlık gezisinde görülebilen Değerli Eşyalar Sergi Salonlarında vitrinlerde sergilenmektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün kullandığı mekânlar, özellikle dünyaya gözlerini yumduğu yatak odası, Saray gezisinin önemli mekânlarını oluşturmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı, Atatürk'ün 10 Kasım 1938 tarihinde hayata gözlerini kapattığı yatağı

Dolmabahçe Sarayı, Halife Merdivenleri

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı, Kırmızı Oda

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı, Valide Sultan Kabul Odası

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Dolmabahçe Sarayı' nın girişindeki saat kulesi

Saray'ın Dolmabahçe Caddesi'ne bakan ve geleneksel saray mimarlığı göz önüne alındığında bir Alay Köşkü olarak tanımlanabilecek olan tek mekânı Camlı Köşk, camekânlı bir kış bahçesi ve buna bağlı bir salondan oluşmaktadır.

Camlı Köşkün açıldığı bahçe, Kuşluk Bahçesi olarak anılmakta ve bu bahçeyi caddeden ayıran duvarların altında kuşluk yapıları ile Sultan Reşad döneminde eklenen küçük bir köşk bulunmaktadır. Geleneksel Osmanlı saraylarındaki kuşluk geleneğinin Dolmabahçe Sarayı'ndaki devamı olan kuşlukta günümüzde de nadir kuş türleri yetiştirilmektedir.

Harem bahçesinde yer alan "İç Hazine Binası", Millî Saraylar Saat Koleksiyonundan örneklerin bir araya getirildiği bir "Saat Müzesi" olarak düzenlenmiştir. Birbirine bağlı üç salondan oluşan bu müzede İngiliz ve Fransız saatlerinin yanı sıra Mevlevi saat ustalarının imal ettiği çok özel saatler de sergilenmektedir.

Saray ile Bezmiâlem Valide Sultan Camii arasındaki alanda Hazineihassa (günümüzde Millî Saraylar Genel Sekreter Yardımcılığı), Mefruşat Dairesi ve 1890-1894 yılları arasında inşa edilen Saat Kulesi bulunmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı, değerli eşyalar sergisi

Beylerbeyi Sarayı

Beylerbeyi Harem Deniz Köşkü

Beylerbeyi Sarayı'nın deniz cephesinin havadan görünümü

Beylerbeyi ve çevresinin yerleşim alanı olarak kullanılması, tarihte oldukça gerilere, Bizans dönemine kadar gitmektedir. 18. yüzyılda yaşamış olan ünlü gezgin İnciciyan'a göre, Büyük Konstantinus'un diktirdiği bir haçtan dolayı Bizans döneminde "İstavroz Bahçeleri" adıyla anılan yöre, Osmanlılar döneminde hükümdarların hasbahçelerinden biri olarak kullanılmıştır. Yine İnciciyan'a göre, buraya "Beylerbeyi" adının verilmesi, 16. yüzyılda Beylerbeyi Mehmet Paşa'nın burada bulunan köşkünden kaynaklanmaktadır.

Beylerbeyi, çeşitli dönemlerde yaptırılan köşk ve kasırlarla yazlık olarak kullanılan bir mekâna dönüşmüş, 1829 yılında Sultan II. Mahmut'un yaptırdığı ahşap sahil sarayı ile yeni bir kimlik kazanmıştır. Bugünkü Beylerbeyi Sarayı, Sultan Abdülaziz tarafından, II. Mahmut döneminden kalma ahşap sahil sarayı yıktırılarak 1861-1865 yılları arasında, dönemin tanınmış mimarı Sarkis Balyan'a yaptırılmıştır. Saray, genellikle yaz aylarında kullanılmaktaydı. Ayrıca yabancı devlet başkanlarının ağırlanması için kullanılmıştır. 1869 yılında İstanbul'a gelen Fransa Kraliçesi Eugenie, 1869 yılında Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, 1873 yılında İran Şahı Nasireddin, 1874 yılında Grandük II. Nikola, 1891 yılında İsveç Veliakt Prensi Oscar Saray'da ağırlandıklarıdır. Sultan 2. Abdülhamit, Selanik'in 1912 yılında elden çıkması ile 1912-1918 yılları arasında vefatına değin bu Saray'da yaşamıştır. Cumhuriyet döneminde ise 1934 yılında, Balkan Festivali dolayısıyla düzenlenen etkinlikler sırasında Mustafa Kemal Atatürk kalmıştır.

Saray, mekân düzenlemesi dikkate alındığında bir orta sofa ya açılan köşe odalarından oluşan geleneksel Türk Evi planına benzerlikler gösterir. Süsleme programına bakıldığında Saray'ın yapıldığı dönemde Avrupa'yı etkisi altına alan oryantalist üslubun dekorasyon öğelerindeki etkisi belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Harem ve Selamlık olarak iki ana bölümden oluşan Saray'da Selamlık bölümü, Dolmabahçe Sarayı'nda olduğu gibi hem mefruşat hem de süsleme açısından Haremden daha zengin tutulmuştur

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Beylerbeyi Sarayı, Selamlık Cephesi

Yazlık bir saray olarak yaptırılmış olan Beylerbeyi Sarayı'nın alt kat orta salonunda, batılı üslupta olmakla birlikte Osmanlı mimarlık geleneğinden gelen bir unsur olarak sıcak yaz günlerinde mekâna serinlik katacak bir havuza yer verilmiştir. Mutfak ve depo olarak kullanılan bodrum katının üstünde iki kat bulunan Saray'da 3 giriş, 6 salon ve 26 oda bulunmaktadır. Rutubete ve sığağa karşı döşemeleri Mısır'dan getirtilen hasırlarla kaplanmıştır. Çoğunluğu Hereke yapımı büyük boyutlu halı ve kilimleri, Bohemya kristal avizeleri, Fransız saatleri, Çin, Japon, Fransız ve Yıldız vazoları ve sedefli mobilya takımları görülmeye değer sanat yapıtlarının yalnızca bir bölümüdür.

Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında özel konumuyla dikkati çeken Beylerbeyi Sarayı'nın son dönem Osmanlı saraylarından ayrılan yönlerinden biri de yamaçlara doğru setler biçiminde yükselen ve bu yüzden "Set Bahçeleri" adıyla anılan bahçeleridir. Üst Set Bahçesinde bulunan büyük havuzun çevre-sinde yer alan Sarı Köşk, saltanat atlarının barındığı devrinin en ilginç örneğini yaşatan Hâsahır (Ahır Köşkü) ve 2. Mahmut döneminden kalan, Osmanlı Serdab Köşkü geleneğinin son uygulamalarından biri olan Selsebilli Mermer Köşk, Saray'ın diğer önemi yapılarındandır.

Beylerbeyi Sarayı, Sedefli Oda

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Beylerbeyi Sarayı, Havuzlu Salon

Beylerbeyi Sarayı, Mavi Salon

Beylerbeyi Sarayı'nın ilginç özelliklerinden biri de Set Bahçelerinin altından geçen tarihî tüneldir. Tünelin ortasında yer alan çeşmenin kitabesinde, Sultan 2. Mahmut'un adı geçmekte ve yapının tarihlendirilmesinde önemli bir ipucu oluşturmaktadır. Üst Set Bahçesindeki büyük havuz ve Mermer Köşk gibi 2. Mahmut döneminden (1808-1839) kalan bu tünel, Boğaziçi Köprüsü'nün çevre yolları yapılıp ulaşım sağlanana kadar boğaz hattını Üsküdar'a bağlayan yol hizmetini görmüştür. Daha sonra Millî Saraylar tarafından yapılan çevre düzenlemeleriyle bir sergi alanı hâline getirilmiş olup başvurular ve verilen izinler çerçevesinde sergilere tahsis edilmeye başlanmıştır.

Beylerbeyi Sarayı, döneminin özgün bir yazlık sarayı olarak "Boğaziçi Kültürü" içinde yerini almış durumdadır. Bahçesinde oluşturulan kafeteryası ile ziyaretçiye dinlenme imkânı sağlanmakta, satış reyonunda Millî Sarayları tanıtan yayınların yanı sıra, Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası ürünlerine yer verilmektedir.

Beylerbeyi Sarayı, Tarihî Tünel

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Aynalıkavak Kasrı

Aynalıkavak Kasrı'nın sedirli oturma düzenli beste odası

Üç yüzyıl boyunca Haliç kıyılarını süsleyen ve günümüzde Aynalıkavak Kasrı adıyla tanınan yapı, Osmanlı imparatorluğu döneminde "Aynalıkavak Sarayı" ya da "Tersane Sarayı" olarak bilinen yapılar grubundan günümüze ulaşabilen tek örnektir.

İstanbul'u tanıtan tarihsel kaynaklardan, yörenin Bizans döneminde de imparatorlara ait bir dinlenme yeri olduğu anlaşılmaktadır. Haliç kıyılarından Okmeydanı ve Kasımpaşa sırtlarına doğru gelişen bu büyük bağ ve koruya İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet'den başlayarak diğer padişahlar da ilgi göstermiş ve Osmanlı imparatorluk Tersanesinin Kasımpaşa'da kurulup gelişmeye başlamasıyla birlikte yöreye "Tersane Has Bahçesi" adı verilmiştir.

Buradaki yapılaşmaların tarihi, Sultan 1. Ahmet dönemine (1603-1617) kadar inmektedir. Tarihsel süreç içinde padişahların yaptırdığı kasırlarla gelişen ve "Tersane Sarayı" olarak anılan bu yapılar topluluğu, 17. yüzyıldan başlayarak "Aynalıkavak Sahil Sarayı" olarak da adlandırılmıştır.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Aynalıkavak Kasrı, Deniz Cephesi

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Aynalıkavak Kasrı, Kara Cephesi

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Saray bütünü içinde yer alan ve Sultan 3. Ahmet döneminde (1703-1730) yaptırıldığı sanılan Aynalıkavak Kasrı, Sultan 3. Selim döneminde (1789-1807) büyük bir onarım görerek yeniden düzenlenmiş ve bugünkü görünümünü kazanmıştır. Ağırlıklı olarak 19. yüzyıl hanedan mekânlarından oluşan Millî Saraylar yapıları arasında daha erken dönemlerden günümüze gelmiş tek yapı olan Aynalıkavak Kasrı, geleneksel mimarisi ve dekorasyon özellikleriyle son derece ayrıcalıklıdır.

Divanhane ve Beste Odasında pencere üstlerinden dolaşan bir frizde, dönemin tanınmış şairleri Şeyh Galib ve Enderuni Fazıl'ın 3. Selim'i metheden kasideleri Hattat Yesârî'nin talik hattı ile yazılmıştır.

Deniz cephesinde iki, kara cephesinde tek katlı kütlesiyle Osmanlı klasik mimarlığının son ve ilginç yapılarından biri olan Kasır, süsleme açısından da çağının beğenisini yansıtmakta, özellikle besteleri bulunan Sultan 3. Selim dönemi kültürünün pek çok ögesini bünyesinde barındırmaktadır. Bu dönemin özelliği olan revzenli tepe pencereleri, geniş saçaklı çatıları, iç dekorasyonda bulunan yerleşik sedir düzenlemeleri ve geleneksel ısıtma biçimini oluşturan mangallar, artık yok olmuş bir geçmiş yaşam biçiminin görünümünü sergilemektedir.

Aynalıkavak Kasrı, Arz Odası

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Yıldız Sarayı - Şale

Beşiktaş ve Ortaköy arasındaki yamaçta, Boğaz'a hâkim bir tepede yaklaşık 5 milyon m² alanı kaplayan Yıldız Sarayı, Osmanlı İmparatorluğu'nun inşa edilen son sarayıdır. Burası Bizans döneminde ormanlık bir alandı ve Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminden başlayarak hükümdarların avlanma ve mesire yeri olarak kullanılmıştır. O tarihlerde 'Kazancıoğlu Bahçesi' ismiyle anılan bu yer, 1. Ahmet (1603-1617) devrinde hasbahçe hâline gelmiştir. 4. Murat ve 3. Selim dönemlerinde köşkler inşa edilmişse de bu yapılardan günümüze sadece 3. Selim'in, babası 3. Mustafa için yaptırdığı çeşme kalmıştır.

Sultan 2. Mahmut (1808-1839), Sultan Abdülmecit (1839-1861) ve Sultan Abdülaziz (1861-1876) dönemlerinde eklenen köşk ve kasırlarla oluşturulan yapılar topluluğu, Sultan 2. Abdülhamit döneminde (1876-1909) yapılan binalarla Yıldız Sarayı adını alarak İmparatorluğun Eski Saray, Topkapı Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı'ndan sonra İstanbul'daki dördüncü yönetim merkezi olmuştur.

Yıldız Sarayı'nın bir parçası olan ve adını Fransızca "dağ evi" anlamına gelen "chalet" sözcüğünden alan Şale Köşkü, 19. yüzyıl Osmanlı mimarlığının en ilgi çekici yapılarından biridir. Köşk, yüksek duvarlarla çevrili bir bahçe içinde ve farklı tarihlerde birbirine bitişik olarak yapılan üç yapıdan oluşmaktadır.

Köşkün birinci bölümü 1880'de yapılmıştır. 1889 yılında Sarkis Balyan'a yaptırılan ek ikinci bina ile Köşk genişletilerek oda ve salonlar eklenmiştir. Merasim Köşkü adıyla tanınan ve İtalyan mimar D' Aranco'nun yaptığı üçüncü bölümü ise 1898 yılında tamamlanmıştır. Son iki bölüm, Alman imparatoru 2. Wilhelm'in İstanbul'a gelişlerinde konaklaması için yaptırılmıştır.

Yıldız Sarayı, Cepheaden Görünüm (D' Aranco'ya yaptırılan son bölüm)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Yıldız Sarayı, Sedefli Oda

Yıldız Sarayı, Manej

Yıldız Sarayı, Giriş Cephesi

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Şale, Tören Salonu

Köşk, bodrumuyla birlikte üç katlı, ahşap ve kâgir olarak yapılmıştır. Osmanlı konut geleneğinin, Harem ve Selamlık olarak düzenlenen bölümlenmesi bu yapıda görülmemektedir. Dış dünyaya yedi kapıyla ve ahşap panjurlu pencerelerle açılan Şale'nin katları arasındaki bağlantıyı, biri mermer, ikisi ahşap zarif merdivenler sağlamaktadır.

Yapının en dikkat çekici mekânı, zemini duvardan duvara yaklaşık 406 m²'lik tek parça Hereke halısıyla (Bu halı, dünyada tarihî el dokuma halılarının en büyüğüdür) kaplı, tavanı altın yaldızlı panolarla süslenmiş, görkemli Tören Salonudur. Bu salonda Sultan 2. Abdülhamit döneminde muayede törenlerinin de yapıldığı bilinmektedir. Çırağan Sarayı'ndan getirilmiş sedef kakmalı kapılarından ötürü Sedefli Salon olarak da bilinen yemek salonunun mobilyaları Sultan 2. Abdülhamit tarafından Yıldız Sarayı bünyesindeki Tamirhaneihümayun'da yaptırılmıştır. Osmanlı beğenisini yansıtan yemek salonu dışında, Köşk'ün tefrişinde Avrupa beğenisi egemendir. Şale'nin dekorasyonunda dikkat çeken unsurlardan biri de büyük boyutlu İsveç yapımı Rörstrand çini sobalarıdır.

Şale Köşkü, Cumhuriyet döneminde kısa bir süre için lüks bir kumarhane olarak işletilmişse de, 1930'lu yılların başında bir dönem kongre merkezi olarak düzenlenmiş ve daha sonra eski işlevine döndürülerek aralarında İran Şahı Rıza Pehlevi, Suudi Arabistan Kralı Faysal, Ürdün Kralı Hüseyin, Endonezya Cumhurbaşkanı Sukarno, Etiyopya Kralı Haile Selasiye, Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle gibi adların da bulunduğu konukların ağırlandığı "Devlet Konukevi"ne dönüştürülmüştür.

Yıldız Sarayı'nı oluşturan yapılar grubu içinde İstablîmireiferhan olarak anılan has ahır binaları restore edilerek tarihî objelerin konservasyon ve restorasyon uygulamalarının yapıldığı bir merkeze dönüştürülerek yeniden işlevlendirilmiştir. Manej binalarında ise geleneksel Türk el sanatlarına yönelik eğitimler verilmekte ve kongre ve seminerlere tahsis edilebilen bir konferans salonu bulunmaktadır.

Yıldız Sarayı'nda Bulunan Hereke Halısı

'Saraylar Koleksiyonunun en dikkat çekici eserleri arasında 1 numaralı Tören Salonu'nda yer alan, ölçü ve tasarımı ile eşsiz, eni 14 metre, boyu 29 metre olan bu halının şeması saray ressamı Emil Mainz tarafından 1898 tarihinde tasarlanmıştır. 406 m²'lik ölçüleri ile dünyada tarihî el dokuma halılarının en büyüğü olup Hereke Fabrikasında dokunmuştur. Halının tasarımı Tören Salonunun tavan ve duvar resimleri ile birlikte yapılmıştır. Halının merkezinde elips madalyon ile birlikte toplam üç madalyon, salonun avizelerinin iz düşümlerine denk düşürülerek tasarlanmıştır. Halının bir diğer özelliği, gerek Yıldız Şale Tören Salonu, gerekse Dolmabahçe Sarayı'nda yer alan bazı oda ve salonlarda olduğu gibi tüm zemini kaplayacak şekilde dokunmuş olmasıdır. Halının orta zemini tek parça, yan bordürler ve kule çıkmalarına denk gelen bölümleri ek olarak yapılmıştır. Ek yerleri kaliteli bir işçilik yapılarak belirsizce yerleştirilmiş ve desen bütünlüğü sağlanmıştır. Hereke Fabrikasının üslup kazanmış saray halıları desen ve renk özelliğindedir. Krem renkli zemin, kırmızı zeminli köşe dolguları, madalyon ve köşelerde yer alan iri rumi kıvrımları Hereke saray halılarında klasikleşmiş unsurlar olarak görülmektedir.

Halının madalyonları, rozetler ve köşe dolgularında daha ziyade rumi motifler kullanılmıştır. Oval madalyonun dört yanında rozetler yer alır. Madalyonda, iri rumi kıvrımlarının arasında natüralist serpm çöçek motifleri yer alır. Ortadaki geniş bordür, krem zemin üzerine hatayı ve Çin bulutu motiflerinden oluşmaktadır. Hatayiler bir krem ve mavi zeminli atlamalı olarak devam etmekte, araları ve kenarları Çin bulutlarıyla işlenmiş geniş rumiden oluşmaktadır. Geniş bordürün iki yanında yer alan ince bordürler kendi içinde bölümlere ayrılır. Dış bordürün ortasındaki geniş bordür, rozet ve gül motiflerinden oluşur.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Yıldız Sarayı, 1 Numaralı Tören Salonu (Hereke Hali)

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Ihlamur Kasrı

Beşiktaş, Yıldız ve Nişantaşı arasında kalan Ihlamur Vadisi'nin, 18. yüzyılda, Tersane Eminlerinden Hacı Hüseyin Ağa'ya ait olan ve bu yüzden Hacı Hüseyin Bağları adıyla tanınan bir mesire yeri olduğu bilinmektedir. Sultan 2. Ahmet döneminde Padişaha ait bir hasbahçeye dönüştürülen bu alan, 1. Abdülhamit (1774-1789) ve 3. Selim (1789-1807) dönemlerinde de ilgi çekmiştir.

Ihlamur Kasrı, Merasim Köşkü Salonu

Ihlamur Kasrı, Merasim Köşkü giriş holü

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Sultan Abdülmecit'in (1839-1861) Osmanlı tahtına geçmesiyle birlikte yeni inşaa faaliyetlerine başlanmış, Beşiktaş'ta Dolmabahçe Sarayı, Küçüksu'da Küçüksu Kasrı ve İhlamur Mesiresi'nin bulunduğu bu alanda da İhlamur Kasrı'nın yapımına başlanmıştır. Sultan Abdülmecit İhlamur Mesiresine bugünkü kasırları yaptırmadan önce de sık sık gelir, buradaki küçük bağ evinde dinlenir, ünlü Fransız şairi Lamartine örneğinde olduğu gibi kimi konuklarını burada kabul ederek görüşürdü.

Yer yer yüksek çevre duvarları ve bazı kısımlarda da döküm parmaklıkların sınırladığı 24.724 m²'lik ağaçlıklı bir alan içinde Nikoğos Balyan'a yaptırılan iki yapı, yapıldıkları 1849 ile 1855 yıllarından bu yana kimi zaman Nüzhetiye, kimi zaman da İhlamur Kasrı adıyla anılagelmıştır.

Ana yapı olan Merasim Köşkü, ön cephesindeki dönemin beğenisini yansıtan barok çizgiler taşıyan merdiveni, ilginç ve hareketli kabartmalarıyla çarpıcı bir mimariye sahiptir. Bir giriş salonunun iki yanında yer alan iki odadan oluşan

Kasrı'nın iç süslemelerinde Osmanlı sanatında 19. yüzyılda tercih edilen batılı dekorasyon anlayışına uygun bir süsleme programı uygulanmıştır. Avrupa'nın çeşitli üsluplarındaki mobilyalar ve döşeme öğeleriyle belirli bir bütünlük sağlanmıştır.

Padişahın maiyeti, kimi zaman da haremi tarafından kullanılan Maiyet Köşkü ise, diğerine oranla daha az süslü bir yapı olmasının yanı sıra bir orta sofaya açılan köşe odalarından oluşan mekân düzenlemesiyle daha geleneksel bir şema sergiler. Maiyet Köşkü'nün odalarında duvarlar farklı renklerde ve mermer görünümü veren stuko işçiliği ile kaplanmıştır.

İhlamur Kasrı'nın Merasim Köşkü, bir müze-saray olarak ziyarete açık tutulmakta, Maiyet Köşkü ise kışlık kafeterya olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Kasrı'nın bahçesinde Maiyet Köşkü'nün çevresinde ve iç kısımda bulunan havuz etrafında yazlık kafeterya hizmetleri de verilmektedir. İhlamur Kasrı bahçesi, diğer bazı saray ve kasırlarımızda olduğu gibi yapılacak başvuru ve verilen izinler çerçevesinde ulusal ya da uluslararası resepsiyonlara tahsis edilebilmektedir.

İhlamur Kasrı, Merasim Köşkü

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Küçüksu Kasrı

Küçüksu Kasrı, iç mekân görünümü

“Kandil Bahçesi” adıyla hükümdarların hasbahçelerinden biri olarak kullanılan Küçüksu ve çevresini IV. Murat’ın (1623-1640) çok sevdiği ve burayı “Gümüş Selvi” olarak adlandırdığı bilinmektedir.

17. yüzyıldan başlayarak çeşitli kaynaklarda “Bağçe-i Göksu” adıyla geçen yörede, özellikle 18. yüzyıldan başlayarak yoğun bir yapılaşma izlenmektedir. Sultan 1. Mahmut döneminde (1730-1754) Divittar Mehmet Paşa, Padişah için bu hasbahçenin deniz kıyısına iki katlı ahşap bir saray yaptırmış, bu yapı 3. Selim (1789-1807) ve 2. Mahmut (1808-1839) dönemlerinde de onararak kullanılmıştır.

Sultan Abdülmecit dönemi (1839-1861), özellikle saray ve kasır mimarlığında batılı biçimlerin tercih edildiği yıllardır. Abdülmecit, Dolmabahçe ve İhlamur yapılarında olduğu gibi Küçüksu Kasrı’nın bulunduğu alanda da eski ve ahşap yapıyı yıktırarak, yerine bugünkü kasrı yaptırmıştır.

1857 yılında hizmete giren yeni Küçüksu Kasrı’nın mimarı Nikoğos Balyan’dır. Bodrumuyla birlikte üç katlı olan kasır, 405 m²’lik bir alan üzerine yığma tekniğiyle ve kâgir olarak yapılmıştır. Bodrum katı, kiler, mutfak ve hizmetkârlara ayrılmış, diğer katlarda bir orta mekâna açılan dört oda biçiminde düzenlenmiştir. Bu özelliğiyle geleneksel Türk evi plan tipini yansıtan yapı, genellikle dinlenme ve av amaçlı olarak kullanılan bir “biniş kasrı” niteliğindedir. Devlete ait diğer saray yapılarının tersine yüksek duvarlarla değil, dört yönde kapısı olan ve döküm tekniğiyle yapılmış zarif demir parmaklıklarla çevrilidir. Sultan Abdülaziz döneminde (1861-1876) cephe süslemeleri elden geçirilerek zenginleştirilmiştir.

Kabartmalarla süslü ve hareketli deniz cephesinde, bu cepheye yaslanmış şadırvanlı küçük havuzunda ve merdivenlerinde batılı süsleme motifleri kullanılmıştır. Oda ve salonlar değerli sanat eserleriyle döşenmiş, Avrupa’dan satın alınan değerli mobilyalara yer verilmiştir.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Küçüksu Kasrı' nın denizden görünümü

Alçı kabartma ve kalem işi süslemeli tavanları, bir şömine müzesini andıran birbirinden farklı renk ve biçimde, değerli İtalyan mermerleriyle yapılmış şömineleri, her bir odada ayrı süslemeli ve ince işçilikli parkeleri, Avrupa üslubundaki mobilyaları, halı ve tablolarıyla zengin bir sanat müzesi niteliğindeki Küçüksu Kasrı, Cumhuriyet döneminde bir süre Devlet Konukevi olarak kullanılmıştır.

Küçüksu Kasrı, 1992 yılında başlatılan kapsamlı bir restorasyon projesiyle denize kayması engellenerek, 1996 yılında yeniden müze-saray olarak ziyarete açılmıştır.

Kasrın hemen yanı başındaki iskele, çeşme meydanı ve özgün bahçe geçmişte olduğu gibi halkın eğlenip dinlenebildiği bir mesire yeri kimliğine kavuşturulmuştur. Bu çalışmalar kapsamında ziyaretçilere kafeterya hizmetleri verilmekte, genişletilen rıhtımı, diğer saray, köşk ve kasırlarımızda olduğu gibi yapılacak başvuru ve verilen izinler çerçevesinde ulusal ya da uluslararası nitelikteki resepsiyonlara tahsis edilebilmektedir.

Küçüksu Kasrı, iç mekân görünümü

Maslak Kasırları

Levent ve Ayazağa semtlerini birbirine bağlayan ana yolun sağında bulunan Maslak Kasırları'nın yer aldığı çevrede ilk yapılaşmaların, Sultan II. Mahmut döneminde (1808-1839) başladığı, Sultanlara ait bir av ve dinlenme yeri olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Bu yıllarda tarih sahnesine çıkan ve bölgeye özel bir konum kazandıran Maslak Kasırları'nın ne zaman ve kim tarafından yaptırıldıkları tam olarak saptanamamakla birlikte, büyük bir bölümü Sultan Abdülaziz dönemine (1861-1876) tarihlenmektedir. Şehzadelik yıllarında Sultan 2. Abdülhamit'e tahsis edilmiş olan Maslak Kasırları, Midhat Paşa'nın Şehzadeyi tahta davetine tanıklık etmesi açısından özel bir önem taşımaktadır.

170.000 m²'lik arazisinin ortasında yeşilin tüm tonlarını barındıran bir koruluğun içinde yer alan Maslak Kasırları'ndan günümüze Kasrıhümayun, Mabeynihümayun ve Limonluğu, Çadır Köşk ve Paşalar Dairesi olarak ulaşmıştır. Boğaziçi'nin Karadeniz'e açıldığı noktayı çok iyi görebilen bir konumda, çevrelerindeki yeşil örtüyle bütünleşen bu yapılar, 19. yüzyıl sonları ahşap Osmanlı konut mimarlığının ve süslemeciliğinin seçkin örneklerini oluşturmaktadır.

Günümüzde Kasrıhümayun, eldeki belge, anı ve eski fotoğrafların ışığında onarılarak bir müze-saray olarak ziyarete açılmış durumdadır. Mabeynihümayun ve ona bağlantılı Limonluk ile Çadır Köşk ve bahçesi de aynı biçimde ele alınarak onarılmış ve ziyaretçilerin oturup dinlenebilecekleri birer kafeterya kimliğine kavuşturulmuşlardır. Limonlukta özellikle kış aylarında çiçek açan kamelyalar, kentte türlerinin en yaşlı örneklerini oluşturmaktadır.

Maslak Kasırları, Kasrıhümayun

Maslak Kasırları, Çadır Köşkü

Maslak Kasırları, Kasrıhümayun üst kat salonu

Yalova Atatürk Köşkü

Yalova Atatürk Köşkü, Atatürk'ün yatak odası

Yalova Atatürk Köşkü'nün Giriş Salonu

Yalova Atatürk Köşkü'nün Giriş Cephesi

Bir yerleşim merkezi olarak tarihi, Roma ve Bizans dönemlerine dayanan Yalova Termal, şifalı suları ile Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde de dikkatleri üzerinde toplayarak küçük oranda yapılaşmalara ve onarımlara sahne olmuştur. Tedavi edici doğal kaynakları ve yeşil çevresiyle Yalova ve Termal, Atatürk'ün de beğenisini kazanmıştır. Atatürk'ün değişik zamanlarda geldiği Yalova'da, kendisine Baltacı Çiftliği'ndeki köşk tahsis edilmiş, daha sonra Millet Çiftliği'ndeki köşk yaptırılmıştır. Daha sonra Termal'de, yerini Atatürk ve arkadaşlarının seçtiği Atatürk Köşkleri çok kısa bir süre içinde tamamlanmış ve 1929 yılında kullanıma açılmıştır. Cumhuriyet dönemi mimarlığımızın erken örneklerinden biri olan yapı, günümüzde, döneminde kullanılan eşyasıyla birlikte Atatürk Köşkü olarak ziyaretçilere açıktır.

Gerekli bakım ve onarımı yapılarak halkın ziyaretine açık tutulan Yalova Atatürk Köşkü'nün sahip olduğu tarihsel ve çevresel değerler onu özellikli bir yapı konumuna sokmaktadır. İstanbul'un hemen yanı başında bulunan bu yeşil alan, kent halkının rahat bir nefes alabileceği ve geçmiş dönemin mirasını özgün ortamı içinde görme fırsatı bulabileceği bir yer olarak daha da önem kazanmaktadır.

Köşkün biraz ilerisinde bulunan antik tünel ve sunağın önünde yer alan eski ahşap sinema binası, yakın zamanda restore edilerek sinema-kafeterya olarak işlev kazandırılmıştır.

Atatürk Evi'nin hemen yakınındaki ahşap bina, Sultan II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) bir dinlenme köşkü olarak yapılmış ve Cumhuriyet döneminde Yaverler Köşkü olarak kullanılmıştır. Yakın zamanda restorasyon çalışmalarının tamamlanmasından sonra Yaverler Köşkü, protokole hizmet veren bir konuk evi olarak işlevlendirilmiştir.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Florya Atatürk Deniz Köşkü' nün karadan görünümü

Florya Atatürk Deniz Köşkü

Marmara Denizi kıyısında, Yeşilköy ile Küçükçekmece arasında bir yerleşim bölgesi olan Florya'nın 19. yüzyılda sönük bir avcı uğrağı konumunda olduğu bilinmektedir. Atatürk'ün buraya olan ilgisiyle önem kazanan Florya, giderek yazlık bir dinlenme merkezine dönüşmüştür.

Atatürk için, İstanbul Belediyesi tarafından 1935 yılında açılan proje yarışmasını kazanan mimar Seyfi Arkan'a yaptırılan köşk, yazlık bir konut olarak deniz tabanına çakılan sütunlar üzerine yapılmış ve karaya bir köprü ile bağlanmıştır. 14 Ağustos 1935 tarihinde kullanıma açılan köşkte Ulu Önder, 1936 yılının Haziran ve Temmuz aylarında bir süre yaşamış, köşkü özellikle siyasal ve bilimsel toplantılar için kullanmış, aralarında İngiltere Kralı VIII. Edward ve Madam Simpson'un da bulunduğu önemli konukları burada ağırlamıştır.

Köşk, Atatürk tarafından son olarak 28 Mayıs 1938 günü kullanılmış, ölümünden sonra bu yapılar Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığının yazlık konutu olarak İsmet İnönü, Celal Bayar, Cemal Gürsel, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk ve Kenan Evren dönemlerinde de kullanılmıştır.

16 Eylül 1988 tarihinde Cumhurbaşkanlığıınca TBMM'ye bağlı Millî Saraylar Daire Başkanlığına devredilen bu yapılar topluluğu, restorasyonu tamamlandıktan sonra dönemi içinde modern bir anlayışla inşa edilmiş köşkün, tarzına uyacak dönem eşyası ile tefriş edilerek, Atatürk Müzesi haline getirilmiştir. Atatürk Köşkü'nün arkasında karada yapılmış olan yaverlik ve genel sekreterlik binalarının bir kısmı günümüze ulaşmamış, ulaşanlar ise onararak TBMM Sosyal Tesisleri hâline getirilmiştir.

Beykoz (Mecidiye) Kasrı

Beykoz Kasrı (Mecidiye Kasrı), Beykoz Selviburnu'nda, denizden başlayan teraslar hâlinde yükselen peyzajın tepe noktasında 200 dönümlük koruluk alan içerisinde yer alır. 1854 yılında Mısır Hıdivi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından Sultan Abdülmecit'e hediye edilmek üzere Nikoğos ve Sarkis Balyan'a yaptırılmaya başlanmış, ancak Paşa'nın ani ölümüyle, oğlu Said Paşa inşaatı devam ettirmiştir. Said Paşa, 1866 yılında tamamlanan kasrı, dönemin hükümdarı Sultan Abdülaziz'e hediye etmiştir.

Kare planlı olarak yapılan kasır, iki katlı ve simetrik planlı, orta sofa şemalıdır. Boğaziçi'nde yapılan ilk kâgir ve neo-klasik üsluplu yapıdır. 1.700 m²'lik alana sahip olan yapıda İtalya'dan getirilmiş beyaz ve puding mermerler kullanılması göze çarpar. Dörder sütunlu çıkma cephelerinde iyon ve korint üsluplu sütunlar ile sade kilit taşlı, parlak kemerli pencereleriyle neo-klasik ve eklektik (karma) üslubun izleri görülür. Kasrın bahçesinde iç duvarları istiridye kabuklarıyla bezeli "dağ hamamı" olarak anılan küçük dinlenme köşkü, 10 adet havuz ve 4 adet çeşme mevcuttur. Osmanlı geleneğinde var olan "Serdap Köşkleri"nin 19. yüzyıl uygulamalarından biri olan Beykoz Kasrı, önceleri Sultan Abdülaziz tarafından biniş kasrı olarak günlük konaklamalar için, daha sonraları yabancı devlet erkânı ve elçi kabulünde kullanılmıştır.

İstanbul'u ziyaret eden Fransa İmparatoriçesi Eugenie şerefine Beykoz Çayırı'nda düzenlenen av partileri sırasında buraya bir pavyon eklenmiş, ancak bu yapı günümüze ulaşmamıştır. Yine eski resimlerinden ağır altın varaklı mobilya takımları, Hereke kumaşlarından döşemelik ve perdeleri, Baccarat vazoları ve büyük kristal şamdanlarıyla gayet zengin şekilde döşenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Sultan Abdülaziz'in ölümünden sonra Şehzadelerin yoğun ilgi gösterdiği kasırda son olarak 1910 yılında Meclisimebusan Başkanı tarafından vekillere bir bahar yemeği verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda Darüleytam (Yetimler Yurdu), 1920'de Trahom Hastanesi olarak kullanılmış, bir süre göçmenlerin iskânına tahsis edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Boğaz Komutanlığına verilen bina, 1953'te Sağlık Bakanlığınca onararak klinik ve prevantoryum olarak kullanıldıktan sonra Beykoz Çocuk Göğüs Hastanesi olmuştur.

24 Mayıs 1999 tarihinde TBMM Millî Saraylar Daire Başkanlığına bağlanmış ve eski, orijinal görüntüsünü kazandırmak amacıyla restorasyon ve onarım çalışmaları sürmektedir.

Beykoz Kasrı'nın giriş cephesi

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Filizi Köşk (Tahsin Paşa Köşkü)

Filizi Köşk, Osmanlı İmparatorluğunun son devir padişahlarından 2. Abdülhamit'in (1876-1909) Mabeynihümayun Başkâtiplerinden Tahsin Paşa tarafından yaptırılmıştır. Devrin Saray erkânının yazlık olarak tercih ettiği köşk, Kadıköy-Göztepe civarındadır.

19. yüzyıl mimarisinin özelliklerini günümüze taşıyabilen ender örneklerindendir. Dönemin mimari üslubu olan art-nouveau tarzında inşa edilmiştir. 70 cm'lik bir su basmanı üzerine zemin, birinci kat ve çatı olarak sofaya açılan yan odalar ile "Geleneksel Türk Evi" özelliklerini taşımaktadır. Yapının tavan içleri altın varak işlemelidir.

Köşkün sık el değiştirmesi ve restorasyonları esnasında art-nouveau karakterlerinin bazı özellikleri kaybolmuştur.

Uzun süre Kadıköy Belediyesi sorumluluğunda olan Filizi Köşk, yönetimi Türk Parlamenterler Birliği İstanbul şubesine verilmek üzere TBMM'ye intifa hakkıyla 25 yıllığına devredilmiştir. TBMM tarafından köşk ve bahçesi restore edilerek, 8 Haziran 1991 tarihinde zamanın TBMM Başkanı İsmet Kaya Erdem tarafından hizmete açılmıştır. Günümüzde "Parlamenterler Birliği Lokali" olarak kullanılan Filizi Köşk'ün bahçesinde yer alan sera-restoran, kapalı alanda 100, yazlık bahçesinde 150 kişilik kapasiteye sahiptir.

Filizi Köşk'ün arka cephesi

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Saray Koleksiyonları Müzesi

Saray Koleksiyonları Müzesi, Beşiktaş'ta denize dikey olarak uzanan Matbahıamire (Saray Mutfakları) binasında faaliyet gösteren üç ayrı bölüm, Depo, Müze ve Sanat Galerisinden oluşmaktadır.

Millî Saraylar bütününe oluşturan saray, köşk ve mekanlarda depolanmış bulunmaktaydı. Millî Sarayların “kültür varlıklarının korunarak gelecek kuşaklara aktarılması” misyonunu uyarınca; geçmişte çoğunlukla Dolmabahçe Sarayı'nın depolarında korunmakta olan tarihî eserlerin yeni bir proje ile bir araya getirilmesi ve çağdaş depolama koşullarının da

ziyaretçilerce izlenebildiği bir müze olarak 2006'dan itibaren hizmet vermekte olan birim 12 Haziran 2010 tarihinde hizmete tahsis edilen Sanat Galerisi ve 25 Şubat 2011 tarihinde açılışı gerçekleştirilen Müze bölümüyle yeni bir konsept içerisinde misyonunu yerine getirmeye devam etmektedir.

Depo bölümü, Millî Sarayların her alanında kullanılan ancak bugünkü dekorasyon düzeni içinde yer bulamayan ve teşhir dışında kalan her cins objenin uygun koşullarda muhafaza edildiği alan olarak son derece önemli bir fonksiyona sahiptir.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Müzede bulunan, sanattan eğitime, sanayi araçlarından mutfak gereçlerine, oyuncaktan mobilyaya, tekstilden porcelene, ziyafet takımlarından aydınlatma objelerine, kitaptan tabloya kadar uzanan her cins eser, Osmanlı sarayının dünyadaki gelişmeleri yakından takip ettiği bir dönemin ürünleri, özgün örnekleridir. Saray hayatı hakkında önemli ipuçları veren ve geçmişi günümüze taşıyan bu örneklerle düzenlenen tematik vitrinler her gün ziyaretçilerle buluşmakta ve 19. yüzyıl saray hayatını günümüz insanına tanıtarak aynı zamanda dönemin kültür, sanat ve teknoloji tarihi hakkında eğitici ve öğretici bir hüviyeti de üstlenmektedir.

Dolmabahçe Caddesi girişindeki sanat galerisi, kurum içi ve kurum dışı nitelikli sergilerin, konserlerin ve kısa süreli çeşitli etkinliklerin gerçekleştirildiği diğer bir bölümdür. Tarihî ocakları, doğal yapısı ve taş duvarları ile oldukça farklı bir atmosfere sahip olan sanat galerisi, kültür ve sanat alanında ülkemizde sayısız nitelikli etkinliğe ev sahipliği yapmıştır. Saray Koleksiyonları Müzesinin ofisleri, gişe ve satış mağazası da sanat galerisinin girişinde yer almaktadır.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikası

Hereke İpek Dokuma ve Halı Fabrikası' nın giriş cephesi

1843 yılında, sarayların tekstil ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan Hereke Fabrikahümayunu, Sultan II. Abdülhamit'in emriyle 1891 yılından itibaren saraylarda kullanılmak üzere küçük bir dokumahane olarak halı üretimine başlamıştır. Önceleri Gördeskarî halı desenleri kullanılırken, daha sonraları Yıldız Sarayı bünyesindeki Tamirhaneihümayun ressamı olan Mösyö Emil Meinz tarafından saray mekânlarının özellikleri göz önünde bulundurularak çizilen yeni halı desenleri dokunmuştur. Önceleri saray tarafından verilen resim ve örneklere uygun olarak bir kısmı Uşak, Gördes, İzmir ve Bursa'da imal ettirilmekte, bir kısmı ise İngiltere ve Fransa'dan satın alınmaktaydı.

Hereke Fabrikasının kurulmasıyla sarayların tüm halı ihtiyaçları buradan karşılanmış ve hükümdarlar üretim ve kalitenin geliştirilmesi için destek vermişlerdir.

Hereke halılarında dokuma malzemesi olarak önceleri doğal boyar madde, daha sonra 19. yüzyılda teknolojinin gelişmesi ile kullanılmaya başlanan sentetik boyalar ile boyanan çok ince yün ve ipek iplik, düğümlerde ise Türk Gördes Düğümü kullanılmaktadır. Dokuması yün ile yapılan halıların santimetresinde 6x6, ipek ile yapılan halılarda ise 10x10 ve 15x15 düğüm bulunmaktadır.

Saraylarda motif, renk ve ölçüleri ile mekânlarla büyük bir uyum içinde bulunan Hereke halıları metrekare tutarlarına göre taban, yarım taban, kelle, seccade adı altında dört grupta toplanmaktadır.

Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikası, gerek dünyada marka olan ilk Türk ürünü "Hereke El Halısı"nı üretmesiyle ve gerekse TBMM Millî Saraylar Daire Başkanlığının çok önemli çalışmaları sonucunda 13 Nisan 2007 tarihinde TSE-ISO-EN 9001:2000 kalite belgesini (sektörel bazda belge alan ilk kamu kurumu) almasıyla çok büyük öneme sahiptir.

Hereke Halıları

Yıldız Çini ve Porselen İşletmesi

Küçük Kulplu, Porselen Saray Vazosu

Sultan 2. Abdülhamit tarafından 1890 yılında, dönemin Fransız Büyükelçisi M. Paul Cambon'un önerisiyle Çini Fabrikaihümayunu adıyla saray ve çevresinde porselene karşı duyulan yoğun talep ve hayli yüksek fiyatlarla porselen ithal edilmesinin doğal sonucu olarak kurulmuştur.

Fabrika, Hanedanın girişiyle Yıldız Sarayı dış bahçesindeki bir düzlüğe kuruldu ve Fransa'daki Sèvres ve Limoges fabrikalarından uzman personelin yanı sıra çini kalıpları ve ileri Avrupa teknolojisi de ithal edildi. 1892 yılında deneme faaliyetlerine geçen fabrika, 1894 İstanbul depreminde büyük zarar gördü ve aynı yıl ünlü İtalyan mimar Raimondo D'Arancio tarafından onararak yeniden hizmete açıldı.

Aslında bir saray atölyesi olan Çini Fabrikaihümayunun da 1894 yılından itibaren vazo, duvar tabağı gibi dekoratif amaçlı eserlerin yanı sıra lavmana, yazı ve sofrta takımları, kartvizit tabakları, kapaklı kâseler, sahanlar, aşure testileri, şekerlikler, çay ve fincan takımları gibi günlük kullanım eşyaları da üretildi. Başlıca konuları Padişah portreleri, İstanbul panoramaları, kadın-çocuk figürleri, mitolojik-allegorik sahneler, rumi motifler ve rokoko etkili kır görünimleri olan bu eserlerin dekorlanmasında ise Ali Ragıp, Enderuni Abdurrahman, Ömer Adil, A. Nicot, E. Narcice, L' Avergne, Thret gibi birçok önemli ressam çalışarak, sanatın gelişimine önemli katkı sağlamış oldu.

1909 yılında Sultan 2. Abdülhamit'in tahttan indirilmesiyle üretimi durdurulan ve 1911 yılında eski yöneticilerinin çabalarıyla yeniden açılan fabrika, Millî Mücadele yıllarında telgraf tellerini birbirine bağlamakta kullanılan "kaolin fincan"ların üretimine başladı. 1920 yılında yeniden kapatma kararı sonrası 1936'da Millî Emlak tarafından tasfiye edilip, 1957 yılında yeniden çalıştırılması için yapılan görüşmeler sonucunda Sümerbank'a devredildi.

TBMM'YE BAĞLI MİLLÎ SARAYLAR, KASIRLAR VE KÖŞKLER

Yıldız Çini ve Porselen Fabrikasının havadan görüntüsü

1995 yılından beri Millî Saraylar Daire Başkanlığı bünyesinde olan Yıldız Çini ve Porselen İşletmesinde bugün, Türk porselen sanatını yaşatmak amacıyla geleneksel desenlerle dekorlanmış porselenlerin yanı sıra, "Millî Saraylar Porselen Koleksiyonu"na ait eserler orijinallerine bağlı olarak ve sınırlı sayıda üretilmektedir.

İşletmede üretilen porselenlerin süslemelerinde el dekoru ve teknik dekor uygulanmaktadır. Ayrıca çok ve tek renkli, sır altı ve sır üstü çiniler de üretilerek çini geleneği de sürdürülmektedir. Yıldız Çini ve Porselen işletmesi, 5.200 m² kapalı, toplam 10.500 m² alana sahiptir.

Antik Parselli Aşure Takımı

Birinci TBMM

ve
Millî Saraylarda Bulunan
Tablolar Koleksiyonu

Birinci TBMM ve Millî Saraylarda Bulunan Tablolar Koleksiyonu

Hanedanın yönetim ve yaşam merkezi Dolmabahçe Sarayı başta olmak üzere Millî Saraylara bağlı saray ve köşklereki yani imparatorluğun en yukarı yerindeki batılı yaşayış unsurları, geçen zamana tanıklık etmektedirler. Bu bakımdan Millî Saraylar Tablo Koleksiyonundaki eserler, değerli imzaları dışında, geçen zamanın izlerini taşıdıkları için de ayrıca değer taşımaktadırlar. Koleksiyonda, resim sanatı ile yakından ilgilenen hatta bizzat bu sanatla uğraşan padişahlar ve onların oda ve salonlarının duvarlarına astırdıkları değerli tablolar bulunmaktadır. Doğu'nun gizemini ve sıcaklığını yansıtan oryantalist resimler, doğa ve kent görünüşleri, tarihî konulu resimler ve portreler arasında çok değerli imzalar vardır.

İstanbul'a gelen oryantalist sanatçıların gezilerinden hatıra kalan yapıtlar, Millî Saraylar Tablo Koleksiyonunda bulunmaktadır. Ayrıca bu geziler sırasında İstanbul'un sanat ortamını tanıyan ve bu ortama da kendini tanıtan sanatçıların yapıtları, sarayın duvarlarında yerini almıştır. Doğuyu Avrupalı gözüyle betimleyen büyüleyici oryantalist resimlerde, gerçek ve fantazyalar yansıtılmıştır.

Türkiye'nin ilk resim koleksiyonu Dolmabahçe Sarayı'nda oluşturulmuştur. Koleksiyon oluşturmak için tablo satın alan, maiyetinde Türk ve batılı ressamlar çalıştıran Sultan Abdülaziz, resme olan ilgi ve yeteneği ile sultan-sanatçı ilişkisinde yeni bir dönem başlatmış; "Sanat Koruyucusu" kimliği yanında, "Ressam" kimliği ile de adını duyurmuştur. Sultan Abdülmecit döneminde (1839-1861), saraya

sunulan tabloların ağırlıkta olduğu, biriktirme anlayışı Sultan Abdülaziz döneminde (1861- 1876), sanat eseri toplama düşüncesine yönelmiştir. Avrupa'da resim eğitimi gören yaver ressam Ahmet Ali (Şeker Ahmet Paşa) ile Fransız hocası Jean-Léon Gérôme'un ilişkisi, saraya kadar uzanan etkiler göstermiştir. Sarayın siparişleri ve Gérôme'un önerileri üzerine kayınpederinin sahip olduğu Paris'teki Goupil Sanat Galerisi'nden alınan eserler ile saraydaki birikim bir koleksiyona dönüşmüştür. Sarayda görev yapan Polonyalı ressam Stanislaw Chlebowski, Saray için resim yapan Fransız Pierre Desire Guillemet ve Rus Ivan Konstantinoviç Ayvazovski gibi ressamlar ile bu birikim güçlenmiştir. Batılı resamlara, çok figürlü kompozisyonlardan oluşan Osmanlı'nın kahramanlığını yansıtan tarihi konular, törenler ve portreler sipariş edilmiş ve böylece savaş yenilgileriyle zayıf düşmüş ülkede, sultanların hoşuna giden tablolarda zaferler ve reformlar yansıtılmıştır. Türk ressamları ise, ağırlıklı olarak manzaralar ve natürmortlar yapmışlardır. Millî Saraylar Tablo Koleksiyonunda; Ivan Konstantinoviç Ayvazovski, Stefano Ussi, Rudolf Ernst, Gustave Boulanger, Narcisse Berchere, Alberto Pasini, François Dubois, Jean-Leon Gérôme, Adolphe Schreyer, Eugene Fromentin, Adolf Kaufmann, Pierre Desire Guillemet, Victor Leclaire, Georges Washington, Victor Huguette, Luigi Acquarone, Fausto Zonaro, Şeker Ahmet Paşa, Halil (Paşa), Osman Hamdi Bey, Süleyman Seyyid, Hüseyin Zekai Paşa, Hoca Ali Rıza, Şevket Dağ ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son veliahtı ve son halifesi Abdülmecit Efendi gibi ünlü Türk ve yabancı ressamların eserleri yer almaktadır.

BİRİNCİ TBMM VE MİLLÎ SARAYLARDA BULUNAN TABLOLAR KOLEKSİYONU

Birinci TBMM Müzesi Koleksiyonundan

TBMM'nin İlk Yıl Dönümü (Ogün)

Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nin kurucu üyelerinden olan ressam Refik Epikman, Atatürk ve Meclis üyelerini, TBMM'nin ilk yıl dönümünde Meclis balkonundan halkı selamlarken betimlemiştir. Sanatçı, figürleri kübist-konstrüktivist bir anlayışla vermiştir. Kompozisyonda kesik verilen Meclis binası ve arkada sağda yer alan Ankara Kalesi anıtsal yer almıştır. Gök-yüzü, kompozisyonda az yer kaplamaktadır.

Refik Epikman (1902-1974), TBMM'nin İlk Yıl Dönümü (Ogün), 1937, tuval üzerine yağlıboya, 2.50x 1.97 cm, Envanter No. 51/46.

BİRİNCİ TBMM VE MİLLÎ SARAYLARDA BULUNAN TABLOLAR KOLEKSİYONU

Millî Saraylar Koleksiyonundan Çırağan Sarayı Önünde Osmanlı Donanması

*İvan Konstantinoviç Ayvazovski
(Rus, 1817-1900),
Çırağan Sarayı Önünde
Osmanlı Donanması,
1875, tuval üzerine yağlıboya,
93.20x 131.20 cm,
Envanter No. 11/ 1109.*

Pek çok kez İstanbul'u ziyaret edip Sultan Abdülmecit, Sultan Abdülaziz ve Sultan 2. Abdülhamit dönemlerine tanık olan Rus ressam İvan Konstantinoviç'in, Millî Saraylar Tablo Koleksiyonunda doğa ve kent görünümünü yansıttığı 31 yapıtı bulunmaktadır. Bu yapıtlar, Saray'ın sanatçıya gösterdiği ilgi ve takdirin birer kanıtıdır.

Donanmaya önem veren Sultan Abdülaziz'in siparişi üzerine, İvan Konstantinoviç, Osmanlı donanmasının bir geçit törenini yansıtan, "Çırağan Sarayı Önünde Osmanlı Donanması" adlı tabloyu yapmıştır. Hava ve su tuval yüzeyinin büyük

bir kısmını kaplarken, gün batımını pembe ve sarı renklerin hâkim olduğu ışıkla vermiştir. Peşpeşe sıralanan gemiler izleyenlerin gözünü derinlere doğru çekmektedir. Ön planda bir kayık ve kayık içinde figürler görülmektedir. Orta planda öne doğru bayraklarla süslü donanma çapraz çizgide gelmektedir. Sağda, yandan bakılacak şekilde Çırağan Sarayı verilmiştir. Su ile iç içe bir şehir olan İstanbul'un su üzerindeki yaşantısı kayık ve gemilerle verilmektedir. Arka planda siluet hâlinde kara parçası görülmektedir. Işığa duyarlı sanatçının kompozisyonunda sarı ve mavi renkler hâkimdir

Ertuğrul Süvari Alayı'nın Galata Köprüsü'nden Geçişi

Fausto Zonaro (İtalyan, 1854-1929),
Ertuğrul Süvari Alayı'nın
Galata Köprüsü'nden Geçişi,
1901, tuval üzerine yağlıboya, 121x 203 cm,
Envanter No.11/ 1172.

Galata Köprüsü'nden geçen Ertuğrul Süvari Alayı'ndan çok etkilenen İtalyan Sanatçı Fausto Zonaro, her cuma alayı izlemeye giderek, süvarilerin portre etütlerini ve üniforma ayrıntılarını çizip düğme sayısına kadar her ayrıntıyı işlemiştir.

Zonaro, İtalyan Sefareti aracılığıyla bu tabloyu Sultan II. Abdülhamit'e sunma isteğinde bulunmuştur. Sultan II. Abdülhamit, İtalyan ressam Fausto Zonaro'nun 1896 tarihli "Ertuğrul Süvari Alayı'nın Galata Köprüsü'nden Geçişi" adlı tablosunu beğenerek sanatçıyı, saray ressamı yapmıştır. Bir süre sonra da Sultan, İstanbul'u ziyaret eden Fransa Parlamento Başkanı Dechanel'e bu tabloyu hediye etmiştir. Saray Koleksiyonu'nda bulunan 1901 tarihli "Ertuğrul Süvari Alayı'nın Galata Köprüsü'nden Geçişi" adlı tablo, Sultan II. Abdülhamit'in isteği üzerine yapılan ikinci çalışmadır. Kompozisyonda, orta plandan öne doğru köprü üzerinde

Fatih Sultan Mehmet'in atından esinlenmiş beyaz atlar üstünde ilerleyen koyu renk üniformalı Ertuğrul Süvari Alayı görülmektedir. Bayrak ve sancaklar ile köprüdeki sokak lambaları gökyüzüne anıtsal uzanmaktadır. Anıtsal verilen figürler, gri-beyaz bulutların uçtuğu mavi gökyüzünün altında ilerlemektedir. Solda tören geçişini izleyen kalabalık arasında bulunan eşi Elisa'yı batılı kıyafetleri ile resmeden sanatçı kendini ise Osmanlı kıyafetleri ile resmetmiştir. Arkada siluet halinde anıtsal verilen Yeni Cami ve diğer yapılar görülmektedir. Figürlerin arkasında görülen gemilerin dumanı, çapraz çizgide gökyüzüne uzanmaktadır. Sıra ile dizilen beyaz atlı süvariler ve onları izleyen meraklı kalabalık ile kompozisyona dinamizm verilmiştir. Bu dinamizm, izleyenle tablonun espası arasında ilişki kurulması ve ritm bakımından önemlidir.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

Hoca Ali Rıza, Çeşme
tuval üzerine yağlıboya
74.5 x 100 cm.
Envanter No. 13/504

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

İvan Konstantinoviç Ayvazovski
Çırağan Sarayı Önünde Osmanlı Donanması, 1875
tuval üzerine yağlıboya
93.2 x 131.2 cm.
Envanter No. 11/1109

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO

Hüseyin Zekai Paşa
Hamidiye Sebili
tuval üzerine yağlıboya
80 x105 cm.
Envanter No. 64/2167

